

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
จังหวัดสมุทรปราการ

ปริญญานิพนธ์

ของ

พูนสิริ ฟุ้งโต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พฤษภาคม 2553

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
จังหวัดสมุทรปราการ

ปริญญานิพนธ์

ของ

พูนศิริ พิงโต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
จังหวัดสมุทรปราการ

บทคัดย่อ
ของ
พูนศิริ พิงโต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2553

พูนสิริ พึ่งโต. (2553). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ*. ปรินิพนธ์ วท.ม (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์, รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานของชุมชนบางน้ำผึ้ง 2) ศึกษาลักษณะเด่นในชุมชนเพื่อนำมาประกอบการใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว โดยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ นำมารวบรวม และวิเคราะห์ ข้อมูลตามแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่าการจัดตั้งตลาดน้ำแห่งนี้มุ่งเน้นให้ชาวบ้านและผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแสดงความคิดเห็น จนตลาดแห่งนี้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วประเทศไทย ปัจจุบันเสริมด้านการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งได้แก่ สภาพพื้นที่ของชุมชนบางน้ำผึ้งมีเอกลักษณ์และเป็นที่น่าสนใจเหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความสนใจในการช่วยให้ชุมชนสร้างรายได้และเป็นที่รู้จัก ชุมชนบางน้ำผึ้งมีความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบนิเวศให้ความรู้อย่างถูกต้องในการสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ผู้ประกอบการและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ให้ความร่วมมือในการรักท้องถิ่นและ ไม่มุ่งเน้นผลประโยชน์โดยให้คนนอกเข้ามาทำการเช่า

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวใน 1) พัฒนาจุดท่องเที่ยวเชื่อมต่อจากตลาดน้ำเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวบริเวณบางน้ำผึ้งได้ตลอดทั้งวันเป็นการหมุนเวียนและกระจายนักท่องเที่ยวให้ไปได้หลายที่ไม่แออัดจนเกินไป 2) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องโดยไม่ละทิ้งความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) พัฒนาด้านการบริหาร การจัดการและบริการได้แก่ จัดพื้นที่จอดรถ กำหนดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้บริการอย่างมีคุณภาพและเตรียมการแก้ไขหากมีนักท่องเที่ยวมากเกินไประยะเวลาหนึ่งเพื่อไม่ให้เกิดความแออัดจนเป็นที่เบื่อหน่ายแก่นักท่องเที่ยวจนนักท่องเที่ยวไม่กลับมาเที่ยวซ้ำ

THE PARTICIPATION OF LOCAL PEOPLE FOR ECOTOURISM
DEVELOPMENT OF BANG NAM PHUNG FLOATING
MARKET SAMUTPARKARN

AN ABSTRACT
BY
PHOONSIRI PHUENGTO

Presented in Partial Fulfillment of Requirements for the
Master of Science Degree in Ecotourism Planning and Management
at Srinakharinwirot University

May 2010

Phoonsiri Phuengto. (2010). *The Participation of Local People for Tourism*

Development of Bang Nam Phung Floating Market Samutparkarn. Master thesis, M.sc. (Planning and Management for Ecotourism). Bangkok: Graduate school, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr.Manop Visutprat, Assoc. Prof. Supaporn Suksrileang.

This research aimed to 1) To study the basis details of Bang Nam Phung Community 2) To study the outstanding resources in community to supporting Ecotourism at Bang Nam Phung Community 3) To study of local participation for development ecotourism 4) To Guidelines of Ecotourism development with participation local people. Samples of Government officers, the leader of the local people, local people and tourists were selected by method of observation, interviewing and collecting data with analysis in Qualitative Research.

Results of research showed that The purpose to setting this floating market are giving the local people and entrepreneurs have participated to development and sharing idea until this floating market well known in Thailand. The Factors to support for tourism are Landscape in Bang Nam Phung Community with an identity and this area is interesting to ecotourism development. The government organizations have interested in help the community to make the benefit and well known. The Community has understand about the ecotourism development and they have meeting and sharing the ideas. There are many organizations which related about ecology, there are giving the knowledge about guildlines for ecotourism development at Bang Nam Phung Community. The entrepreneurs and local people have encouraged in preserve the values of community and not think about the benefits by give the areas to outside people for renting the areas.

Guidelines for planning to develop ecotourism 1) To developing the accessibility to some areas to travelling all day 2) To promoting with concerning and understanding of ecotourism 3) To limit the capacity of the tourists in community for quality services and preparing solution when there a lot of tourists for protection of crowded tourists and tourists disappointed.

ประกาศคุณูปการ

จากความคิดพื้นฐานที่ผู้วิจัยได้มีความสนใจและชอบการท่องเที่ยว จึงมีโอกาสดำเนินทางไปยังที่ต่างๆ มากมาย เพราะว่าวิชาชีพประกอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรงนั้น ทำให้เห็นสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มากมาย ที่มีทั้งการดูแลที่ดีและการดูแลอย่างไม่ทั่วถึง จึงมีความเห็นว่าหากสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคุณค่านั้นได้รับการดูแลที่ดีก็จะคงอยู่ไปได้อีกจนถึงคนรุ่นหลังมีโอกาสดำเนินทางทั้งนี้ต้องอาศัยคนดูแลจัดการที่ดีซึ่งผู้ที่จัดการและเข้าใจสถานที่ท่องเที่ยวได้ดีนั้นส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่นั่นเอง จึงสนใจและศึกษาการมีส่วนร่วมในชุมชน เพราะเห็นว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุภาพร สุทธิเหลือง ที่ให้คำแนะนำและดูแลอย่างใกล้ชิดในการจัดทำในครั้งนี้ทำให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทัศนคติกันในหลากหลายเรื่องราวจึงทราบว่าอาจารย์ก็เป็นนักท่องเที่ยวที่เล็งเห็นความสำคัญในการท่องเที่ยวอย่างมีรูปแบบที่ดีและน่าประทับใจ ขอขอบคุณอาจารย์ที่ทำให้มุมมองบางมุมมองของลูกศิษย์ที่บางทีแคบนักกลับกว้างขึ้นด้วยประสบการณ์ที่สูงค่าของอาจารย์

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญาบัตรที่สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแก่ลูกศิษย์ ให้ได้มีโอกาสฝึกคิดนอกกรอบ แต่ว่ายังคงสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประโยชน์และชี้แนวทางที่มีประโยชน์ต่อการจัดทำ

กราบขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านและคณะกรรมการสอบปากเปล่าทั้งเค้าโครงปริญญานิพนธ์และการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์เป็นอย่างสูงที่ช่วยในการแนะนำและส่งเสริมกำลังใจในการจัดทำในครั้งนี้

ขอขอบคุณครอบครัวที่น่ารัก คุณพ่อ คุณแม่ และคนในครอบครัว เพื่อน ๆ และผู้เกี่ยวข้องที่สร้างขวัญกำลังใจเสมอมา ทำให้ไม่ย่อท้อในการจัดทำถึงแม้จะมีอุปสรรคเรื่องเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องจนงานสำเร็จล่วงได้ด้วยดี ยิ่งได้เห็นรอยยิ้มของท่านเหล่านั้น ทำให้ทราบว่าความสุขที่มีในการเกิดมาเป็นมนุษย์นั้น สำหรับผู้วิจัยก็คือการดำรงชีวิตพร้อมหน้ากับคนที่รักอย่างมีความสุข อย่างดีแบบที่เป็นอยู่นั่นแล

หากปริญญานิพนธ์เล่มนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

พูนสิริ พิงโต

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
จังหวัดสมุทรปราการ

ของ
พูนสิริ พึ่งโต

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวិทยาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2553

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทแพทย์)

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.รักษนก โคโต)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทแพทย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปิ่นศักดิ์ สุรัสวดี)

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
วิธีการดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
การท่องเที่ยว	5
ความหมายของความสำคัญของการท่องเที่ยว	5
ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ	6
ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคม	6
องค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว	7
ระบบการท่องเที่ยว	7
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	8
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	8
นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9
ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	9
แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม	9
การส่งเสริมการมีส่วนร่วม	11
ความสำคัญและประโยชน์การมีส่วนร่วม	12
ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	12
ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	13
ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม	14
ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	14
ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	15
แนวความคิดการมีส่วนร่วม	16

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	17
รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม	17
การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	18
ความหมายของการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	18
ความหมายของการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	19
วัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชนเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	20
แนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	20
ความหมายของการพัฒนา	21
ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสมุทรปราการแยกแต่ละยุคสมัย	24
แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ	30
ตลาดน้ำ	31
ข้อมูลพื้นฐานอำเภอพระประแดงและพื้นที่ศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	32
อำเภอพระประแดง	32
ตลาดน้ำชุมชนบางน้ำผึ้ง	34
กิจกรรมต่างๆ ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
กรอบแนวคิดจากการวิจัย	45
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
การศึกษาข้อมูลในการวิจัย	46
พื้นที่ศึกษา	47
ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การจัดเก็บวิเคราะห์ข้อมูล	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ผลการศึกษาศักยภาพของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	61
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	92

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	102
ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	102
สรุปผลการวิจัย	103
อภิปรายผลการวิจัย	108
ข้อเสนอแนะ	109
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	110
 บรรณานุกรม	 111
 ภาคผนวก	 116
 ประวัติย่อผู้วิจัย	 120

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงประเด็นในการศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะเป็น แบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ	42

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรปราการ	24
2 แผนที่การเดินทางไปจังหวัดสมุทรปราการ	26
3 แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. 2550 – 2553	30
4 อบต. บางน้ำผึ้ง	34
5 ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	34
6 จำหน่ายอาหาร	36
7 กิจกรรมต่างๆ ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	37
8 ตลาดน้ำแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	39
9 บรรยากาศภายในตลาดน้ำ	40
10 แผนที่การเดินทางไปตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	41
11 กรอบแนวคิดจากการวิจัย	45
12 วัดป่าเกต	53
13 ประเพณีงานสงกรานต์พระประแดง	54
14 การจัดงานวันเกิดให้แก่ผู้สูงอายุ	55
15 ที่พักและแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนของนักท่องเที่ยว	55
16 ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา	56
17 แสดงวงแหวนอุตสาหกรรม	58
18 แสดงป้ายสัญลักษณ์การเดินทาง	59
19 สัญลักษณ์เส้นทางเข้าสู่ตลาดบางน้ำผึ้ง	59
20 แสดงป้ายสัญลักษณ์การเดินทางทุกระยะ	60
21 แสดงป้ายสัญลักษณ์การเดินทางทุกระยะ	60
22 แสดงรถประจำทางท้องถิ่นที่ใช้โดยสาร	61
23 การคมนาคมโดยรถสามล้อถีบ เป็นอีกหนึ่งทางเลือก	61
24 แสดงวัดบางนาในสถานที่ขึ้นเรือข้ามฟาก	62
25 แสดงท่าข้ามเรือ	62
26 แสดงการขึ้นลงเรือข้ามฟาก	63
27 แสดงการนำรถจักรยานยนต์หรือจักรยานลงเรือข้ามฟาก	63
28 แสดงรถจักรยานยนต์รับจ้างที่ให้บริการภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง	64
29 แสดงเส้นทางเข้าตลาดน้ำ	65
30 แสดงคมนาคมโดยรอบชุมชน	66

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
31 แสดงถึงทางเข้าตลาดบางน้ำผึ้ง	67
32 แสดงสัญลักษณ์บอกทางไปลานจอดรถ	67
33 แสดงสถานที่จอดรถ	68
34 แสดงไฟส่องทางสาธารณะ	69
35 แสดงชุมสายการไฟฟ้า	69
36 แสดงการพัฒนาการวางระบบการประปา	70
37 แสดงถังกักเก็บน้ำในชุมชนบางน้ำผึ้ง	70
38 แสดงรถเก็บขยะภายในชุมชน	71
39 แสดงการตั้งถังแยกขยะในชุมชน	71
40 แสดงการติดตั้งกล่องวงจรปิดภายในตลาดน้ำ	72
41 แสดงเชื่อมเล็กกันน้ำหนูจากอีกฝั่งของคลอง	73
42 แสดงโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งใน	74
43 แสดงวัดคันลัดบริเวณทางเข้าตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	75
44 แสดงวัดบางน้ำผึ้งใน	76
45 แสดงสถานีอนามัย	76
46 แสดงบริเวณภายในสถานีอนามัย	77
47 แสดงสถานที่นวดประคบ	77
48 แสดงด้านหน้าสถานที่นวดประคบ	78
49 แสดงป้ายสัญลักษณ์ทางเดินไปสู่ห้องน้ำ	78
50 แสดงห้องน้ำทั้งหญิงและชาย	79
51 แสดงจุดลงเรือเพื่อพายชมทัศนียภาพ	80
52 แสดงท่าลงเรือ	80
53 แสดงการขายของในตลาดน้ำ	81
54 แสดงร้านค้าต่างๆ ในตลาดน้ำ	82
55 แสดงผลผลิตทางการเกษตร เห็นที่ชาวบ้านปลูก	83
56 แสดงผักท้องถิ่นที่ปลูกได้ในชุมชน	83
57 แสดงสินค้าโอท็อป	84
58 แสดงการจำหน่ายสินค้าโอท็อป	84
59 แสดงสินค้าโอท็อปประเภทพลาสติก	85
60 แสดงสินค้าโอท็อปประเภทอาหาร	85

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
61 แสดงเรือจำหน่ายสินค้า	86
62 แสดงร้านขายกล้วยเดี่ยวภายในตลาด	86
63 แสดงศิลปะในสวน	87
64 แสดงผ้าบาติกในสวน	87
65 แสดงป่าจากบริเวณตลาดน้ำ	89
66 แสดงบรรยากาศภายในร้านมะพร้าวหอม	90
67 แสดงรูปอาหารภายในร้านมะพร้าวหอม	90
68 แสดงสัญลักษณ์ป้ายสื่อความหมาย	91

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการมีความสำคัญในการวางแผนพัฒนา เพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากและทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ เกิดการสร้างรายได้ของประชาชน ดังนั้นอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจึงมีส่วนช่วยเหลือประเทศได้เป็นอย่างมาก การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าด้วยดีนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบาย และกำหนดแผนพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละเวลา กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านต่างๆ สำหรับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันของสังคมไทยใน 20 ปีข้างหน้าดังนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้นำกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศ ในระยะปานกลาง ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาว และมีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบบริหารจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกๆ ระดับ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริงซึ่งจะเห็นได้ว่าตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 มีการมุ่งเน้นความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว ให้เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และใช้ผังเมืองเป็นกลไกประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน และคงไว้ซึ่งการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เน้นการพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เป็นฐานรากที่มั่นคงของสังคม มีการระดมพลังแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ โดยสร้างสภาวะแวดล้อมที่ดีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต วิถีชีวิตของคนในเมืองและชุมชน ให้เกิดความสงบ สะอาด สะอาด ปลอดภัย และมีระเบียบวินัย รวมทั้งการสร้างความรู้ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ตลอดจนสร้างกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549) และจากแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรปราการปี พ.ศ.2550-2553 ได้มีการมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเป็นหลักสำคัญ (ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดสมุทรปราการ)

ในจังหวัดสมุทรปราการนั้นได้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาแล้ว ทำให้สมุทรปราการเป็นจังหวัดที่รองรับการขยายตัวของ กรุงเทพมหานคร

นอกจากนั้นยังเป็นที่ตั้งของสนามบินสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานนานาชาติซึ่งสามารถรองรับผู้โดยสารได้ 45 ล้านคนต่อปีและรองรับเต็มพื้นที่ได้ถึง 100 ล้านคน (เล่าเรื่องเมืองปากน้ำ.,75) ซึ่งทำให้พื้นที่บริเวณโดยรอบจะมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้มีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และที่สำคัญคือการท่องเที่ยวเพราะสมุทรปราการมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ปัญหาที่ตามมาก็คือ ความเจริญได้เข้ามาอย่างรวดเร็วจนทำให้มีผลกระทบต่องานท่องเที่ยว เพราะมีการจัดการที่ตั้งรับไม่ทันต่อประชากรที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นวิถีชีวิตชุมชนและเป็นธรรมชาติ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสมุทรปราการไว้ได้อย่างลงตัวรวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนเก่าแก่ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีหลักการกว้าง ๆ คือเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยนักท่องเที่ยวต้องได้รับความรู้อย่างแท้จริงและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ รวมทั้งท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538: 24) เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีปริมาณมากอาจจะทำให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเสื่อมโทรม หากชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการช่วยกันรักษามาตรฐานและการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ซึ่งเมื่อสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งไม่เดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก ทำให้คนในชุมชนนั้นไม่ใส่ใจในการดูแลชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ก่อให้เกิดผลกระทบคือ คนในชุมชนขาดรายได้ ขาดการหมุนเวียนรายได้ การพบปะสังสรรค์ การสำนึกรักในท้องถิ่นของตนอาจเลือนหายไปที่สุดในที่สุด และไม่เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมของตนภายในชุมชนนั้น และทำให้ขาดบุคลากรที่จะสืบทอดการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนต่อไป

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นอย่างมากเพราะถ้าหากขาดการมีส่วนร่วมนั้นคงไม่เกิดการช่วยกันดูแลท้องถิ่นของตนให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งคงสภาพที่สมบูรณ์ด้าน ธรรมชาติ และระบบนิเวศไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไป และสามารถรองรับกับความเจริญที่กำลังขยายตัวของจังหวัดสมุทรปราการโดยประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมช่วยทำให้เกิดระบบที่รัดกุมและเคร่งครัดในการนำไปใช้ในชุมชนของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ใช้เป็นกรอบแนวคิดที่จะพัฒนาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ผู้ประกอบการ ณ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในชุมชนบางน้ำผึ้ง มีการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
2. ภาครัฐและผู้ประกอบการ ณ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทางด้านพื้นฐานเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว อาทิร้านค้าที่ตั้งอยู่บริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาปรับปรุงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
4. เพื่อนำเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตทางด้านพื้นที่

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง วัดบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาถึง 1) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง 3) ความพร้อมของผู้ประกอบการตลาดน้ำบางน้ำผึ้งในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตด้านประชากร

ทำการศึกษา 4 กลุ่มคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มนักท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative perspective) มาใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง เมื่อได้ข้อมูลจากการสำรวจ จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยแบ่งออกได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลวันที่ลงภาคสนามและรวบรวมข้อมูลทุกวันที่ลงภาคสนามทั้งหมดมาประมวลผล นำมาเข้ากระบวนการวิเคราะห์วางแผน เพื่อเชื่อมข้อมูลทั้งหมดมุ่งสู่หลักการและทฤษฎีที่สามารถให้ภาครัฐและผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างแท้จริง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบถึงแนวคิดของผู้ประกอบการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ชุมชนบางน้ำผึ้งในการมีส่วนร่วมเชิงนิเวศและสามารถนำมาทำเป็นหลักการพัฒนาเพื่อพัฒนาให้กับผู้ประกอบการรุ่นต่อไป
2. ได้ทราบถึงผลการสำรวจพื้นที่ทางกายภาพ ประเภทร้านค้า การคมนาคม กิจกรรมภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเพื่อเอื้ออำนวยต่อการวางแผนในการพัฒนาสภาวะพื้นที่ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้โดยง่าย
3. ได้แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้องให้กับผู้ประกอบการตลาดน้ำบางน้ำผึ้งและเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องให้ได้ประโยชน์สูงสุด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **นักท่องเที่ยว** หมายถึง ผู้เดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อการพักผ่อน ทักษะศึกษา เป็นต้น ภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง มีทั้งไป-กลับ และพักค้างคืน
2. **การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน** หมายถึง การที่ชุมชนบางน้ำผึ้งมีการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้าน การให้ความคิดเห็นและการลงมือกระทำ
3. **ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ
4. **ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง** ตลาดน้ำที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวให้เกิดประโยชน์ทางการส่งเสริมอาชีพของคนในตำบลบางน้ำผึ้ง เปิดทุกวันเสาร์ และวันอาทิตย์
5. **แหล่งท่องเที่ยว** สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่สะท้อน ให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้
6. **คนในท้องถิ่น** ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่ชุมชนตลาดบางน้ำผึ้งไม่ต่ำกว่า 3 เดือน
7. **ความรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** ข้อเท็จจริง ความจริง รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
8. **ผู้ประกอบการ** ผู้ที่ประกอบอาชีพอาชีพภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. การมีส่วนร่วม
4. การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. ประวัติจังหวัดสมุทรปราการ
6. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ
7. ตลาดน้ำ/ตลาดนัด
8. ข้อมูลพื้นฐานอำเภอพระประแดงและพื้นที่ศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. การท่องเที่ยว

1.1 ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว

เมื่อกล่าวถึงการท่องเที่ยวนั้น ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ หมายถึง

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ

3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ และจากคำจำกัดความทำให้เกิดความสำคัญต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับระบบหมุนเวียนประเทศ หม่อมหลวงดุษฎี ชุมสาย (2542 : 41-42) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวและการเดินทางในหนังสืออุปสมบทการท่องเที่ยวว่าการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการเดินทาง ถ้าไม่มีการเดินทาง ก็ไม่มีการท่องเที่ยวในพจนานุกรม Webster's third New International Dictional ได้ให้ความหมายของคำว่า Tourism ว่าหมายถึง การท่องเที่ยว การเดินทางเพื่อความสำราญใจและการบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

วรรณ วรชวานิช (2532: 4) ได้แบ่งการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทดังนี้ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร ชายทะเล เกาะแก่ง ภูมิทัศน์ และสภาพภูมิศาสตร์อื่น ๆ นอกจากนั้นยังรวมถึงบริเวณที่มนุษย์เราได้เข้าไปปรับปรุง ตกแต่ง เพิ่มเติมในบางส่วนให้ความงามของธรรมชาติ เด่นชัดยิ่งขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศต่าง ๆ 2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนา ได้แก่ พระราชวัง ศาสนาสถาน โบราณวัตถุ โบราณสถาน อนุสรณ์สถาน และพิพิธภัณฑ์สถาน 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม

ได้แก่ สภาพชีวิตไทยริมคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้าน ชาวเขา หมู่บ้าน ชาวประมง งานเทศกาล ประเพณีวัฒนธรรม และสวนสนุก เป็นต้น

1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมาการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศมากเป็นอันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ นอกจากนี้รายรับสุทธิในรูปของเงินตราต่างประเทศจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีส่วนช่วยให้ดุลชำระเงินของประเทศเกินดุลอีกด้วยในปีนี้

รายได้จากการท่องเที่ยวจะสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค เมื่อเกิดการท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาความเจริญก็จะไปถึงภูมินาณนั้น ๆ ก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ในท้องถิ่น เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ร้านค้า สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีผู้ลงทุนในหลาย ๆ รูปแบบ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างกว้างขวาง เป็นการสร้างรายได้สู่ประชาชนอย่างแท้จริง

การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศ โดยเฉพาะของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในอัตราที่สูง ในรูปของการผลิตสินค้าพื้นเมืองและสินค้าของที่ระลึก ตลอดจนการบริการในท้องถิ่นนั้นๆ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ผลผลิตขายได้ตลอดเวลาสุดแล้วแต่ความเหมาะสมและความสามารถของผู้ขาย

การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตเป็นวงจรหมุนเวียนภายในประเทศ ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการลดการว่างงานลง ประชาชน มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลได้รับรายได้ในรูปของภาษีอากรประเภทต่าง ๆ

1.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคม

การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ ก่อให้เกิดสันติภาพ ความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้เกิดแก่ท้องถิ่น ทำให้มีการก่อสร้างสิ่งใหม่ ๆ มีการลงทุนทางด้านการผลิตเพื่อรองรับการบริการแก่ผู้มาเยือนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการมีงานทำ จึงทำให้อยู่ดีกินดีมีความสุขโดยทั่วกัน

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ ก่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงแหนและรักผืนแผ่นดินที่อยู่อาศัยของตน

การท่องเที่ยวช่วยจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยจัดปัญหาการหลังไหลและเคลื่อนย้ายเข้ามาหางานทำหรือเสี่ยงโชคในเมืองของประชาชนในชนบท

การท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนในชนบทรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ในรูปแบบของสินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึกไว้สำหรับขายผู้มาเยือน เป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น

1.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

สถาบันศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยบูรพา (2547: ออนไลน์) กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ 1) นักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดเพราะเป็นผู้ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นและยังสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว 2) การเดินทาง การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางไปที่ถึงจุดหมายปลายทางตามที่นักท่องเที่ยวตั้งใจไว้ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ การเดินทางท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพโดยวิธีใดๆ นั้นจะต้องสามารถอำนวยความสะดวกในการเดินทางทั้งสภาพยานพาหนะที่ใช้เดินทาง 3) แรงจูงใจในการท่องเที่ยวหมายถึง สิ่งที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการ การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้นั้นนักท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งบันดาลใจเช่น อยากพาครอบครัวไปเที่ยว หรือต้องการสนุกสนานกับเพื่อนๆ สร้างกิจกรรมร่วมกัน และมีการพิจารณาการท่องเที่ยวอย่างอื่นประกอบด้วยเช่น การชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่และภาษาของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

1.5 ระบบการท่องเที่ยว

สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2540: 2-1) ได้จำแนกระบบการท่องเที่ยวไว้ 3 ระบบ คือ

1. **ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism & resources)** ซึ่งแบ่งออกเป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เช่น น้ำตกภูเขา ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา และทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เช่น วัดและพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แก่การดำน้ำชมปะการัง หรือขี่ช้าง ล่องแพ เป็นต้น

2. **บริการการท่องเที่ยว (Tourism & service)** ได้แก่ การบริการเพื่อการท่องเที่ยว ที่มีอยู่ในพื้นที่หรือที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่ เช่นการจัดรถรับส่งเพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว หรือ การจัดรถรางนำชมสถานที่ท่องเที่ยว

3. **ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism market)** แบ่งตามกลุ่มพื้นที่ประเทศ เช่น ตลาดเอเชียได้แก่นักท่องเที่ยวที่มาจากเกาหลี ญี่ปุ่น จีน ฮองกง ตลาดยุโรป ได้แก่นักท่องเที่ยวอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือทางแถบกลุ่มแอฟริกาใต้ในทวีปแอฟริกาที่ชอบมาพักผ่อนในประเทศไทยเป็นระยะเวลานาน โดยแต่ละตลาดการท่องเที่ยว ก็จะมีคามชื่นชอบแตกต่างกันออกไป เช่น แอฟริกา

และฮ่องกง ชอบที่จะท่องเที่ยวทางพัทยา ส่วนนักท่องเที่ยวยุโรปชอบที่จะเดินทางลงทางภาคใต้ เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จุลสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พ.ศ.2553 หน้า (8-16) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ก่อกำเนิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2523 เพื่อตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเพราะการท่องเที่ยวที่มากเกินไป ความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวย่อมก่อให้เกิดผลเสียแก่ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมนักท่องเที่ยวจะหายไป สิ่งแวดล้อมยากเกินเยียวยาให้กลับสู่สภาพเดิม แล้วจะส่งผลเสียย้อนกลับมาสู่ความเสียหายของสังคม เศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน ดังนั้นจึงมีการกำหนดว่าการท่องเที่ยวที่ดีควรเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและควรมีแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อกระตุ้นเตือนให้ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

เพื่อที่จะรักษาความหลากหลายให้ยั่งยืนอยู่คู่กับโลกและมนุษย์ต่อไปในช่วงแรกคำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างสับสนและคลาดเคลื่อน สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ (TIES =The International Ecotourism Society , พ.ศ. 2533) ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “ เป็นการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติอย่างอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและช่วยปรับปรุงวิถีชีวิตชุมชนให้ดีขึ้น “ ได้มีการประชุมนานาชาติหลายครั้งเพื่อยืนยันความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก็ได้เคยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมนานาชาติด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 18-21 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 ปัจจุบันความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ถูกเพิ่มเติมให้กว้างขวางมากขึ้นดังนี้

1. เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ (Nature-based)
2. ให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ และลดผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม (Education – based)
3. ให้ผลประโยชน์ตอบแทนต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. ให้ผลประโยชน์ตอบแทนต่อชุมชนท้องถิ่น มีการเพิ่มงาน การกระจายรายได้สู่ชุมชน (Local profit) อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
5. เคารพและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (Cultural –based)
6. สนับสนุนสิทธิมนุษยชนและการขับเคลื่อนทางประชาธิปไตยและจิตสาธารณะ

2.2 นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เมื่อ พ.ศ. 2538 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้างสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ให้ทำการศึกษาโครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสถาบันดังกล่าวได้ทำรายงานขั้นสุดท้ายเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2540 ในรายงานได้มีการเสนอแนะนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนำไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยนำเสนอแนะนโยบายดังนี้

1. ต้องมีการควบคุม ดูแล รักษา และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ ง่ายต่อการถูกกระทบ หรือพื้นตัวได้ยากและนอกจากนั้น 2) ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมที่มีอยู่แต่เดิม 3) ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และการมีรายได้แต่เพียงอย่างเดียว 4) ต้องให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วม ในการวางแผนพัฒนา หรือการให้ประชาชน มีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ 5) ให้องค์กรต่างๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม 6) นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆ อย่างมีความ สำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึง และเพียงพอ 7) สนับสนุนการศึกษาวิจัย และประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน 8) มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแลและรักษา สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ดักเตือน และการสร้างวินัย การท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย 9) จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างถูกต้อง 10) จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและ การจัดการร่วมกันในทุกระดับ เพื่อบริหารนโยบายต่างๆ นั้นดังกล่าวจะมีการช่วยในด้านการช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มได้เข้าไปร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนในกิจกรรมต่าง ๆ โดยความสมัครใจทั้งกิจกรรมที่องค์กรภายนอกจัด และกิจกรรมที่จัดโดยชาวบ้าน

เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการแก้ไขปัญหาของตนและชุมชน การมีส่วนร่วมได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลายและมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลดังนี้

นเรศ สงเคราะห์สุข และยุวัฒน์ วุฒิเมธี กล่าวว่า ในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเอง ตัดสินใจใช้ทรัพยากร

องค์การอนามัยโลก (WHO/Unicef. 1978) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

เวอร์เทิมม์ (Wertheim. 1981) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทางการจัดการบริหารและทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการในชุมชน ของตน

อนงค์ พัฒนจักร (อนงค์ พัฒนจักร. 2535; อ้างอิงจาก Cerner. 1986) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ ประการแรกการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วยการตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจการ จากนั้นเป็น การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรหรือการเข้าร่วมในการบริหารและการประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไปนั่นเอง

ดิเรก ฤกษ์หรั่ง (2522) ได้ให้แนวคิดของการมีส่วนร่วมดังนี้เป็นกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีความสนใจร่วมกันและมีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจสังคมหรือการเมืองหรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้มีอิทธิพลต่ออำนาจมติชนไม่ว่าจะเป็นทางอ้อมหรือทางตรงหรืออาจจะเป็นการดำเนินการร่วมในการเพิ่มอำนาจต่อรองทางการเมืองทางเศรษฐกิจและการปรับปรุงสถานภาพของกลุ่มในชุมชน

เสนห์ จามริก และคณะ (2524) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่น โดยจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมเริ่มจากการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละคนที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง และสนใจในเรื่อง ๆ ไป ที่สำคัญคือกิจกรรมเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กับความต้องการของตนเอง

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงประชาชนเอง

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคนชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กร อาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ว่าการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการควบคุมการใช้ การกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่อยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม

सानิตย์ บุญชู (2530) ได้ให้ความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปได้กระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน โดยพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ด้วยกันในที่สุด

สายทิพย์ สุคติพันธ์ (2534) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นกลไกในการพัฒนาจากการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึง การคืนอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน อย่างน้อยที่สุดประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มวางแผนและดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ของอนาคตของเขา

อภิชัย พันธเสน (2539) การมีส่วนร่วมอาจเริ่มต้นจากการพัฒนามาจากข้างล่างแทนวิธีการพัฒนาจากนโยบายด้านบน จุดเริ่มต้น คือ การกระจายอำนาจของการวางแผนจากส่วนกลางไปเป็นการวางแผนส่วนภูมิภาค

3.1 แนวคิด กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและนักพัฒนาหรือนักวิชาการจากภายนอกเป็น ผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า โดยส่วนใหญ่กระบวนการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผน ดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานการร่วมรับประโยชน์ และการติดตามประเมินผล (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2526)

3.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารกล่าวคือการที่สมาชิกทุกคนในชุมชนมีความสามารถและมีโอกาสสื่อความหมาย และเข้าใจข้อมูลเหตุผลได้ดี ซึ่งจะทำให้ชุมชนนั้น ๆ สามารถแยกแยะความต้องการและพัฒนาความสนใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การร่วมดำเนินการ หรือกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วม กล่าวโดยรวมจึงเป็นการพัฒนาวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่าย

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือการถูกระงับจากภายนอก การพัฒนาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมในกระบวนการคิด และตัดสินใจอนาคต (อรพินท์ สฟโชคชัย. 2538) ในการศึกษาประเด็นในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตในการพิจารณาไว้ 7 ด้าน ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม เทคนิคที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมและบทบาทของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในอันที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในส่วนของยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาพบว่าเอกสารส่วนใหญ่ เป็นประสบการณ์ที่ได้จากการสรุปบทเรียนการทำงานในระดับพื้นที่ที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม

พื้นฐานของการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับ “อำนาจ” กล่าวคือ การมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอำนาจทางการเมืองของกลุ่มผู้เสียเปรียบการให้ประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเป็นแบบฝึกหัดที่ช่วยให้คนในชนบทมีเครื่องมือในการเข้าไปในโครงการพัฒนานั้นหมายความว่า การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องให้ประชาชนมีพลังความสามารถที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องในการทำงานพัฒนา

3.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ไพบูลย์ เจริญทรัพย์ (2534) กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ถ้ามองในแง่ของการบริหารงานพัฒนา มีดังนี้ คือจะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น ความต้องการของประชาชนประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น การดำเนินโครงการจะราบรื่นได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น โดยโครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้นมีการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนามากขึ้นและจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

3.4 ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ปัญหาส่วนใหญ่ที่จะพบเป็นปัญหาด้านนโยบายของรัฐ ปัญหาด้านโครงสร้างสังคมไทย ปัญหาด้านเงินทุน ฯลฯ ในส่วนของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของภาครัฐ และเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การครอบงำโดยรัฐบาล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในลักษณะที่เรียกว่า การพัฒนาที่จัดการให้แก่ประชาชน ถึงแม้รัฐบาลจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแต่การมีส่วนร่วมนั้นเป็นไปเพื่อสนับสนุนกิจกรรมตามแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนด ดังนั้นบทบาทของประชาชน คือเป็นผู้สนับสนุนและเป็นผู้ยินยอมตามที่รัฐบาลกำหนด นอกจากนี้ บำรุง บุญปัญญา (2525) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาอยู่ที่รัฐเป็นฝ่ายกำหนดเป้าหมายและกิจกรรม การพัฒนาไว้ก่อน และให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กำหนดไว้ ส่วน นคร

สงเคราะห์สุข (2541) ได้สรุปบทเรียนจากการดำเนินโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมันพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายและองค์กรของรัฐ เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้

1. นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องบางประการ ไม่เอื้อต่อการทำงาน
2. ระบบการบริหารของภาครัฐเป็นระบบรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจจากบนสู่ล่าง
3. หน่วยงานในระดับปฏิบัติของรัฐ ขาดความรู้ และทักษะในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3.5 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้ให้ความหมายของทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนเอาไว้หลายท่าน โดยแยกเป็นทฤษฎีทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action)

เวเบอร์ (ยุภาผล อินสร. 2536: 36-39; อ้างอิงจาก Vaber. n.d.) ศึกษาเรื่องการกระทำของมนุษย์ (Human action) และได้ให้คำจำกัดความการกระทำ (Action) ว่าเป็นพฤติกรรมทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งบุคคลผู้กำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัว ตามความคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ นั้น ความเข้าใจในระดับความหมายเกิดขึ้นได้ 2 ประการ

ประการแรกความหมายส่วนตัวจากการกระทำของบุคคลที่หนึ่ง สามารถเข้าใจได้จากการสังเกตโดยตรงประการที่สองคือ มีการเข้าใจสิ่งเร้า เราสามารถแสดงความรู้สึกรออกมาด้วยตัวเราเองในการให้เหตุผล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้ทำหรือว่าถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลแล้ว อาจจะเข้าใจส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ด้วยกัน ผู้สังเกตไม่จำเป็นต้องมีส่วนเห็นด้วยกับทฤษฎี หรือจุดมุ่งหมายขั้นสูงสุดหรือค่านิยมของผู้ทำแต่โดยทางสติปัญญาแล้วเราอาจจะเข้าใจสถานการณ์และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้ อีกนัยหนึ่งการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากผลของแรงกระตุ้น การเข้าใจ แรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายเวลาที่แท้จริงของการกระทำ เพราะว่าแรงกระตุ้นนั้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจผู้ทำ และสำหรับผู้สังเกตนั้นแรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสม สำหรับการศึกษพฤติกรรม นอกจากนี้เวเบอร์ยังได้กล่าวถึงการกระทำทางสังคมมี 4 ชั้น คือ **ชั้นที่หนึ่ง** การกระทำที่มีเหตุผล (Rational) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในอันที่จะบรรลุถึงจุดหมายที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม **ชั้นที่สอง** การกระทำที่เกี่ยวกับค่านิยม (Valuable) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อจะทำให้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อมการกระทำเช่นนี้มุ่งไปในด้านจริยธรรม ศาสนาและทางศีลธรรมอย่างอื่นเพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม **ชั้นที่สาม** การกระทำตามประเพณี (Tradition) เป็นการกระทำที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยยึดเอาแบบอย่างที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตเป็นหลักในพฤติกรรม การกระทำตามประเพณีไม่คำนึงถึงเหตุผล และ**ชั้นที่สี่** การกระทำที่แฝงด้วย

ความเสนาหา (Affective) การกระทำแบบนี้คำนึงถึงอารมณ์และความผูกพันทางจิตใจระหว่างผู้ทำกับวัตถุที่เป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ การกระทำเช่นนี้ก็ไม่คำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นใดทั้งสิ้นนอกจากเรื่องส่วนตัว

3.6 ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Theory of Social Psychology)

มาสโลว์ (Maslow. 1954: 90) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการ และได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านี้ถูกจำกัดลำดับขั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับ ที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปในทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ มาสโลว์อธิบายว่าความต้องการพื้นฐานที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมต่างๆ มีอยู่ 5 ประการ และแยกออกเป็นระดับต่างๆ ได้ดังนี้ ความต้องการทางร่างกาย (Physiological need) ถือเป็นความต้องการขั้นแรกสุด ความต้องการเกี่ยวกับความรู้สึกปลอดภัย (Safety need) ความต้องการความรัก (Love and belongingness need) และการยอมรับเข้าเป็นสมาชิกพรรคพวก ความต้องการการยกย่อง นับถือจากคนอื่นหรือมีเกียรติในสังคม (Esteem need) และความต้องการประสบความสำเร็จ (Self-actualization need) ความต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น

โทมัส (Thomas. 1923: 129) ได้สรุปแรงกระตุ้นทางสังคมออกเป็น 4 ประการ คือ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น ความต้องการพฤติกรรมสนองจากผู้อื่น และความต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ

3.7 ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ฮิลเดอร์ (วินิย์วรรณ เพชรพงษ์. 2525: 36-37; อ้างอิงจาก Heider. n.d.) ได้อธิบายถึงการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอันจะมีผลต่อการกระทำ และความคิดของบุคคลในการศึกษาสิ่งที่เขานำมาอธิบายถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคล คือ ความเชื่อหรือค่านิยมจะเป็นตัวนำพฤติกรรมของบุคคล เขากล่าวว่าความเชื่อสามารถอธิบายความคาดหวัง และการกระทำของบุคคลได้ (Commonsense psychology) ภาษาเป็นสื่อของแนวความคิด เป็นสัญลักษณ์ หรือสื่อของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Language as a conceptual tool) การวิเคราะห์คำพูด (Word analysis) การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) และความเข้าใจเกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ ผลของการกระทำ เหตุผล ความสามารถ ความพยายาม อารมณ์หรือความรู้สึก การคาดคะเนของบุคคล (The underlying concept) พบว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอันมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของบุคคลขึ้นอยู่กับ ความเข้าใจต่อบุคคลอื่น (Perceiving the other person) ความเข้าใจของบุคคลอื่น (The other person on perceiver) การวิเคราะห์พฤติกรรม หรือ

การกระทำในขณะที่มีสัมพันธภาพ (The native analysis of a action) การมีผลตอบแทนในขณะที่มีสัมพันธภาพ (Desire and pressure) คือมีความปรารถนาและความพอใจสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสัมพันธภาพ (Environment at effect) อารมณ์ ความรู้สึก หรือเจตสิก (Sentimental) ความคาดหวัง และค่านิยม (Ought and value) และ การขอร้อง หรือการบังคับที่มีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Request and command)

3.8 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

สำหรับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมได้มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ให้ความหมายของขั้นตอนการมีส่วนร่วมเอาไว้หลายขั้นตอน ดังนี้

เจมส์ คีตส์ ปีนทอง (2526: 10) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท ได้อธิบายขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้น คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และขั้นตอนสุดท้าย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 6-7) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ดังนี้ ร่วมกันศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชนร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงานร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ และร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ตลอดไป

กรมการพัฒนาชุมชน (2529: 22-23) ได้สรุปลักษณะต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ดังนี้ มีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม มีส่วนร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือบริหารงาน มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก

นิรันดร์ จงวุฒเวศย์ (2537 ข: 51-52) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมี 3 ขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง ขั้นการจัดตั้งองค์กร เป็นขั้นทำความรู้จักชุมชน เข้าใจความเป็นไปในชุมชน จำแนกกลุ่มเป้าหมาย รวมกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องโดยตรง (แม้จะจำนวนน้อย)

ขั้นตอนที่สอง ขั้นตอนทำงานสัมฤทธิ์ผล เป็นขั้นที่กลุ่มเล็ก ๆ ดังกล่าวได้ทำกิจกรรมแล้ว สัมฤทธิ์ผล จึงทำให้สามารถดึงประชาชนนอกกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น และสุดท้าย

ขั้นตอนที่สาม ขั้นตอนเนื่องและยุติ เป็นขั้นประเมินผลงานของกลุ่ม หากมีประโยชน์ก็ทำ ต่อเนื่อง หากไร้ประโยชน์ก็ยุติ

แก้ว นิมะเริง (2540: 14) กล่าวสรุปว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท การมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินกิจกรรม การร่วมปฏิบัติตามโครงการ คือ เข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ เช่น ร่วม ออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ และขั้นตอนสุดท้าย ร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ คือ เมื่อโครงการเสร็จสิ้นได้มีส่วนร่วมการตรวจดูแลรักษา และประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

นอกจากนี้ โคเฮน และยูปฮอฟ (Cohen; & Uphoff. 1980: 219–222) ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานขอความร่วมมือการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์(benefits)ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

3.9 แนวความคิดการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

พัฒนา บุญยรัตน์พันธ์ (2517: 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอดตั้งแต่ กระบวนการร่วมวางแผน โครงการ การเสียสละกำลัง แรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใด ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ

ปกรณ ปรียากร (2530: 10) การที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วม แก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะดังนี้ คือ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้า และบริการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้แก่ชุมชน องค์การกรมการระหว่างประเทศ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 25) การให้ประชาชนคิดริเริ่มในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะนำประชาชนให้บังเกิดความศรัทธาในตัวเองเชื่อมั่นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527: 36) กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนนั้น ควรให้ บุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การ อาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน

3.10 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมได้มีผู้เสนอปัจจัยต่าง ๆ ไว้ดังนี้

เบิร์นนาต (Bernard. 1958: 147–157) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมซึ่งได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ คือ อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยอยู่ในเมืองหรือชนเมือง จำนวนสมาชิกในครอบครัวและลักษณะครอบครัว ค่านิยมและทัศนคติ

ธวัช เบญจาทิกุล (2529: 25–26) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคม

สากร สติวิทยานันท์ (2532: 166-167) ให้ความเห็นการมีส่วนร่วมว่า เกิดจากแนวคิดสำคัญคือ คือ ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันมีอยู่ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือทำงานร่วมกัน

3.11 รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

มีผู้เสนอรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้มากมายซึ่งมีความแตกต่างกันไม่มากนักพอสรุปได้ดังนี้

โคเฮน; และอัปฮอฟ (Cohen; & uphoff. 1980: 219-222) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่
 - 1.1 ริเริ่มตัดสินใจ
 - 1.2 ดำเนินการตัดสินใจ และ
 - 1.3 ตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 6–7) กล่าวว่า ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ 1)การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น 2)การมีส่วนร่วมวางแผน อย่างเป็นลำดับขั้น 3)การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน ที่ต้องอาศัย การรับฟังเหตุผลของผู้อื่น 4)การมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผล 5)การมีส่วนร่วมบำรุงรักษาในการดำเนินงานทุกขั้นตอนดังกล่าวเพื่อประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม

รูปแบบขั้นตอนการมีส่วนร่วม ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การค้นหาสาเหตุของปัญหา
2. การร่วมการในการวางแผน กำหนดนโยบาย เพื่อแก้ไขปัญหา
3. การร่วมดำเนินงาน ปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุตามแผนที่วางไว้
4. การร่วมติดตาม ประเมินผล
5. การบำรุงรักษา และปรับปรุงแก้ไข

แนวความคิด ความรู้ ความเข้าใจ

ชวาล แพรัตกุล (2526: 11) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ คือ บรรดาข้อเท็จจริงและรายละเอียดของเรื่องราว และการกระทำใด ๆ ที่มนุษย์ได้สะสมและถ่ายทอดกันต่อ ๆ มาแต่ในอดีต และเราสามารถรับทราบสิ่งเหล่านั้นได้

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (2525: 87) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความสามารถในอันที่จะทรงไว้หรือรักษาไว้ ซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับรู้ไว้ในสมองและสามารถระลึกเกี่ยวกับเรื่องราวเหล่านั้นได้ เมื่อได้รับการกระตุ้นที่เหมาะสม

ไพศาล หวังพานิช (2523: 147) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง บรรดาข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราวการกระทำอันเป็นประสบการณ์ของบุคคลซึ่งสะสมและถ่ายทอดสืบต่อกันไป

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์; และเอนกกุล กริแสง (2518: 36) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจำซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปของการจำไว้ (Recognition) การระลึกได้ (Recall) การจำนี้อาจเป็นการจำแนวคิด สิ่งของหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ

4. การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 ความหมายของการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถของประชาชนในชุมชนในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ 9 ประการ คือ (อุทยานแห่งชาติ. 2550: ออนไลน์)

1. มีความพร้อม หมายถึง ชุมชนต้องมีความพร้อมทุกเวลาในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเต็มที่ ทั้งได้เตรียมตัวที่จะต้อนรับและให้บริการอยู่เสมอ

2. มีการเข้าถึงได้ หมายถึง ชุมชนต้องเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถให้เดินทางเข้ามายังชุมชนได้อย่างสะดวกสบาย
3. มีความสามารถ หมายถึง ชุมชนต้องมีทักษะและความรู้ในการต้อนรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างประทับใจ
4. มีความไว้วางใจได้ หมายถึง ชุมชนต้องมีการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างคงเส้นคงวาและไว้วางใจได้
5. มีความเชื่อถือได้ หมายถึง ชุมชนต้องรักษาชื่อเสียงด้านการยอมรับเชื่อถือ
6. มีความปลอดภัย หมายถึง ชุมชนต้องให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
7. มีความเข้าใจ หมายถึง ชุมชนต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
8. มีอัธยาศัย หมายถึง ชุมชนต้องมีความสุภาพ อ่อนน้อม เป็นมิตร และเข้าใจถึงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
9. มีการสร้างสัมพันธภาพ หมายถึง มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารด้วยภาษาที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าใจเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีและรับฟังความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2 ความหมายของการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากประชาชนภายในชุมชนร่วมกับหน่วยงานอื่นในการปรึกษาหารือ และตัดสินใจเกี่ยวกับการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างพึงพอใจ ซึ่งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 3 ระดับ คือ (อุทยานแห่งชาติ, 2550: ออนไลน์)

1. การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการได้แก่
 - 1.1 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตรงกับความต้องการของเขา
 - 1.2 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีราคาเหมาะสมกับคุณภาพ
 - 1.3 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี
2. การคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 3 ประการ
 - 2.1 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตามคุณภาพที่คาดหวัง
 - 2.2 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตามเวลาที่คาดหวัง

2.3 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตามวิถีทางที่คาดหวัง

3. การตอบสนองมากเกินกว่าที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะคาดหวังถึง 3 ประการ

3.1 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับบริการพิเศษเกินกว่าที่จะคาดหวังถึง

3.2 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับของที่ระลึกเกินกว่าที่จะคาดหวังถึง

3.3 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์เกินกว่าที่จะคาดหวังถึง

4.3 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชนเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาชุมชนเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้มีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในชุมชน ซึ่งได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการฟื้นฟูและรักษาระบบนิเวศแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ที่มีการกำหนดเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเหมาะสม

2. เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมโดยรวม

3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งก่อประโยชน์อย่างเหมาะสมกับชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ต่อชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และเพิ่มความกินดีอยู่ดีให้แก่ชุมชน

4. เพื่อให้สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมชุมชน และมีบรรยากาศทางการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจ และความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนมากขึ้น

4.4 แนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญมี 3 ประการ คือ (อุทยานแห่งชาติ. 2550: ออนไลน์)

1. แนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีแนวทางที่สำคัญอยู่ 2 แนวทาง ได้แก่

1.1 แนวทางการพัฒนาสถานที่ที่เป็นธรรมชาติสวยงามให้ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ โดยชุมชนสามารถปรับแต่งพื้นที่ธรรมชาติเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การ

พัฒนาให้เกิดทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทภูมิอากาศ ประเภททัศนียภาพ ประเภทสัตว์ป่า ฯลฯ

1.2 แนวทางการพัฒนาสถานที่โบราณสถานและโบราณวัตถุให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุในชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติ ประเภทอนุสาวรีย์แห่งชาติ ประเภทสถาปัตยกรรมแห่งชาติ ประเภทยานประวัติศาสตร์ ประเภทอุทยานประวัติศาสตร์ ประเภทชุมชนประวัติศาสตร์ ประเภทพิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น

2. แนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญคือ แนวทางการพัฒนาให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนและประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่น การสื่อสาร น้ำกินน้ำใช้ ไฟฟ้า สุขาภิบาล การขนส่ง การสาธารณสุข การศึกษา และการอบรม เป็นต้น

3. แนวทางการพัฒนาชุมชน เกิดบริการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีแนวทาง 5 แนวทาง คือ

3.1 แนวทางการพัฒนาให้เกิดบริการการขนส่งแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3.2 แนวทางการพัฒนาให้เกิดบริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถพักค้างคืนชั่วคราวในระหว่างเดินทางเดินทางท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย

3.3 แนวทางการพัฒนาให้เกิดบริการอาหารและบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถมีอาหารรับประทานขณะเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างปลอดภัย และมีแหล่งบันเทิงให้ความเบิกบานรื่นเริงใจขณะเดินทางท่องเที่ยวชุมชน

3.4 แนวทางการพัฒนาให้เกิดบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์แก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างสะดวกและได้รับความรู้ที่ถูกต้อง

3.5 แนวทางการพัฒนาให้เกิดการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถซื้อสินค้าที่ระลึกของชุมชนกลับไปฝากญาติในภูมิลำเนาของตนได้

4.5 ความหมายของการพัฒนา

คำว่าพัฒนานั้น มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน และมีอยู่มากมายแตกต่างกันออกไป ไม่มีความหมายตายตัว ทั้งนี้เพราะพัฒนานั้นเป็นแนวคิดเชิงปทัสฐาน (Normative concept) มีเป้าประสงค์ และมีลักษณะของการเปรียบเทียบคุณลักษณะของสภาวะหนึ่งกับสภาวะอื่น

พฤติฐาน ชุมพล (พฤติฐาน ชุมพล. 2530: 6; อ้างอิงจาก รัฐพล ชันไชย. 2528: 2-3; โกลด์สเวอร์ธี.) เห็นได้ว่าการเน้นแนวคิดเชิงปทัสฐานนี้ มีอิทธิพลครอบคลุมถึงคุณลักษณะอีกสองประการของการพัฒนาที่จะกล่าวต่อไป

ในประเด็นที่สองคือ การพัฒนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเป้าประสงค์ ซึ่งโดยทั่วไปแสดงถึงสภาวะอันพึงปรารถนาของสังคม ไม่ว่าจะเป็นไปในทางสังคม การเมือง และ/หรือเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็น เช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมของผู้กำหนดเป้าประสงค์หรือสภาวะอันพึงปรารถนา นั้น ในที่นี้บ้างมองว่าการพัฒนา คือ สภาวะของการพัฒนาแล้ว (Development as state) ในขณะที่อีกหลายคนมองการพัฒนาในความหมายของกระบวนการ (Process) ของความก้าวหน้าหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นตามเกณฑ์หรือเป้าหมายของการพัฒนาตามที่กำหนดคุณค่าไว้

ประเด็นสุดท้าย การพัฒนาเป็นแนวคิดที่มีลักษณะของการเปรียบเทียบสภาวะหนึ่งกับสภาวะอื่นที่สอดคล้องอยู่ เช่น ตามทฤษฎีภาวะทันสมัยซึ่งมีความหมายเดียวกับสภาวะที่พัฒนาแล้วนั้น มองว่าภาวะทันสมัยนั้นต่างจากภาวะล้าหลังโดยสิ้นเชิง ทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม และสติปัญญาความคิด เป็นต้น ต่อไปนี้จะกล่าวถึงความหมายของการพัฒนาที่มีผู้กล่าวไว้ และมีการหยิบยกขึ้นมาอ้างอิงอยู่เสมอ ได้แก่

1. การพัฒนา คือ สภาวะเศรษฐกิจของประเทศหนึ่ง ๆ สามารถทำให้ผลผลิตมวลรวมประชาชาติสูงถึงร้อยละ 5 - 7 ต่อปี และสามารถรักษาระดับนั้นไว้ได้เป็นสภาวะที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีในทางเศรษฐกิจ (แนวคิดในช่วงทศวรรษที่ 1960 - 1970)

2. การพัฒนา คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการเร่งรัดให้ผลผลิตมวลรวมของชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นกระบวนการที่ส่งผลให้ระดับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศสูงขึ้น และประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทางเศรษฐกิจ (แนวคิดในช่วงทศวรรษที่ 1960 - 1970)

3. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตและการว่าจ้างงานตามที่ได้วางแผนไว้แล้ว เพื่อลดสัดส่วนของภาคเกษตรกรรม ในขณะที่เพิ่มสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมและการบริการ (แนวคิดในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970)

อย่างไรก็ตาม ในสมัยต่อมา มีผู้วิจารณ์และปฏิเสธแนวความคิดนี้ โดยมีความเห็นว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มิใช่สิ่งเดียวกับการพัฒนา กล่าวคือความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีขอบเขตของเป้าหมายจำกัดเพียงการเพิ่มรายได้เฉลี่ยของมวลรวมประชาชาติ และอาจมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการพัฒนา เช่น กรณีการเจริญเติบโตโดยปราศจากการพัฒนา หรือการพัฒนาโดยที่เศรษฐกิจของประเทศไม่เติบโต หรือมีค่าติดลบ ซึ่งลักษณะของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่มีการพัฒนานั้นเป็นสถานการณ์ที่พบได้ในประเทศที่ผลผลิตมวลรวมประชาชาติโดยเฉลี่ยต่อบุคคลสูง แต่ประชาชนต้องประสบปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้มากขึ้น สภาพความยากจนรุนแรงขึ้น เป้าหมายของการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เสื่อมลง เช่น ทัศนคติ ภาวะทางสถาบันสังคม วัฒนธรรม การเมือง เป็นต้นนี้เป็นที่มาแนวคิดข้อ 4 และ 5 ที่จะกล่าวต่อไป

4. การพัฒนา คือ การสร้างสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งการพัฒนานั้นจะประสบความสำเร็จได้ด้วยการลดหรือขจัดความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันและการว่างงานในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญเติบโต (แนวคิดว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่การกระจาย เช่น ชีเนอ และคณะ (Chenery; et al. 1974)

5. การพัฒนา คือ กระบวนการหลายมิติ ซึ่งประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างทางสังคม ท่าทีของประชาชน สถาบันต่าง ๆ ของชาติ การเร่งรัดความเจริญเติบโต การลดความไม่เท่าเทียมกัน และขจัดความยากจน นั่นคือการเปลี่ยนแปลงต่อระบบสังคมทั้งระบบ และมุ่งสู่การสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมภายในระบบนั้น เป็นการก้าวออกจากสภาพชีวิตที่ไม่น่าพึงพอใจไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่าทั้งในด้านวัตถุและความรู้สึกนึกคิด (แนวคิดว่าการพัฒนาโดยเน้นเรื่องความต้องการขั้นพื้นฐาน)

6. การพัฒนา คือ การสร้างความทันสมัย และการพัฒนาแล้วคือความทันสมัย (ทฤษฎีภาวะทันสมัย) (Levy. 1966; Black. 1966; Rustow. 1967; Myrdal. 1968) มองการพัฒนาในแง่ของเป้าหมาย (Development as an objective) ซึ่งเป็นอุดมคติของภาวะทันสมัย โดยกล่าวว่าในภาวะดังกล่าวต้องประกอบด้วย การที่คนในสังคมมีเหตุผล (Rationality) มีทัศนคติและความคิดที่ไม่มุงมาย มีวินัยทางสังคม มีการคิดและวางแผนพัฒนา มีความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การเพิ่มมาตรฐานการดำรงชีวิต การปรับปรุงสถาบันทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ประเทศชาติมีความเป็นปึกแผ่น มีเอกราชของชาติและมีประชาธิปไตยโดยจากระดับพื้นฐาน

7. การพัฒนา คือ การเพิ่มพูนขีดความสามารถของสังคม โดยไม่คำนึงถึงเรื่องขอบเขต ซึ่งถูกกำหนดโดยเป้าหมาย และโครงสร้างพื้นฐานของสังคมในขณะนั้น การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นผลอย่างไรต่อเป้าหมายที่มีอยู่ หรือวิถีทางที่ใช้ในการทำสิ่งต่าง ๆ เป็นเรื่องของการมุ่งสู่เป้าประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนี้การพัฒนาสามารถ วัดได้ในเชิงปริมาณและคุณภาพ นั่นคือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติด้วยกัน และระหว่างมนุษยชาติกับสภาพแวดล้อม การพัฒนานั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในทุกเรื่องของระเบียบสังคมที่ถือว่าสำคัญ (Jacobs. 1971: 9-21)

แนวคิดนี้ปฏิเสธความคิดที่ว่าความทันสมัยคือ การพัฒนา โดยให้เหตุผลว่าแม้ความทันสมัยจะเป็นการเพิ่มพูนขีดความสามารถของสังคมเช่นเดียวกับการพัฒนา แต่การเพิ่มพูนนั้นทำได้ภายในขอบเขตที่เป้าหมายและโครงสร้างพื้นฐานของสังคมเป็นตัวกำหนดอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา แต่การเปลี่ยนแปลงทั้งสองอย่างนี้ไม่เท่าเทียมกันหรือขนานกันไป และความทันสมัยอาจเกิดขึ้นโดยปราศจากการพัฒนาได้

8. การพัฒนาในทางวัฒนธรรม หมายถึง การสร้างความรู้สึกใหม่ว่าตนเป็นชาติ มีความเชื่อมั่นและพร้อมที่จะทำทุกอย่างโดยเสียสละเพื่อประเทศชาติของตน (Porter. 1973: 253)

9. ในทางเศรษฐศาสตร์การเมือง การพัฒนาคือการปฏิรูประเบียบสังคมให้มีความยุติธรรมมากขึ้น มีเอกราชของชาติ และได้รับการชำระไว้เป็นอิสระจากการแทรกแซงครอบงำของรัฐบาลอื่นใด หรือกลุ่มผลประโยชน์ (แนวคิดตามทฤษฎีการพึ่งพิง)

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การพัฒนาไม่ว่าจะสื่อไปในลักษณะของการเป็นสภาวะเป่าประสงค์ หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่สภาวะเป่าประสงค์ก็ตาม มีผู้ให้คำนิยามไว้มากมาย และแตกต่างกันออกไปตามค่านิยม หรือความเชื่อพื้นฐาน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา สำหรับการศึกษาเรื่องการพัฒนาให้ต้องแท้เพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติได้นั้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญคือวิธีการทำความเข้าใจในเรื่องนั้น โดยพิจารณาว่าใครเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อสนองบุคคลกลุ่มใด โดยวิธีใด และเป็นไปในช่วงระยะเวลาใดในอันที่จะให้การพัฒนาดังกล่าวบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สำหรับความคิดหลักในเรื่องความหมายของการพัฒนาที่เสนอข้างต้นทั้งหมดนั้น พอจะกล่าวได้ว่าการพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดีขึ้น (สุพงษ์ ปนากุล. 2550)

5. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสมุทรปราการ

ภาพประกอบ 1 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรปราการ

ที่มา: ข้อมูลส่วนกลางจังหวัดสมุทรปราการ.

5.1 สมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรปราการ หรือเรียกโดยทั่วไปว่า "เมืองปากน้ำ" เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญในอดีต หมายถึง กำแพงชายทะเลหรือกำแพงริมทะเล สร้างขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในสมัยของพระเจ้าทรงธรรม เดิมตั้งอยู่ใกล้คลองปลากดทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงโปรดเกล้า ฯ

ให้สร้างเมืองสมุทรปราการเป็นเมืองใหม่ที่บริเวณบางเจ้าพระยา คือ ตำบลปากน้ำในปัจจุบัน อยู่ระหว่างคลองปากน้ำ กับคลองมหาวงศ์ อันเนื่องจากทรงเล็งเห็นว่าที่ตั้งเมืองสมุทรปราการ ยังไม่มั่นคงพอที่จะตั้งรับต่อสู้กับข้าศึกได้ และได้ทำพิธีฝังหลักเมือง เมื่อวันอาทิตย์ เดือน 4 ขึ้น 7 ค่ำ พ.ศ.2365 บริเวณที่ฝังหลักเมืองชาวบ้านเรียกว่า "ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง" เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของชาวสมุทรปราการมาจนถึงปัจจุบันนี้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 จังหวัดพระประแดงถูกยุบและให้มารวมขึ้นอยู่กับจังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นจังหวัดพระประแดงจึงคงสภาพเป็นเพียงอำเภอพระประแดง ที่ตั้งอยู่ใกล้ปากแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาในปี พ.ศ.2485 จังหวัดสมุทรปราการ ถูกยุบไปรวมกับจังหวัดพระนคร จนถึงปี พ.ศ.2489 รัฐบาลได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งจังหวัดสมุทรปราการขึ้นมาใหม่อีกครั้ง และดำรงฐานะเป็นจังหวัดสมุทรปราการมาจนถึงทุกวันนี้ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดที่มีป้อมปราการมากมาย ที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันการรุกรานของข้าศึก ตั้งอยู่ทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาดังต่อไปนี้ คือ ป้อมประโคนชัย ป้อมนารายณ์ปราบศึก

ป้อมปราการ ป้อมกายสิทธิ์ ป้อมผีเสื้อสมุทร ป้อมตรีเพชร ป้อมคงกระพัน ป้อมเสือซ่อนเล็บ ป้อมพระจุลจอมเกล้าปัจจุบันนี้ป้อมปราการในจังหวัดสมุทรปราการเหลืออยู่เพียง 2 ป้อมเท่านั้น คือ ป้อม ผีเสื้อสมุทร และป้อมพระจุลจอมเกล้า

สัญลักษณ์

พระเจดีย์กลางน้ำ

คำขวัญ

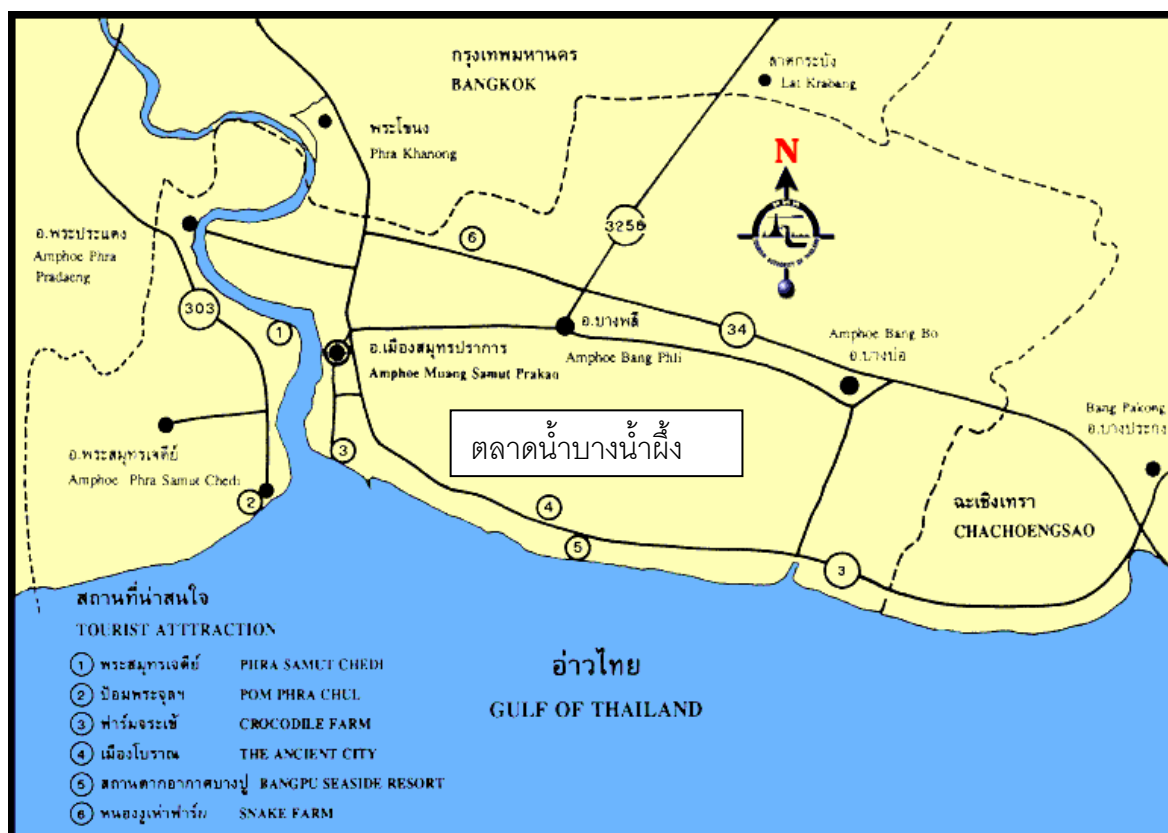
“ป้อมยุทธนาวี พระเจดีย์กลางน้ำ ฟาร์มจระเข้ใหญ่ งามวิไลเมืองโบราณ สงกรานต์พระประแดง ปลาสลิดแห้งรสดี ประเพณีรับบัว ครบถ้วนทั่วอุตสาหกรรม “

สมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยอยู่ตอนปลายสุดของแม่น้ำเจ้าพระยาและเหนืออ่าวไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 - 14 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 - 101 องศาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 1,004.092 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 627,557.50 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพ ฯ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อ่าวไทย
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร

ต้นไม้ประจำจังหวัด โพธิ์ทะเล

ภาพประกอบ 2 แผนที่การเดินทางไปจังหวัดสมุทรปราการ

จาก: เอกสารข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง.

ประวัติศาสตร์

จังหวัดสมุทรปราการ หรือที่เรียกกันเป็นสามัญทั่วไปว่า “เมืองปากลน้ำ” เพราะตั้งอยู่ปากน้ำเจ้าพระยา เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่มีความสำคัญตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

“สมุทร” แปลว่า “ทะเล” และ “ปราการ” แปลว่า “กำแพง” สมุทรปราการ แปลว่า กำแพงชายทะเลหรือกำแพงริมทะเล ซึ่งหมายถึงเมืองหน้าด่านชายทะเลหรือริมทะเลที่มีกำแพงมั่นคงแข็งแรง สำหรับป้องกันข้าศึกนั่นเอง นับว่าเป็นการให้ชื่อเมืองที่ถูกต้องและเหมาะสมตามความมุ่งหมายในการตั้งเมืองเป็นอย่างยิ่ง

ประวัติความเป็นมาของเมืองสมุทรปราการ สลับซับซ้อนสัมพันธ์กับ เมืองพระประแดงมาก (ปัจจุบันเป็นอำเภอพระประแดง ในจังหวัดสมุทรปราการ) เพราะเมืองสมุทรปราการได้ตั้งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แต่เมืองพระประแดงเดิมนั้น ขอมได้ตั้งขึ้นในสมัยขอมมีอำนาจ

ครอบครองบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งสมัยนั้นทะเลยังลึกเข้ามามากจนจดเขตทางใต้ของ กรุงเทพมหานคร ขอมเรียกว่า “ปากน้ำพระประแดง” เมื่อตั้งเมืองที่ปากน้ำก็เรียกว่า “เมืองพระประแดง” (ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เชื่อว่า เมืองพระประแดง ที่ขอมตั้งนี้ อยู่ที่คลองเตย เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร) ปัจจุบันเป็นที่ทำการการทำเรือแห่งประเทศไทย ครั้นนานมา มีแผ่นดินงอกออกไป เมืองพระประแดงห่างจากปากน้ำเข้าทุกที จึงมีการโยกย้ายตั้งเมืองปากน้ำขึ้นใหม่ เพื่อความเหมาะสม จึงมีทั้งเมืองสมุทรปราการ และเมืองพระประแดง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ความจำเป็นทางการเมือง และความปลอดภัยของประเทศชาติมีมากขึ้น จึงได้ตั้งเมืองนครเขื่อนขันธ์ขึ้น (ปัจจุบันเป็นอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ) จึงกล่าวได้ว่า จังหวัดสมุทรปราการ หรือเมืองปากน้ำในปัจจุบันนี้ มีประวัติและอาณาเขตของเมือง 3 เมืองรวมกัน คือ เมืองพระประแดง เมืองนครเขื่อนขันธ์ และเมืองสมุทรปราการ

สมัยลพบุรี

ในสมัยขอมเรืองอำนาจได้ครอบครองอาณาจักรทวารวดีหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวไว้ว่า เมืองสมุทรปราการเคยเป็นเมืองหน้าด่านของขอม คือ ในราว พ.ศ. 1400 อาณาจักรทวารวดีเสื่อมอำนาจลง ราชะนั้นขอมตั้งราชธานีอยู่ที่ “นครธม” ปัจจุบันอยู่ในกัมพูชา ได้ขยายอำนาจมาปกครองดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาไว้ทั้งหมดแล้วตั้งเมือง “ละโว้” (จังหวัดลพบุรีปัจจุบัน) เป็นราชธานีในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งได้ตั้งเมืองอยุธยา (จังหวัดพระนครศรีอยุธยาปัจจุบัน) และเมือง “พระประแดง” (เขตพระโขนง กรุงเทพฯ) เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล ซึ่งในสมัยนั้นเรียกปากน้ำตอนนั้นว่า ปากน้ำพระประแดง

การที่ขอมขนานนามเมืองหน้าด่าน “พระประแดง” นั้นมีเหตุผลชัดเจนอยู่มาก เพราะคำว่า “ประแดง” หรือ “บาแดง” แปลว่า “คนเดินหมาย คนนำข่าวสาร” ซึ่งหมายถึง เมืองพระประแดงเป็นเมืองหน้าด่าน ถ้ามีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น เป็นหน้าที่ของเมืองนี้จะต้องรีบแจ้งข่าวสารไปให้เมืองหลวง (ละโว้) ทราบโดยเร็ว จึงทำให้เชื่อว่า เมืองปากน้ำ สมุทรปราการ ก็คงเป็นท้องที่ส่วนหนึ่งของเมืองพระประแดงด้วย

สมัยสุโขทัย

ขอมครองอำนาจเหนืออาณาจักรทวารวดีเหนือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “สุวรรณภูมิ” อยู่ชั่วระยะหนึ่งก็เสื่อมอำนาจลง คือในราว พ.ศ. 1800 ไทยน้อยซึ่งอพยพทยอยมาจากตอนใต้ของจีน ได้มาตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ตรงแถบตอนเหนือของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และเคยอยู่ใต้อำนาจของขอมในสมัยขอมเรืองอำนาจนั้นได้มีความเข้มแข็งสามารถรวบรวมกำลังขับไล่ขอมออกไปจากดินแดนบริเวณนั้นได้สำเร็จ แล้วประกาศตัวเป็นอิสระตั้ง “กรุงสุโขทัย” จังหวัดสุโขทัยปัจจุบัน) เป็นราชธานี กษัตริย์พระองค์แรกที่ครอบครองสุโขทัยคือ “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” ทำให้ไทยเริ่มมีอำนาจในดินแดนแหลมทอง(สุวรรณภูมิ)และเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับจนถึงรัช

สมัย “พ่อขุนรามคำแหงมหาราช” กษัตริย์ผู้ทรงอำนาจมาก สามารถต่ออาณาเขตสุโขทัยออกไปได้กว้างขวางที่สุด คือ ทิศเหนือจดแคว้นลานนาไทย ทิศตะวันออกจดเขมร (ซึ่งยังครองลุ่มแม่น้ำมูล) ทิศใต้ ครอบครองตลอดแหลมมาลายู ทิศตะวันตก ครอบครองเมืองหงสาวดีของพม่าไปจดอ่าวเบงกอล ในสมัยสุโขทัยนี้ เมืองพระประแดงก็ขึ้นอยู่กับกรุงสุโขทัยตลอดมา จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

สมัยอยุธยา

ต่อมาในต้น พ.ศ. 1893 พระเจ้าอู่ทอง ได้ทรงอพยพผู้คนจากสุพรรณบุรี มาสร้างพระนครขึ้นใหม่ที่ริมหนองโสน ขนานนามว่า “กรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา” และทรงทำการราชาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามว่า “สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1” ประกาศเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกรุงสุโขทัย ทั้งได้แสดงอำนาจยกไปตีเขมรได้เมืองนครธมอันเป็นนครหลวงของเขมรและดินแดนทางตะวันตกของเขมรทั้งหมด ส่วนหัวเมืองฝ่ายใต้อันเป็นอาณาเขตของกรุงสุโขทัยนั้น ก็ได้มาขึ้นอยู่กับกรุงศรีอยุธยาทั้งหมด ตั้งแต่เมืองราชบุรี เพชรบุรี ลงไปตลอดแหลมมาลายู (ประเทศมาเลเซียปัจจุบัน) ส่วนทางทิศเหนือได้เมืองลพบุรี ซึ่งติดต่อกับอาณาเขตสุโขทัย

ส่วนที่ตั้งอำเภอพระประแดงในปัจจุบันนั้น มิใช่เมืองพระประแดงเดิม หากเป็นเมือง “นครเขื่อนขันธ์” ซึ่งเริ่มสร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกต่อมาสำเร็จเรียบร้อยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองพระประแดงหรือจังหวัดพระประแดงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ

สมัยธนบุรี

เป็นระยะช่วงที่สั้นที่สุด เพราะเพียง 15 ปีเท่านั้น จึงไม่มีเหตุการณ์อะไรมากนัก เมื่อไทยเสียกรุงแก่พม่าครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 แล้วในปีเดียวกันนั้นเอง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็ได้ทรงกอบกู้เอกราชไทยกลับคืนมา และได้ย้ายราชธานีจากกรุงศรีอยุธยา มาตั้ง ณ กรุงธนบุรีซึ่งเป็นเมืองเล็ก อยู่ริมฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ก่อร่างสร้างตัวใหม่ ๆ บ้านเมืองก็พินาศเสียหายมากมายไปทั้งเป็นการรบกวนในการก่อสร้างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงโปรดฯ ให้รื้อกำแพงเมืองพระประแดงเดิมที่ราษฎรบูรณะไปสร้างกำแพงพระราชวังและสิ่งอื่น ๆ ที่กรุงธนบุรี เมืองพระประแดงจึงสิ้นซากตั้งแต่นั้นมา

สมัยรัตนโกสินทร์

ใน พ.ศ. 2335 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงปราบดาภิเษกขึ้นครองราชสมบัติ และโปรดฯ ให้ย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาตั้ง ณ ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ทรงขนานนามว่า “กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์”

ในการสร้างเมืองสมุทรปราการ ครั้งนั้นสร้างตรงที่ “บางเจ้าพระยา” คือตำบลปากน้ำในปัจจุบัน อยู่ระหว่างคลองปากน้ำกับคลองมหาวงษ์ได้เริ่มทำพิธีฝังหลักเมือง เมื่อวันอาทิตย์ เดือน

4 ขึ้น 7 ค่ำ ตรงกับพุทธศักราช 2365 ครึ่งถึงวันพุธ เวลาบ่ายรุ่ง 5 นาฬิกา 24 นาที ได้ฤกษ์เอา แผ่นยันต์ ทอง เงิน ทองแดง ดีบุก และศิลา ลงสู่ภูมิบาทแล้วยกเสาหลักเมือง พอถึงวันเสาร์เวลา 5 นาฬิกา 24 นาที ผังอาถรรพ์หลักเมือง และหลักเมืองนี้ ปัจจุบันอยู่ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง (ใกล้ตลาด โต๊ะรู้ง) อันเป็นสถานที่สำคัญที่ชาวเมืองสมุทรปราการให้ความเคารพนับถือ เพราะถือว่าเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของสมุทรปราการสำหรับสถานที่สำคัญซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสมุทรปราการ ก็คือ “พระสมุทรเจดีย์” หรือที่เรียกกันเป็นสามัญทั่วไปว่า พระเจดีย์กลางน้ำ ในระหว่างที่การสร้างเมืองสมุทรปราการยังไม่แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการสร้างเมืองอยู่เสมอในโอกาสนั้นพระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นหาดทรายที่เกิดขึ้นที่ท้ายป้อมผีเสื้อสมุทร ทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างพระมหาเจดีย์ไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์โดยที่ทรงเห็นว่าการสร้างป้อมปราการนั้นก็เพื่อที่จะป้องกันข้าศึกศัตรูที่จะมาย่ำยีปิตาชาติด้านเมืองแล้วยังเป็นการป้องกันบรรพบุรุษศาสนาสมณชีพราหมณ์ อาณาประชาราษฎร์ให้พ้นจากอริราชไฟทั้งหลาย แต่โดยเหตุที่ในขณะนั้น เกาะหาดทรายแห่งนี้ยังมีพื้นที่ไม่แน่นพอที่จะก่อสร้างสิ่งใดลงไปได้ ต่อเมื่อได้รื้อสร้างเมืองสมุทรปราการเสร็จแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับดำเนินการถมพื้นที่เกาะทันที และให้พระราชทานนามว่าพระมหาเจดีย์ที่สร้างนั้นว่า “พระสมุทรเจดีย์” เป็นการล่วงหน้าไว้ แต่การสร้างยังไม่ทันเรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยก็เสด็จสวรรคตเสียก่อนในปีพุทธศักราช 2367

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นราชสีหวิกรม (พระองค์เจ้าชุมสาย ในรัชกาลที่ 3 ต้นตระกูลชุมสาย) เป็นนายช่างเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ข้า บัญนาถ) หรือเจ้าพระยาพิการวงศ์มหาโกษาธิบดี (บรรดาศักดิ์ ในรัชกาลที่ 5) เป็นแม่กองควบคุมงาน พระยารรณนิกรและพระอมรมหาเดชควบคุมเลขทหารปืนใหญ่ และทหารปืนใหญ่เมืองสมุทรปราการ เป็นผู้ช่วยแม่กอง ทำการบูรณะดัดแปลง แก้ไขแบบและก่อสร้างเพิ่มเติมองค์พระสมุทรเจดีย์เป็นการใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

การสร้างเมืองสมุทรปราการและการสร้างป้อมปราการตั้งแต่แผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 จนมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 นับเป็นเวลานานถึง 70 ปีเศษ ทำให้บรรดาป้อมปราการต่าง ๆ ที่สร้างไว้แต่เดิมชำรุดทรุดโทรมมาก ไม่นั่นคงแข็งแรงพอที่จะป้องกันข้าศึกศัตรูที่จะมารุกรานได้ ประกอบกับขณะนั้นไทยมีเหตุการณ์วิวาทกับฝรั่งเศส ซึ่งเกี่ยวกับดินแดนทางลุ่มแม่น้ำโขง ฝรั่งเศสพยายามที่จะแผ่อิทธิพลและล่าเมืองขึ้นทางแอฟริกาและเอเชีย นอกจากนี้พระองค์ยังเห็นว่าได้มีแผ่นดินยื่นออกไปในทะเลที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า จึงทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างป้อมขึ้นอีกป้อมหนึ่งทางปากน้ำเจ้าพระยาเพื่อเป็นป้อมชายทะเลที่มั่นคงแข็งแรง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการสร้างป้อมพระจุลจอมเกล้าขึ้นในบริเวณดังกล่าวซึ่งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา และได้เริ่มสร้างเมื่อต้นปี พ.ศ. 2527 แล้วเสร็จเมื่อกลางปี พ.ศ. 2436 เป็นป้อมที่ทันสมัยผู้ที่เป็นหัวแรงสำคัญในการสร้างป้อมพระจุลจอมเกล้าครั้งนั้นเป็นหน้าที่ของกรมทหารเรือโดยตรง

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้าให้ตราพระราชกฤษฎีกา เลื่อนเมืองสมุทรปราการขึ้น มีฐานะเป็นจังหวัดสมุทรปราการ และเปลี่ยนชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นจังหวัดพระประแดง ตามความหมายที่มีแต่ดั้งเดิม พอถึงปี พ.ศ. 2475 อันเป็นสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ๙ ทัวโลกเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลต้องการประหยัดการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน จึงโปรด ๙ ให้จังหวัดพระประแดงลงเป็นอำเภอไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2487) ประเทศต้องเข้าสู่สงครามด้วยความจำเป็น และเป็นระยะที่เกิดภาวะทางเศรษฐกิจและความผันผวนทางการเมือง รัฐบาลจำเป็นต้องปรับปรุงระเบียบการปกครองเสียใหม่ จึงได้ตราพระราชกฤษฎีกายกการปกครองของจังหวัดสมุทรปราการ ขึ้นกับจังหวัดพระนคร ในปี พ.ศ. 2486 ครั้งพอสงครามโลกสงบลง รัฐบาลได้ตราพระราชกฤษฎีกา ประกาศตั้งจังหวัดสมุทรปราการขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2489 โดยแยกการปกครองออกจากจังหวัดพระนคร และตั้งเป็นจังหวัดสมุทรปราการจนกระทั่งทุกวันนี้

6. แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและธรรมชาติได้รับการพัฒนาให้ศักยภาพ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ให้มีการบริการที่ได้มาตรฐานและมีจิตสำนึกในการให้บริการนักท่องเที่ยว
3. เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัด
4. เพื่อให้มีเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค
5. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูล ข่าวสาร และเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยว
6. เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อม และวิถีชุมชน
7. เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด

ประเด็นยุทธศาสตร์

พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกบุคลากรการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์

1. การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
3. การส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
4. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

5. การประชาสัมพันธ์งานเทศกาล งานประเพณี และสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด
6. การจัดตั้งองค์กร เครือข่ายด้านการท่องเที่ยว
7. การพัฒนางานบริการการท่องเที่ยว
8. การสร้างความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัด

7. ตลาดน้ำ

เป็นตลาดที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มีชีวิตสัมพันธ์กับท้องน้ำและลำเรือ ในสมัยก่อนเรียกตลาดรูปแบบนี้ว่า "ตลาดเรือ" ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นตลาดน้ำถือเป็นกิจกรรมการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่เป็นลักษณะเด่นของกิจกรรมตลาดในภาคกลาง เนื่องจากในครั้งอดีตกาล ชุมชนส่วนใหญ่อาศัยการสัญจรทางน้ำ และพึ่งพาแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางหลักหล่อเลี้ยงชีวิต ก่อนที่เส้นทางติดต่อคมนาคมทางบกจะเกิดขึ้นมากมายอย่างในปัจจุบันในอดีต ตลาดน้ำที่มีชื่อเสียงได้แก่ตลาดน้ำในย่านเมืองอยุธยาเนื่องจากเป็นแหล่งการค้าที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ มีแม่น้ำลำคลองล้อมรอบหลายสาย เกิดเป็นย่านตลาดน้ำหลายต่อหลายแหล่งด้วยกัน เช่น ตลาดคูไม้เรียง ตลาดปากคลองวัดเดิม และตลาดหัวรอ กาลเวลาที่ผันเปลี่ยนไปพร้อมกับก้าวเข้ามาของเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวก เส้นทางสัญจรทางบกมาแทนที่เส้นทางคมนาคมทางน้ำ ชุมชนที่เคยเป็นสังคมน้ำก็กลายเป็นชุมชนที่อาศัยเส้นทางทำมาหากินทางบกมากขึ้น หลายสิ่งที่เคยพัฒนาควบคู่กับสังคมไทยสูญหายหรือ คลายความสำคัญลงไป ไม่เว้นแม้แต่ย่านตลาดน้ำหลายแห่งที่ได้กล่าวถึงตลาดน้ำที่เหลือเพียงความทรงจำยังมีอีกมากมาย เช่น ตลาดน้ำคลองมหานาค ที่เคยคลาคล่ำไปด้วยลำเรือบรรทุกสินค้ามากมายหลากหลาย คนเฒ่าคนแก่ที่เคยได้ร่วมยุคสมัยกับตลาดน้ำคลองมหานาคคงจำได้ดีถึงภาพความหนาแน่นของลำเรือยามติดตลาด ความจอแจในการซื้อหาสินค้า เสียงพูดคุยต่อรองราคา เสียงถักถามถึงชีวิตความเป็นอยู่ ท่ามกลางบ้านเรือนริมคลองที่เป็นทั้งบ้านคหบดีและสามัญชน ต่อมา เมื่อชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง มีถนนตัดไปสู่ชุมชนต่างๆ มากขึ้น ทั้งในเมืองและนอกเมืองจากแต่เดิมที่มีปรากฏเป็นตลาดน้ำ และชุมชนริมน้ำ ก็ค่อยๆ เริ่มโยกย้ายขึ้นฝั่ง บางแห่งก็ผสมผสานกับร้านค้าบนฝั่งที่เพิ่มมากขึ้นบางแห่งก็ร่วมตัวกับตลาดบนฝั่งกลายเป็นย่านตลาดบกแทน จุดเปลี่ยนในช่วงเวลานี้ที่ทำให้ตลาดน้ำบางแห่งปิดฉากประวัติศาสตร์ความเป็นตลาดน้ำลง ในขณะที่บางแห่งก็มีการปรับรูปแบบตลาดเพื่อให้คงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสสังคมที่ผันแปร (สารานุกรม: ตลาดน้ำไทย)

ตลาดนัด

“ตลาดนัด” เป็นคำที่คนไทยรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดีมาช้านาน คำนี้ประกอบขึ้นจากคำว่า “ตลาด” ซึ่งหมายถึง ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายของต่างๆ กับคำว่า “นัด” ซึ่งหมายถึง ตกลงกันเพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามแต่จะกำหนด การกำหนดตกลงว่าจะพบปะกันเป็นต้น “ตลาดนัด” จึงหมายถึง ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายของต่าง ๆ ซึ่งมีได้ตั้งอยู่ประจำ จัดให้ มีขึ้นเฉพาะในวันที่

กำหนดเท่านั้น เช่น ที่ลานว่างหน้าปากซอยจะมีตลาดนัดทุกคืนวันเสาร์ หรือ ตลาดนัดสวนจตุจักร จะมีคนพลุกพล่านมากเป็นพิเศษในวันเสาร์-อาทิตย์ (ทิดกร สอนภาษา ฉบับที่ 423 วันที่ 21 ม.ค. 2008) ในทางกฎหมาย คำว่า “ตลาด” หมายถึง สถานที่ซึ่งปรกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่พักผ่อน เพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้ว หรือของเสี้ง่าย ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้าประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงบริเวณซึ่งจัดไว้สำหรับผู้ค้าใช้เป็นที่พักผ่อนเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวตามวันที่กำหนด

8. ข้อมูลพื้นฐานอำเภอพระประแดงและพื้นที่ศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

8.1 อำเภอพระประแดง

อำเภอพระประแดง เป็นเมืองโบราณสมัยขอมมีชื่อเรียกว่า "พระประแดง " เดิมตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านซ้ายคืออยู่ทางฝั่งตะวันออก เดิมเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล สมัยนั้นเรียกว่า "ปากน้ำพระประแดง" คำว่า "ประแดง" หรือ "บาแดง" แปลว่า คนเดินหามหรือ คนนำข่าวสาร แต่เดิมเมืองพระประแดงเป็นเมืองหน้าด่านเมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น จะต้องแจ้งข่าวสารไปให้เมืองหลวง (ละโว้) ทราบโดยเร็ว

ที่ตั้งและอาณาเขต

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด

- ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตยานนาวา เขตคลองเตย เขตพระโขนง และเขตบางนา (กรุงเทพมหานคร) มีแนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองสมุทรปราการ มีถนนทางรถไฟเก่า (สายปากน้ำ) เป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองสมุทรปราการและอำเภอพระสมุทรเจดีย์ คลองขุด คลองบางฝ้าย กึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยา คลองท่าเกวียน และคลองบางจาก เป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตทุ่งครุและเขตราษฎร์บูรณะ (กรุงเทพมหานคร) คลองรางใหญ่ คลองขุดเจ้าเมือง ลำรางสาธารณะ คลองบางฟุ้ง คลองแจรงร้อน เป็นเส้นแบ่งเขต

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอพระประแดงแบ่งเขตการปกครองย่อย เป็น 15 ตำบล แต่ละตำบลแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน รวม 67 หมู่บ้าน

คำขวัญประจำอำเภอพระประแดง

ป้อมแพลงไฟฟ้า ราชานุสาวรีย์ ประเพณีสงกรานต์ หมูบ้านชาวมอญ สวนศรีนครเขื่อนขันธ์
งามตระการวัดหลวง มะม่วงน้ำดอกไม้ ติดใจข้าวเม่าทอด สูดยอดกะละแม

การปกครองส่วนท้องถิ่น

อำเภอพระประแดงประกอบด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง ได้แก่

- เทศบาลเมืองพระประแดง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตลาดทั้งตำบล
- เทศบาลเมืองวัดหลวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางพึ่ง ตำบลบางจาก และตำบลบางครุ
ทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลสำโรงใต้ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางหญ้าแพรก ตำบลบางหัวเสือ ตำบล
สำโรงใต้ ตำบลสำโรง และตำบลสำโรงกลางทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางยอ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางยอทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางกะเจ้าทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้งทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางกระสอบ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางกระสอบทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางกอบัว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางกอบัวทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทรงคนองทั้งตำบล

การคมนาคม

อำเภอพระประแดงมีถนนสายหลัก ได้แก่

- ถนนสุขสวัสดิ์
- ถนนนครเขื่อนขันธ์
- ถนนพระราชวิริยาภรณ์
- ถนนเพชรหิรัญ
- ถนนปู่เจ้าสมิงพราย
- ถนนทางรถไฟเก่า (สายปากน้ำ)
- ถนนกาญจนาภิเษก (ด้านใต้) รวมทั้งทางพิเศษบางพลี-สุขสวัสดิ์

นอกจากนี้ยังมีสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา 2 แห่ง

- สะพานวงแหวนอุตสาหกรรม
- สะพานกาญจนาภิเษก

สำหรับการคมนาคมในแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ แพขนานยนต์ และ เรือโดยสารข้ามฟาก
ของ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เกตรา และ บริษัท นาวาสมุทร จำกัด เรือโดยสารข้ามฟาก และ เรือหางยาว
บริเวณวัดบางน้ำผึ้งนอก (ฝั่งตรงข้ามกับวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร) เรือหางยาว
บริเวณปลายถนนเพชรหิรัญ (ฝั่งตรงข้ามกับท่าเรือกรุงเทพ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร)

ซึ่งในอำเภอพระประแดงนั้นได้เป็นที่ตั้งของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาในการทำ
วิจัย ณ ตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีข้อมูลพื้นฐานดังนี้

8.2 ตลาดน้ำชุมชนบางน้ำผึ้ง

ข้อมูลตำบล

อบต. บางน้ำผึ้ง เป็น อบต. ขนาดเล็ก (ชั้น 4) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540

มีพื้นที่ 3.31 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,938 ไร่

จำนวนประชากร 4,848 คน 1,166 หลังคาเรือน

จำนวน 11 หมู่บ้าน

ภาพประกอบ 4 อบต. บางน้ำผึ้ง

ที่ตั้งสำนักงาน

หมู่ที่ 10 ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ภาพประกอบ 5 ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีแนวความคิดมาจากตลาดน้ำ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตชาวบ้านที่มีมาเมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมา ในสมัยก่อนการคมนาคมจะใช้การสัญจรทางน้ำเป็นเส้นทางสำคัญ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองอยู่ทั่วไป ซึ่งแต่ละคลองจะเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผลไม้ ดินจะมีความอุดมสมบูรณ์มาก น้ำท่าบริบูรณ์ดี ทำให้ ผลผลิตออกมาจำหน่ายมากมาย อาทิเช่น มะม่วง มะพร้าว หนาก กล้วย มะนาว เป็นต้น ชาวบ้าน จึงได้รวมตัวนำสินค้าใส่เรือมาจำหน่ายที่ปากคลองทำให้เกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นมา ต่อมาเมื่อการคมนาคมเปลี่ยนเป็นทางบกที่มีความสะดวกกว่า จึงทำให้การสัญจรทางน้ำลดความสำคัญลงตามลำดับ วิถีชุมชนริมน้ำและตลาดน้ำจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง

ต่อมาเมื่อเกิดน้ำท่วมสาเหตุเกิดจากน้ำไหลบ่าและน้ำทะเลหนุนทำให้น้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกของชาวบ้านเสียหายพื้นที่สวนถูกปล่อยให้รกร้างและบางส่วนเปลี่ยนมือไปอยู่กับนายทุน หน่วยงานราชการจึงยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือโดยสร้างเขื่อนล้อมรอบชุมชนกระเพาะหมู เมื่อน้ำไม่ท่วมชาวบ้านบางส่วนจึงกลับมาประกอบอาชีพเพาะปลูกตามเดิมพื้นที่รกร้างว่างเปล่าได้รับการฟื้นฟูให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง

ตำบลบางน้ำผึ้ง เป็น 1 ใน 6 ตำบล อยู่ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เหตุที่เรียกว่าคู้กระเพาะหมู เพราะว่าเป็นพื้นที่สีเขียวในคู้ที่มีรูปคล้ายกับกระเพาะหมูหรือแอกวัว เป็นพื้นที่เกษตรกรรมท่ามกลางความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร โดยมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล คือ ตำบลทรงคนอง ตำบลบางยอ ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกอบัว และตำบลบางกระสอบ มีเนื้อที่รวม 11,819 ไร่ พื้นที่กว่าร้อยละ 85 ถูกโอบล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาและยังคงความสมบูรณ์ตามรูปแบบส่วนเกษตรดั้งเดิม ที่มีอยู่เพียงผืนเดียวและเป็นผืนสุดท้ายที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในบริเวณ 6 ตำบลนี้ ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2520 บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรปราการ และกรุงเทพมหานครช่วยกรองฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศ ที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่มากมาย

นอกจากประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมแล้วเพื่อคงสภาพของพื้นที่สีเขียวไว้อย่างยั่งยืน ชุมชนและหน่วยราชการท้องถิ่นโดยความร่วมมือจากองค์กรวิชาการอิสระหลายหน่วยงานจึงมีโครงการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบผสมผสาน ระหว่างสวนเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ และการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนไทยเพื่อให้คู้กระเพาะหมูแห่งนี้เป็นสถานที่พักผ่อนให้ความรู้ความเพลิดเพลิน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความงามตามธรรมชาติที่ไม่ไกลจากเมืองหลวงสุดสัปดาห์ไหนอยากได้อากาศบริสุทธิ์ก็สามารถแวะไปได้ในทันที

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากแนวคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและประชาชนในพื้นที่ มีความเห็นพ้องต้องกันต้องการทำตลาดน้ำขึ้นมา ทั้งนี้ในเบื้องต้นต้องการจัดทำเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรเท่านั้นแต่มื่อนำเอาแนวคิดดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมประชาคมตำบลกลับได้รับการตอบรับและขยายกรอบการดำเนินงานให้กว้างขึ้นในลักษณะศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน องค์การ บริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งจึงได้รับเอาแนวทางดังกล่าวมาดำเนินการ โดยการ

ประสานงานกับกลุ่มองค์กร กลุ่มอาชีพ หน่วยงานราชการในพื้นที่ รวมทั้งขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการรวมทั้งงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งที่มีอยู่ออกแบบสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้งโดยการ จัดสร้างซุ้มสำหรับขายของซุ้มจำหน่ายสินค้าโอท็อป และสะพานปูนริมคลอง ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรอบจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานกว่า 3 ปี จึงสามารถเปิดดำเนินการได้ ซึ่งปัจจุบันนี้ชาวบ้านในตำบลบางน้ำผึ้งและตำบลใกล้เคียงได้นำเอาพืชผัก ผลไม้ที่มีอยู่ในสวน อาหารหวานคาวพื้นเมือง งานฝีมือมาจำหน่าย ซึ่งเป็นนโยบายหลักของผู้ดำเนินการที่จะเน้นการท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวคิดในการดำเนินการและเอกลักษณ์ที่สำคัญของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ภาพประกอบ 6 ข้าวผัดน้ำพริกและหอยทอดครก

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการพายเรือชมทัศนียภาพ 2 ผังคลอง ซึ่งยังคงความเป็นธรรมชาติ มีต้นไม้นานาพรรณ น้ำสะอาด และในลำคลองยังอุดมไปด้วยปลาหลากหลายสายพันธุ์ โดยเฉพาะปลาตะเพียนหางแดง ที่มีเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีจักรยานไว้คอยให้บริการสำหรับขี่ชมวิถีชีวิตชาวบ้านและสวนผลไม้อย่างใกล้ชิด ตามเส้นทางกว่า 2 กิโลเมตร

จำนวนผู้จำหน่ายสินค้าที่ขึ้นทะเบียน 173 คน

รายได้รวมต่อเดือนประมาณ 1,500,000 – 2,000,000 บาท

จำนวนนักท่องเที่ยวต่อสัปดาห์ 2,500 – 3,500 คน

วันเปิดดำเนินการ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547 เปิดจำหน่ายเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ เท่านั้น (ไม่รวมวันหยุดนักขัตฤกษ์) ตั้งแต่เวลา 07.00 – 15.00 น.

ข้อมูลตำบล

อบต. บางน้ำผึ้ง เป็น อบต. ขนาดเล็ก (ชั้น 4) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540

มีพื้นที่ 3.31 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,938 ไร่

จำนวนประชากร 4,848 คน 1,166 หลังคาเรือน

จำนวน 11 หมู่บ้าน

ที่ตั้งสำนักงาน

หมู่ที่ 10 ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง

8.3 กิจกรรมต่าง ๆ ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ภาพประกอบ 7 กิจกรรมต่างๆ ในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

มุมศิลปะในสวน

มุมศิลปะในสวนแห่งนี้จะเป็นแหล่งของเด็ก ๆ เนื่องจากกิจกรรมระบายสีผ้าบาติกเป็นแหล่งรวมความสนใจของเด็ก ๆ โดยจะมีพี่ซา คุณเมธาภรณ์ เมธาสิทธิสุข เป็นเจ้าของร้านซึ่งกล่าวว่า “ศิลปะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ที่มาทำตรงนี้เพราะใจรัก ได้อยู่กับงานที่ชอบอยู่กับเด็ก ๆ ทำให้เขามีโลกของเขาเอง ได้สร้างให้เขามีความคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ ทำให้สามารถฝึกสมาธิไปในตัว ทำให้เป็นคนใจเย็น มีหลายคนที่นี่แล้วใจเย็นลงเยอะ สีแต่ละสีก็มีความหมายในตัวเอง เช่น สีฟ้า ความสงบเยือกเย็น สีแดง ตื่นตัว สีเหลืองชีวิต นี่คือพลังแห่งสี และที่สำคัญที่นี่คือ ที่สำหรับครอบครัว ที่จะให้เวลาแก่กันในวันสุดสัปดาห์ มีหลายครอบครัว มากันทุกอาทิตย์ ได้เฝ้าดูพัฒนาการของเด็ก ๆ ก็มีความสุขแล้ว” เมื่อผ่านมุมนี้แล้วแค่เห็นเด็ก ๆ ก็ทำให้ทุกคนพลอยมีความสุขไปกับเด็ก ๆ ด้วย

กลุ่มนวดบางน้ำผึ้ง หลังจากเหน็ดเหนื่อยกับการเดินชมรอบตลาดน้ำแล้ว หากนักท่องเที่ยวเมื่อยก็เชิญแวะที่แห่งนี้จะมีบริการทั้งนวดเท้า นวดตัว ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มนวดบางน้ำผึ้งไว้คอยบริการ สนนราคาก็ไม่แพง นวดตัวราคา 120 บาท นวดเท้าราคา 100 บาท แต่ที่น่าประทับใจคือจะมีป่าเลาซึ่งตาบอดสามารถนวดตัวได้เก่งมาก ๆ

กลุ่มสตรีบางน้ำผึ้ง ในช่วงเช้าวันเสาร์จะมีการทำขนมไทย เช่น ฝอยทอง ฝอยเงิน เม็ดขนุน ทองหยอด โดยเฉพาะฝอยเงินซึ่งหาชมได้ยากในปัจจุบัน

ขี้จักรยานชมทัศนียภาพตำบลบางน้ำผึ้ง ราคาเช่าจักรยานราคา 30 บาท ซึ่งทางตลาดน้ำจะมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก ตามเส้นทางขี้จักรยานจะมีจุดแวะชมต่าง ๆ อาทิเช่น วัดบางน้ำผึ้งนอกซึ่งวัดบางน้ำผึ้งนอกจะมีลักษณะโดดเด่นเนื่องจากอยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยาและมีโบสถ์ 2 โบสถ์ ซึ่งโบสถ์เก่าจะมีพระประธานที่สวยงามมากสร้างสมัยรัชกาลที่ 2 ติดกับโบสถ์เก่าจะมีต้นลีลาวดีอายุมากกว่าร้อยปี พอออกจากวัดบางน้ำผึ้งนอกจะเข้าสู่เส้นทางจักรยาน ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเส้นทางจักรยานจะอยู่เรียบกับแม่น้ำเจ้าพระยาตามเส้นทางจะมีต้นจันทน์ลำพู ต้นตีนเป็ดซึ่งเป็นต้นไม้ที่ทรงคุณค่าของชาวบ้านเนื่องจากช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและช่วยรักษาดินไม่ให้ถูกทำลายจากน้ำจุดที่สองคือบ้านรูปสมุนไพรมีเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อปของตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นจุดการเรียนรู้ของเด็ก ๆ ในตำบลและเป็นจุดพักของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาขี่จักรยานที่อำเภอพระประแดง ต่อจากนั้นก็จะมีมาตามทางเรื่อย ๆ เข้าสู่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

พายเรือชมทัศนียภาพ ทางตลาดน้ำจะมีเรือพายไว้คอยบริการราคาลำละ 20 บาท มีหมวกสวย ๆ เสื้อชูชีพและพายอันเล็ก ๆ สำหรับเด็กไว้คอยบริการ ในปัจจุบันนี้จะหาเรือพายได้ยาก เนื่องจากการคมนาคมจะใช้ถนนเป็นเส้นทางการคมนาคมเป็นหลัก เรือพายเป็นเสน่ห์และสีสันของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ผลิตภัณฑ์โอท็อปของตำบลบางน้ำผึ้งและสินค้าชุมชน ได้แก่ ดอกไม้เกล็ดปลา ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวและลูกตีนเป็ด รูปหอมสมุนไพรมะขาม ลูกประคบ เมี่ยงคำ และผลิตภัณฑ์โอท็อปในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งท่านสามารถเลือกซื้อเป็นของขวัญของฝากได้ที่ตลาดน้ำแห่งนี้

ภาพประกอบ 8 ตลาดน้ำแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตลาดน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้านเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าจะมีนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรีปริญญาโทเข้ามาเรียนรู้ข้อมูลนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งแบ่งได้เป็นกลุ่มดังนี้

1. ชาวบ้านในตำบลบางน้ำผึ้งและในอำเภอพระประแดง
2. นักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล
3. นักท่องเที่ยวที่ชอบท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และนักท่องเที่ยวที่ชอบเที่ยวตลาดน้ำ
4. ชาวต่างชาติซึ่งจะมีบริษัททัวร์นำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม

โครงการโฮมสเตย์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและชาวบ้านหมู่ 3 เป็นแกนนำเนื่องจากขณะนี้มียกนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมและจับจ่ายซื้อของเป็นจำนวนมากและมีเสียงเรียกร้องจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากที่รักษารักษาธรรมชาติชอบบรรยากาศเย็นสบายริมเจ้าพระยาจึงอยากพัก ดำเนิน นายสำเนา รัตมิตต์ จึงมีแนวคิดเปิดโฮมสเตย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบครบวงจรคือเปิดให้นักท่องเที่ยวมาชมตลาดน้ำตอนช่วงเช้า-กลางวัน และชมทัศนียภาพ พักผ่อนในบรรยากาศบ้านริมน้ำ ซึ่งท่านจะได้ใกล้ชิดธรรมชาติ ฟังเสียงคลื่น ฟังเสียงนกร้องและตื่นขึ้นมาใส่บาตรพระเป็นการ สืบทอดบำรุงศาสนาให้ดำรงสืบต่อไป

8.4 แนวการจัดการสัมผัสวัฒนธรรมชนบทของตำบลบางน้ำผึ้ง

จากวิถีชีวิตดั้งเดิมของประเทศไทยที่มีแต่ความสงบเรียบง่ายพึ่งพิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตได้เปลี่ยนแปลงตามโลกาภิวัตน์ของโลกที่มีได้ย่ำอยู่กับที่ มีการพึ่งพิง

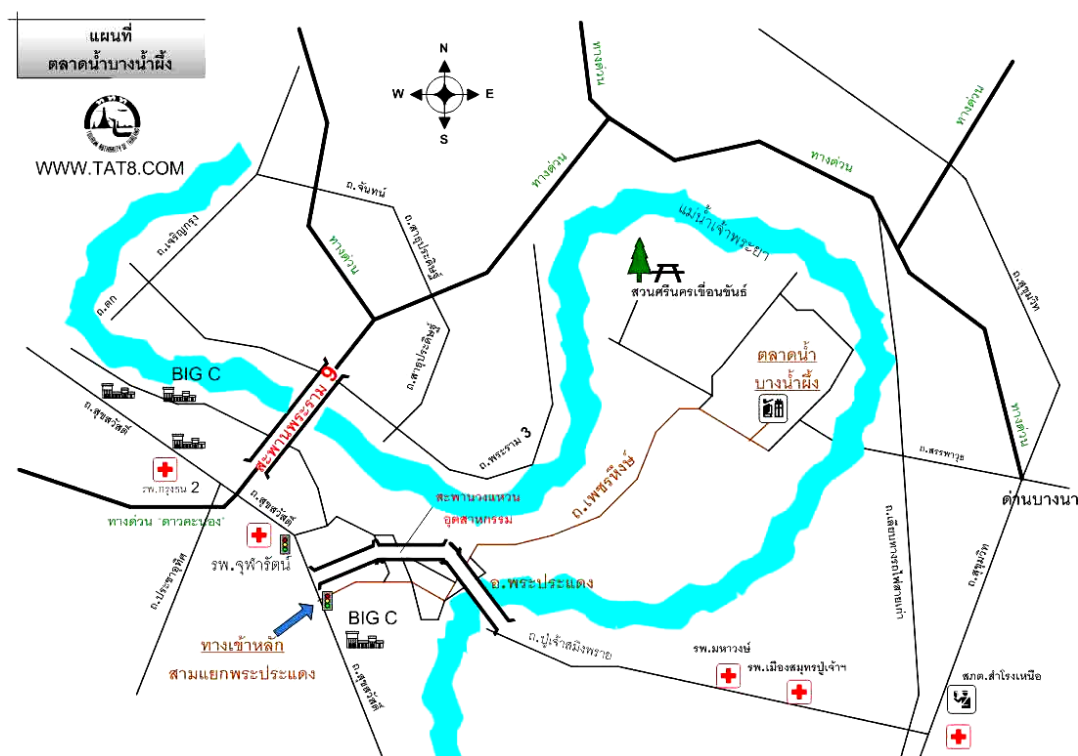
เทคโนโลยีมากขึ้น จนทำให้วิถีปฏิบัติที่มีมาแต่ครั้งอดีตโดยเฉพาะกรุงเทพ ฯ ซึ่งประชาชนเร่งรีบทำงานเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เป็นตามกระแสของโลก

จึงทำให้มีผู้คนอยู่จำนวนไม่น้อยที่หันกลับมาสนใจวิถีชีวิตดั้งเดิมแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวและที่พักที่ห่างไกลตัวเมือง เพื่อเข้าสู่พื้นที่ชนบทที่เต็มไปด้วยความสงบร่มรื่น ธรรมชาติที่สวยงาม เพื่อพักผ่อนจิตใจและร่างกายอย่างเต็มที่

จากเหตุผลดังกล่าว ตำบลบางน้ำผึ้งจึงเกิดแนวคิดการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวที่ผนวกระหว่างการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงเป็นที่มาของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทของตำบลบางน้ำผึ้ง อีกทั้งพื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้งมีพื้นที่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองมากนัก คือห่างจากท่าเรือคลองเตยซึ่งถือเป็นจุดศูนย์กลางธุรกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ เพียง 2 กิโลเมตร และเป็นพื้นที่สีเขียวกลางใจเมืองที่เป็นพื้นที่ที่ดีที่สุดของเอเชียตามการจัดอันดับรางวัลสุดยอดเอเชียของนิตยสารไทม์ เมื่อเดือนเมษายน 2549 นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกมากมายในพื้นที่ เช่น ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง บ้านรูปสมุนไพรรุขีย้ายทองเทคโนโลยีทางการเกษตร หมู่ 6 วัดบางน้ำผึ้งนอก วัดบางน้ำผึ้งใน เป็นต้น รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ขี่จักรยานชมธรรมชาติ เดินชมธรรมชาติ พายเรือแคนู ส่องนก เป็นต้น จึงทำให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 9 บรรยากาศภายในตลาดน้ำ

ภาพประกอบ 10 แผนที่การเดินทางไปตลادن่าน้ำฝิ่ง

ที่มา: ศูนย์ท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการ.

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการศึกษาในเรื่องดังนี้

จักรชัย ดั่งจาด (2545) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประชาชนริมคลองบางกอกน้อยมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศและหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น เช่น อบต.ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่น เช่น ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อช่วยดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยเริ่มจากการปลูกฝังจากครอบครัวให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้นำในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

รัฐัญ เวียงอำพล (2548: 45-47) กล่าวว่า iva การมีส่วนร่วมของประชาชนเจ้าของพื้นที่ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและการท่องเที่ยวอย่างมาก ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิต ดังนั้นประชาชนเจ้าของพื้นที่จึงเป็นกลไกอีกอย่างหนึ่งในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สามารถสร้างพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนได้โดยมีบทบาทในการรักษาปกป้อง ฟื้นฟู และเสริมคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตให้คงอยู่ตามความเหมาะสมเพื่อเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว คิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ทำลายธรรมชาติ เป็นการเพิ่มรายได้ให้ชุมชนและเป็นการสร้างทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวในการเลือกสินค้าของที่ระลึก ตลอดจนร่วมกันจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม เสริมสร้างความเข้าใจอันดี เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่นและระหว่างชุมชนท้องถิ่นด้วยกันเอง เสริมสร้างความปลอดภัยแก่ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนรู้จักการพึ่งตนเองและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

สมเกียรติ กรรณวัฒน์ (2540) ศึกษา ความรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษากรณี นักศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยรัฐในจังหวัดนครปฐม พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรัฐในจังหวัดนครปฐม มีความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยด้านเพศ กลุ่มคณะวิชา ภูมิสำเนาเดิม และประสบการณ์ในการท่องเที่ยว มีผลต่อความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุริพร ภัทรพรนนท์ (2541) ศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในระดับปานกลาง ส่วนการศึกษาทัศนคติพบว่า นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเชิงบวก มีทัศนคติต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับปานกลางถึงระดับสูง และมีทัศนคติต่อการให้สิ่งแวดล้อมศึกษา ในทิศทางบวกสูงสุด และจากการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยว ขึ้นกับ สถานภาพสมรส การศึกษา และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

เดอเฟลร์ (ชลลดา สิทธิฑูรย์ 2543: 39; อ้างอิงจาก Da Fleir. 1975: 201) ศึกษาพบว่า บุคคลจะยอมรับหรือมีปฏิกริยากับสื่อที่ได้รับอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านสังคมและจิตวิทยา ด้านต่าง ๆ คือ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ฐานะ หรือระดับชั้นทางสังคม ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา ที่พักอาศัยในเมืองหรือชนบท รวมทั้งการนับถือศาสนา และความสันทันภายในสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรด้านอายุ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ ที่พักอาศัย และการศึกษา เป็นตัวแปรชี้ถึงประเภทเนื้อหาที่ผู้สนสนใจ

ยัง และโฟลเวอร์ (วันเพ็ญ อังคศิริสรพ. 2543: 40; อ้างอิงจาก Young; & Flowers 1982) ศึกษานักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตป่าสงวนแห่งชาติขิงสหรัฐอเมริกา โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมามากกว่า 1 ครั้ง จะมีความพึงพอใจในธรรมชาติของป่าเปิด และไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยส่วนตัวจะมีเจตคติต่อการนันทนาการ และมีความรู้สึกเป็นส่วนตัวมากกว่าการเดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีเจตคติที่ดีต่อ

สภาพธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ และการศึกษาของ เฮนดี้ และคณะ (Hendee; et. al. 1968) พบว่าผู้ที่นิยมพื้นที่นันทนาการที่เป็นธรรมชาติที่ไม่ถูกดัดแปลง จะเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีการศึกษาในระดับสูง และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มาจากสังคมชั้นสูงในเมืองใหญ่ โดยนักท่องเที่ยวเหล่านี้ ต้องการให้การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการนันทนาการที่ทำลายสิ่งแวดล้อมน้อยร่วมมิตร คำผา (2532) ได้จำแนกระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับการตัดสินใจ ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และการจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตนเองของเขาเอง ดังนั้น จึงถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับการรับผิดชอบด้วยตนเอง

2. ระดับการร่วมมือในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่มโดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชน ในด้านเวลาทรัพย์สินและแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมระดับนี้ถือว่าการมีส่วนร่วมที่ยอมรับได้

3. ระดับการใช้ประโยชน์ ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่โครงการจัดไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้นเช่นการมีส่วนร่วมโครงการทำหมัน การรับบริการและแนะแนว การใช้บริการห้องสมุดประชาชน เป็นต้น

นอกจากนี้ ปรัชญา เวสารัชช์ (2538) ได้กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างของสังคม เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ความแตกต่างในสังคม ด้านรายได้ อำนาจและสถานะทางเศรษฐกิจ
2. ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อย
3. ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแจกแจงทรัพยากร

นอกจากนี้ในการศึกษาของ (ปรัชญา เวสารัชช์. 2538) ได้กล่าวถึงปัญหาที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยเน้นปัญหาที่เกิดจากประชาชนเป็นหลัก ได้แก่ ปัญหาความไม่รู้อันเกิดจากรักรศึกษา การขาดทุนทรัพย์ ความไม่สนใจของชาวบ้าน ความไม่เข้มแข็งของผู้นำ และความขัดแย้งของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในกิจกรรมที่มีผลประโยชน์

อรพินท์ สโพชคชัย (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการ A.I.C. (Appreciation Influence Control) เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ และพัฒนาหมู่บ้านนั้นมีปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของชุมชนการติดตามผลและการสนับสนุน

บำรุง บุญปัญญา (2528) กล่าวว่า ประชาชนจะต้องเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาการทำกิจกรรมการพัฒนาที่ต้องสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาชุมชน โดยมีหน่วยงานภายนอกเป็นผู้สนับสนุนเท่านั้น

ส่วน ปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐจะต้องกำหนดนโยบาย ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม และการเมือง ช่วยสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยระบบต่าง ๆ ของราชการจะต้องเอื้ออำนวยและเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และมีการติดตาม ประเมินผล และให้การสนับสนุนในภายหลัง ปัจจัยด้านประชาชนประชาชนจะต้องมีความรู้ความ เข้าใจและมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา เป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรมและรับผลประโยชน์ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมหรือผู้นำท้องถิ่น มีการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานอื่น ได้รับการฝึกอบรม การศึกษา ทุนและรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

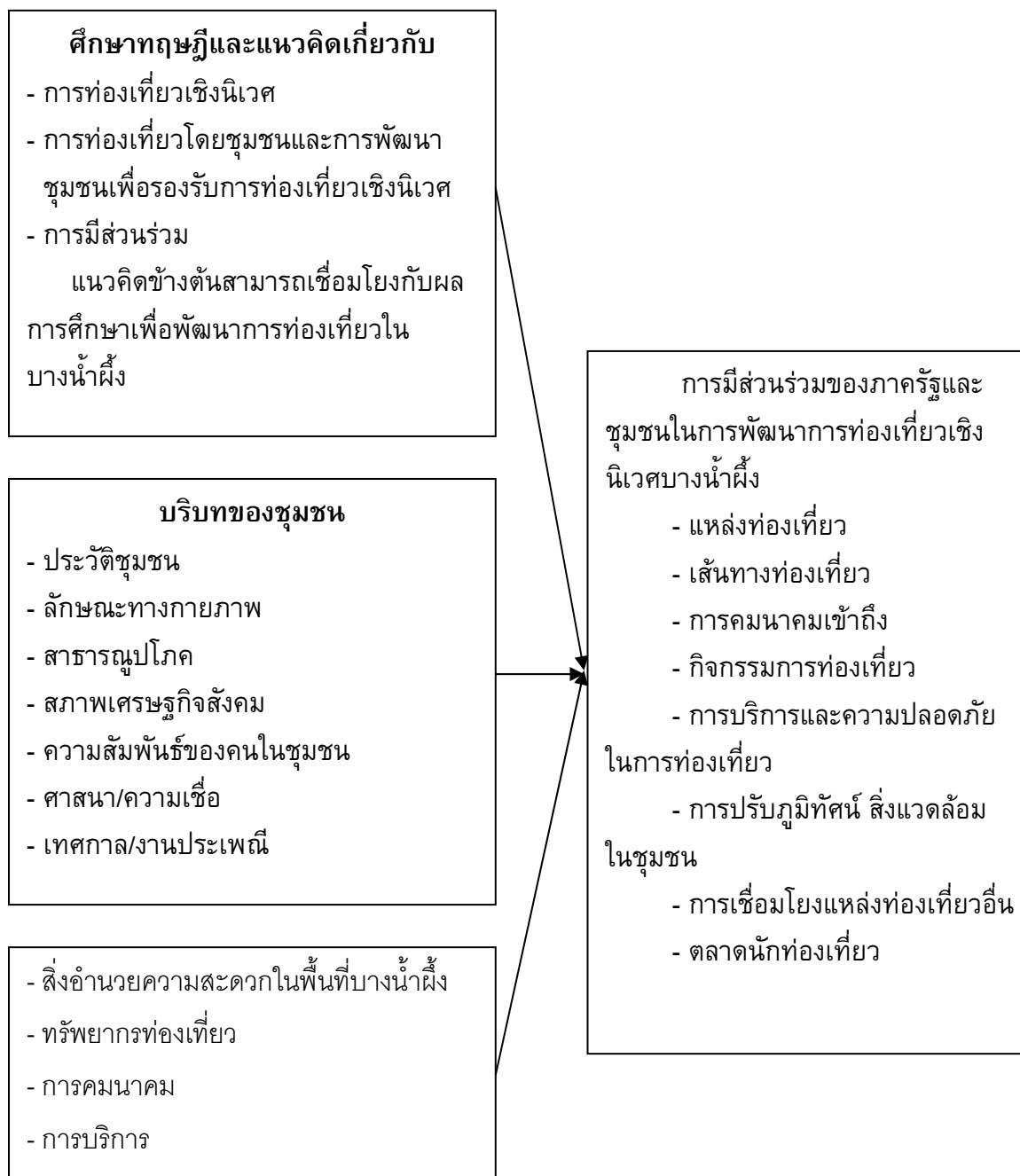
ปัจจัยด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องศึกษาชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและได้ เรียนรู้สภาพแวดล้อมในทุก ๆ ด้านในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ ซึ่งจะเป็นผู้ที่กระตุ้นให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในงาน พัฒนา รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา

อเนก นาคะบุตร (2536) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติในรูปขององค์กร กลุ่ม เครือข่าย ซึ่งมี 3 กระบวนการ

กระบวนการพัฒนาเกษตรกรปัจเจก เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ ตัดสินใจ ลงมือทำจากการ ลองผิดลองถูกท กระบวนการพัฒนาองค์กรกลุ่มระดับหมู่บ้าน จะก่อให้เกิดการแบ่งบทบาทความ รับผิดชอบและการจัดตั้ง รับรองกฎระเบียบของชุมชนในด้านต่าง ๆ กระบวนการพัฒนาเครือข่าย และองค์กรระหว่างหมู่บ้านเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาความเจริญและความก้าวหน้า

กรอบแนวคิดจากการวิจัย

จากการศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำกรอบ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาทำเป็นกรอบแนวคิดวิจัยดังเรื่องต่อไปนี้

ภาพประกอบ 11 กรอบแนวคิดจากการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะเชิงคุณภาพตามขั้นตอนโดยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีต่างๆ และการลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้งจังหวัดสมุทรปราการโดยมีสาระสำคัญในการดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ จากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาพื้นที่ศึกษาที่จะดำเนินการวิจัย
3. การสอบถามความคิดเห็นจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย
4. สร้างเครื่องมือการวิจัย
5. เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาการข้อมูลที่ได้
6. การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล
7. การนำข้อมูลมาจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาข้อมูลในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ มาใช้ในการอธิบายวิวัฒนาการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตมาใช้ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกต จะเป็นส่วนสำคัญในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบางน้ำผึ้งมากที่สุดการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative perspective) ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนในด้านต่างๆ ที่สามารถเป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถช่วยค้นหาข้อสรุปจากข้อมูลเพื่อนำมาสู่การอธิบายตีความปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมได้อย่างชัดเจน และยังให้ความสำคัญต่อข้อมูลทางด้านความรู้สึกนึกคิด การให้ความหมายหรือคุณค่าของสิ่งต่างๆ ตลอดจนค่านิยมอุดมการณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้นๆ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลตามจุดมุ่งหมายการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นข้อมูลที่เกิดจากการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่ตั้ง สภาพและปัญหาของทรัพยากรท่องเที่ยวตลอดจนลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวและลักษณะการจัดการ

2. ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากร ผู้นำชุมชน และประชาชน ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตลาดน้ำชุมชนบางน้ำผึ้ง เป็นข้อมูลที่ได้ศึกษาและเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและแบบสัมภาษณ์ จากประชากรและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง เป็น 1 ใน 6 ตำบลในกิ่งกระพะเห หมู่อยู่ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เหตุที่เรียกว่าคุ่มกระพะเห หมู่ เพราะว่าเป็นพื้นที่สีเขียวในคิ่งที่มีรูปร่างคล้ายกับกระพะเหหรือแอกว๊ว เป็นพื้นที่เกษตรกรรมท่ามกลางความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร โดยมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล คือ ตำบลทรงคนอง ตำบลบางยอ ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกอบัว และตำบลบางกระสอบ มีเนื้อที่รวม 11,819 ไร่ พื้นที่กว่าร้อยละ 85 ถูกโอบล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาและยังคงความสมบูรณ์ตามรูปแบบสวนเกษตรดั้งเดิม ที่มีอยู่เพียงผืนเดียวและเป็นผืนสุดท้ายที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในบริเวณ 6 ตำบลนี้ ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2520 บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรปราการและกรุงเทพมหานครช่วยกรองฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศ ที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่มากมาย ซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

การเลือกประชากรและกลุ่มเป้าหมายนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ คือ การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนบางน้ำผึ้งกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และการวางแผนการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต ดังนั้นประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษามีดังนี้

1. **ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน** เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม แหล่งท่องเที่ยว การคมนาคม ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลของชุมชนบางน้ำผึ้ง ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้นำชุมชน

2. **ศึกษาในเชิงการพัฒนาการของชุมชน** ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ชุมชนมานาน มีประสบการณ์หรือรับรู้ในเรื่องดังกล่าว หรือเป็นตัวแทนสถาบันทางสังคมในชุมชน โดยกระจายไปตามสถานภาพและกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้นำชุมชน และอื่น ๆ เป็นต้น

3. **ศึกษาในเชิงการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว** กลุ่มเป้าหมายนี้ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในการมีส่วนร่วม นโยบายต่างๆ ของเขตบางน้ำผึ้ง ในด้านการท่องเที่ยว คือ เจ้าหน้าที่กองการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรปราการเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ที่ประกอบอาชีพภายในตลาดน้ำ และรวมถึงผู้ที่มีบทบาทพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน และจะมีการเลือกตัวแทนจากรุ่นต่าง ๆ ในชุมชน ตั้งแต่ตัวแทนกลุ่มคนรุ่นบุกเบิกหรือผู้อาวุโสของพื้นที่ ตัวแทนของกลุ่มคนที่มีอายุวัยกลางคน กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มวัยรุ่น เพื่อการมีส่วนร่วมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบางน้ำผึ้ง

กลุ่มประชากรเป้าหมายดังกล่าวที่แยกไว้ข้างต้นอาจมีความซ้อนทับหรือมีความเกี่ยวข้องกันได้ ประชากรเป้าหมายในประเด็นหนึ่งอาจจะเป็นคนคนเดียวกับประชากรเป้าหมายในอีกกลุ่มหนึ่ง หรือสามารถให้ข้อมูลในประเด็นอื่นได้ จากการศึกษาสามารถสรุปจำนวนประชากรเป้าหมายในแต่ละกลุ่มได้ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงประเด็นในการศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

ประเด็นในการศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย	จำนวน
1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ได้แก่	
- นายก อบต.	1
- กรรมการบริหาร	2
- สมาชิกสภา อบต.	2
2. ผู้นำชุมชน	
- เจ้าของพื้นที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	1
- ประธานชุมชน	1
- รองประธานชุมชน	1
- ผู้นำกลุ่ม ผู้ประกอบการ	5
- รองผู้นำกลุ่มผู้ประกอบการ	5
3. ผู้ประกอบการภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง	20
4. นักท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมาจาก จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว 1000-1500 คนต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 4	50
รวมทั้งสิ้น	88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีประกอบกัน คือ

1. การศึกษาจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารข้อมูลประวัติความเป็นมาของเจ้าหน้าที่ ภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง องค์การบริหารส่วนตำบล และท่องเที่ยวจังหวัด จากเอกสาร หนังสือข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ทำให้ทราบถึงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนบางน้ำผึ้งมากขึ้นจากเดิม

2. การสำรวจ เป็นการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อที่จะทราบถึงข้อมูลต่าง ๆ เบื้องต้น เช่น สภาพความเป็นอยู่แหล่งพื้นที่ และประชากร เศรษฐกิจ วิถีชีวิตและการเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนกับการจัดการเชิงนิเวศของคนในชุมชนบางน้ำผึ้ง โดยเครื่องมือที่ใช้ศึกษา คือ การสัมภาษณ์แบบ

ไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับลักษณะการประกอบอาชีพ สังคม การมีส่วนร่วม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมตลอดจนการพัฒนาการท่องเที่ยวจากอดีตถึงปัจจุบัน

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ในที่นี้ได้แก่ การสังเกตที่ผู้วิจัยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านที่ถูกศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสถานการณ์ต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การเข้าไปพบปะร่วมขายสินค้าและประชุมกลุ่มเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการบริการต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) ได้แก่ การที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ชาวบ้านกระทำอยู่ ได้แก่ การกระทำตนเป็นนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการของชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้งตามปกติ

4. การสัมภาษณ์ เป็นการพูดคุยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ โดยใช้การสัมภาษณ์รูปแบบต่าง ๆ กัน ดังนี้

4.1 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบง่าย ๆ เช่นมีการพูดคุย ไม่เคร่งครัดในเรื่องขั้นตอนและลำดับของคำถาม รวมทั้งเป็นการเข้าถึงชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์ในลักษณะนี้ตลอดทุกช่วงของการเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายของผู้ที่จะสัมภาษณ์เป็น - ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และ ผู้ประกอบอาชีพภายในตลาดน้ำ

4.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) คือการสัมภาษณ์หรือสนทนาโดยมีทิศทาง (Guided conversation) และได้หลักตรงตามกรอบการวิจัยโดยการสัมภาษณ์จะเป็นไปโดยบรรยากาศไม่เคร่งเครียดแต่จะเป็นลักษณะการพูดคุยซึ่งได้สาระจากคำถามต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นการโต้ตอบเพื่อเจาะแนวคิดและหลักการของผู้ที่ให้สัมภาษณ์ว่ามีส่วนร่วมอย่างไรในการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีความรู้ความเข้าใจเพียงใดต่อการนำไปปฏิบัติ เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย เรียกว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) คือผู้อาวุโสในชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และ ผู้ประกอบอาชีพภายในตลาดน้ำ การสัมภาษณ์จะทำหลังจากที่มีการสำรวจและเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเรียบร้อยแล้ว เพราะจะทำให้รู้ถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการเก็บข้อมูลแล้ว

วิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต หรือการสัมภาษณ์ จะทำควบคู่กันไประหว่างการเก็บข้อมูล โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ ขณะที่ออกเก็บข้อมูล

การจัดเก็บวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากที่สุดในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อความบรรยายที่ได้จากการ

เก็บข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้มาเป็นปรากฏการณ์เหตุการณ์ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของชุมชน

ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา คือ เป็นการพรรณนาที่มุ่งจะให้ภาพของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของคนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการการท่องเที่ยวในช่วงต่าง ๆ มีการจำแนกตัวแทนกลุ่มคนในชุมชนที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งหมายถึงรวมถึงผลของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน อันจะทำให้มองเห็นภาพของชุมชนอย่างเคลื่อนไหวและเห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในสภาวะความเป็นจริงจากหลักการที่กล่าวมาข้างต้น

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ข้อมูลที่ได้มาแต่ละวันจะถูกนำมารวบรวมและแยกตามหมวดหมู่ พร้อมกับมีการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละวัน เพื่อสรุปผล ซึ่งได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การรับฟัง การมีส่วนร่วมในการเข้าไปในชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาประเด็นอย่างชัดเจนโดยแบ่งเป็นข้อ ๆ ถ้าการสัมภาษณ์ออกมาได้ผลสรุปไม่ชัดเจนก็จะมีที่ตั้งคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ชัดเจนในการสรุปผลมากยิ่งขึ้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลรวม

เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมตามขั้นตอนต่าง ๆ มาวิเคราะห์และปรับแนวทางสร้างกระบวนการวางแผนไปพร้อม ๆ กัน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดลำดับความสำคัญและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ผลที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายและสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในชุมชนต่อไปได้ในอนาคต

บทที่ 4

การนำเสนอผลการวิจัย

ในบทนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำการก่อตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ประชาชนในชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการที่ขายสินค้าบริเวณตลาดน้ำนักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผลการศึกษาศักยภาพของตลาดบางน้ำผึ้ง
 - 1.1 ผลการตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Resource audit)
 - 1.2 ผลการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Check list)
 - 1.3 แผนที่อธิบายบริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
2. การวิเคราะห์ SWOT ของคนในชุมชน
3. การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบางน้ำผึ้ง
 - 2.2 ด้านพื้นที่
 - 2.3 ด้านการจัดการ
 - 2.4 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ
 - 2.5 ด้านการมีส่วนร่วม
4. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งต่อชุมชน
 - 3.1 ด้านเศรษฐกิจ
 - 3.2 ด้านสังคม
 - 3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม
 - 3.4 ด้านวัฒนธรรม
5. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ผลการศึกษาศักยภาพของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

1.1 ผลการตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

ในการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของตลาดน้ำ ผู้วิจัยได้ใช้แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในบริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จำนวน 6 รายการ ได้ผลดังนี้

1.1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

สมุทรปราการ เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย มีพื้นที่ติดอ่าวไทย และอยู่ห่างกรุงเทพมหานครเพียง 29 กิโลเมตร ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่รองรับน้ำที่ไหลมาจากภาคเหนือก่อนไหลลงสู่อ่าวไทย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้จังหวัดสมุทรปราการแบ่งออกเป็นสอง

ส่วนคือ ส่วนที่เป็นฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก และมีลำคลองเกิดขึ้นมากมาย จึงเป็นพื้นที่เหมาะแก่การปลูกข้าว และจัดเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของชาวกรุงเทพมหานครอีกแห่งหนึ่ง อำเภอพระประแดง เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีอาณาเขตที่ติดกับกรุงเทพมหานครมากที่สุด แต่เดิมเรียกว่าเมืองนครเขื่อนขันธ์หรือที่ชาวมอญเรียกว่า เมืองปากลัด เป็นเมืองเก่าแก่มีประเพณีศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสืบทอดกันมาแต่โบราณ เนื่องจากพื้นที่เหมือนเมืองหน้าด่านของประเทศไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ได้ทรงสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์และย้ายครอบครัวมอญมาจากเมืองสามโคก 300 คนมาตั้งถิ่นฐาน ณ ที่นี้ ด้วยเหตุนี้ ชาวพระประแดงจึงมีประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ที่เกี่ยวข้องกับชาวมอญ ซึ่งยังคงอนุรักษ์สืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้ ต่อมาภายหลังอำเภอพระประแดงมีการพัฒนาความเจริญทางกายภาพอย่างรวดเร็ว เนื่องจากอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร มีการขุดเจาะน้ำบาดาลมากขึ้น ทำให้แผ่นดินเกิดการทรุดตัว ทำให้น้ำทะเลรุกเข้ามาในพื้นที่มากขึ้นเรื่อย ๆ จนปลูกข้าวได้น้อยลง ทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนจากการปลูกข้าวไปทำสวนผลไม้ทั้งมะม่วง มะพร้าว และผลไม้อื่น ๆ รวมถึงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมากขึ้น

ตำบลบางน้ำผึ้ง ตั้งอยู่ในอำเภอพระประแดง เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้บริเวณนี้ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลช่วงเวลาที่น้ำทะเลหนุนในเวลาน้ำผ่านเข้ามาตามลำคลองต่าง ๆ เข้าสู่พื้นที่ที่ชาวบ้านใช้ทำสวนเป็นส่วนใหญ่ ดินบริเวณตำบลบางน้ำผึ้งมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ธาตุและสารอาหารของพืชนานาชนิด อาชีพดั้งเดิมของชาวตำบลบางน้ำผึ้งคืออาชีพทำสวนผลไม้ น้ำหวานจากเกสรดอกไม้มานานาชนิดได้ดึงดูดให้ผึ้งมาอาศัยทำรังอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ชาวบ้านได้นำน้ำผึ้งมาดักบาตร จึงได้ขนานนามพื้นที่นี้ว่า “บางน้ำผึ้ง”

1.1.2 ทรัพยากรวัฒนธรรม

บริเวณใกล้ตลาดบางน้ำผึ้งมีวัด 2 บางน้ำผึ้งในที่อยู่ใกล้กับตลาดบางน้ำผึ้ง โดยทางวัดให้อนุญาตผู้ที่มาท่องเที่ยวสามารถใช้บริการในการจอดรถ และให้ความร่วมมือร่วมกันเป็นอันดีในการที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ตลาดน้ำนั้นได้มีโอกาสสัมผัสและทำบุญภายในวัดบางน้ำผึ้ง ในอีกด้วยนอกเหนือจากนี้บริเวณใกล้เคียงยังมีวัดบางน้ำผึ้งนอกที่อยู่บริเวณท่าข้ามเรือ มายังตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ซึ่งเห็นชัดได้ว่านอกเหนือจากวัดดังกล่าวระหว่างทางได้มีวัดต่างๆ อีกมากมาย

ชมเจดีย์และวิถีแบบรามัญ วัดทรงธรรมวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงและวัดรามัญเก่าแก่บนถนนเพชรหิรัญ ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง ที่สร้างขึ้นพร้อมเมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญนับแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน นับเป็นวัดรามัญแห่งแรกของพระประแดง สร้างในสมัยรัชกาลที่ 2 และได้รับการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 3 ทั้งนี้รัชกาลที่ 3 รัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันล้วนเคยเสด็จพระราชดำเนินทอดกฐินที่วัดนี้ด้วยพระองค์เอง

ไหว้ศาลพระเสื้อเมือง ศาลหลักเมือง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพระประแดงเคารพนับถือสามารถแวะสักการะเพื่อเป็นสิริมงคลได้ ตั้งอยู่ที่ ถนนพระเสื้อเมือง ตรอกเล็กๆย่านตลาดสดพระ

ประแดง ศาลพระเสือ่เมืองอยู่ด้านหลังโรงเรียนวิสุทธิกษัตริย์ ส่วนศาลหลักเมืองอยู่บริเวณด้านหลังที่ว่าการอำเภอพระประแดง สำหรับศาลหลักเมือง เป็นศาลเจ้าจีน ภายในมีรูปหล่อพระพิฆเนศ รัชกาลที่ 2 โปรดเกล้าฯให้กระทำพิธีฝังอาถรรพ์ปักหลักเมือง เมื่อวันศุกร์ แรม 10 ค่ำ เดือน 7 ปีกุน พ.ศ. 2385

ชมงานศิลปวัดโปรตเกษตรเชษฐาราม พระอารามหลวงที่ขุนนางในราชสำนักสร้างถวาย รัชกาลที่ 3 โดยพระองค์ได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ร่วมด้วย ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของคลองลัดหลวง ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง ลักษณะศิลปกรรมเป็นแบบพระราชนิยม พระอุโบสถ ไม่มีช่อฟ้าใบระกา หน้าบันประดับเครื่องถ้วยชามกระเบื้องลวดลายสวยงาม ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปพระอรหันต์ในซุ้มเรือนแก้วอยู่เหนือบานหน้าต่างรอบพระอุโบสถ

ศิลปะวัดป่าเกต วัดนี้สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 มีพระอุโบสถหลังเก่าและพระเจดีย์ ซึ่งได้รับการบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2462 ต่อมา พ.ศ. 2510 กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน จุดที่สวยงามและโดดเด่นที่สุดของพระอุโบสถหลังเก่าคือ หน้าบันไม้แกะสลักรูปพระนารายณ์ทรงครุฑยุดนาค ล้อมด้วยลายเครือเถา ส่วนด้านหน้าและด้านหลังมีเสาเหลี่ยมปลายสอบขนาดใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จึงชี้ให้เห็นว่าตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมที่ดี

ภาพประกอบ 12 วัดป่าเกต

1.1.3 ทรัพยากรมหรรมปรากฏการณ์ที่สำคัญ

ชาวจังหวัดสมุทรปราการมีประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานและลือชื่อมาช้านาน สงกรานต์พระประแดง ที่มีวิถีชีวิตของชาวสมุทรปราการอย่างแท้จริงเพราะชาวบ้านสืบเชื้อสายมา

จากไทย มอญ ทำให้การละเล่นมีมากมายหลากหลายเช่น การเล่นสะบ้าช่วงสงกรานต์ก็ถือเป็น การละเล่นที่แพร่หลายซึ่งนับวันนี้หาดูได้อย่างไม่ถนัดนัก รวมไปถึงการแต่งกายหนุ่มมอญชาย และการประกวดนางสงกรานต์ ที่สนุกสนาน ทำให้ชาวสมุทรปราการและชาวบ้านชุมชนบางน้ำผึ้งให้ ความสำคัญกับประเพณีสงกรานต์กันอย่างมากเพราะเป็นประเพณีสำคัญที่สืบเชื้อสายมาเวลายาวนาน

ภาพประกอบ 13 ประเพณีงานสงกรานต์พระประแดง

1.1.4 ทรัพยากรด้านกิจกรรม

ทางด้านกิจกรรมมีการจัดตั้งกิจกรรมการจัดงานวันเกิดให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อเป็น การสร้างความตระหนักหรือสะกิดให้ระลึกถึงบุญคุณ ลูกหลานของผู้สูงอายุในชุมชนได้เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เป็นภูมิปัญญาของครอบครัวของ ชุมชน จึงควรให้ความสำคัญ ดูแลและระลึกถึงท่านอยู่เสมอ นับได้ว่าโครงการวันเกิดผู้สูงอายุเป็น กุศโลบายสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจให้เกิดขึ้นแก่ครอบครัว ผู้สูงอายุและชุมชนได้ เป็นอย่างดี

ภาพประกอบ 14 การจัดงานวันเกิดให้แก่ผู้สูงอายุ

1.1.5 ทรัพยากรด้านบริการ

ที่พัทโฮมสเตย์ ที่พัทและแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนของนักท่องเที่ยว ปัจจุบัน ตำบลบางน้ำผึ้ง หมู่ที่ 3 ได้รวมกลุ่มทำบ้านพัทโฮมสเตย์ โดยท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและชาวบ้านหมู่ที่ 3 เป็นแกนนำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาสัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทำให้โครงสร้างชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นคง ปลอดภัย และเชื่อถือได้ นายสำเนา รัศมีทัต จึงมีแนวคิดเปิดโฮมสเตย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนแบบครบวงจร คือเปิดให้นักท่องเที่ยวชมตลาดน้ำในช่วงเช้าถึงกลางวัน และท่านจะได้ชมทัศนียภาพ พักผ่อนในบรรยากาศริมน้ำซึ่งจะได้ใกล้ชิดธรรมชาติ ฟังเสียงคลื่น ฟังเสียงนกร้องและตื่นมาใส่บาตรพระตอนเช้าเป็นการสืบทอดบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดำรงสืบไป

ดังนั้นโฮมสเตย์บางน้ำผึ้งมีแนวการจัดการที่พัทสัมผัสวัฒนธรรมชนบทตามแนวทางปฏิบัติของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพประกอบ 15 ที่พัทและแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนของนักท่องเที่ยว

โครงสร้างบ้าน บ้านที่อยู่ในโครงการจะมีโครงสร้างที่แข็งแรงมั่นคง มีเอกลักษณ์ของบ้านสมัยก่อน คือเป็นบ้านทรงไทย และเป็นบ้านที่มีลักษณะใต้ถุนสูง โดยลักษณะของบ้านพักมีอากาศถ่ายเทและมีแสงสว่างส่องถึง หลังคาไม่มีการรั่วซึม

การจัดห้องพักห้องนอน จัดให้พักมีทั้งแบบ ห้องแยก ห้องรวม และกางเต็นท์ โดยจะมีลักษณะเป็นส่วนตัว เรียบง่าย มีเครื่องนอนสะอาด (ที่นอน หมอน ผ้าห่ม มุ้ง) เครื่องนอนจะมีการซักทำความสะอาดทุกครั้งที่นักท่องเที่ยวออกจากที่พัก และทำการปู/วางต้อนรับ/จัดใหม่เมื่อมีนักท่องเที่ยวรายใหม่เข้าพัก มีไฟฟ้าและแสงสว่างพอเหมาะสม โดยจะจัดของใช้บางอย่างที่ให้ความสะดวกสบายเพิ่ม เช่น ไม้แขวนเสื้อ ราวพาดผ้า เป็นต้น

ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา ดูแลอย่างสะอาดถูกสุขลักษณะ (มีกระดาษชำระ ถังทิ้งกระดาษชำระ) มีการถ่ายเทของอากาศดี มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ในห้องน้ำบางอย่าง เช่น สบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น ภาชนะใส่น้ำสำหรับอาบน้ำจะมีฝาปิดมิดชิดเพื่อป้องกันการวางไข่ของยุงลาย มีการทำความสะอาดทั้งก่อนและหลังการใช้บริการของนักท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 16 ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา

จัดที่พบบปะ มีสถานที่พบบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว เป็นศาลาใหญ่บริเวณหน้าบ้านของผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3

การกำจัดแมลง ทางโฮสเต็บบางน้ำผึ้งจัดการโดยภูมิปัญญาชาวบ้านและของที่มีอยู่ในท้องถิ่นคือธูปสมุนไพรไฉยง สิ้นค้า OTOP ของหมู่ 3 บางน้ำผึ้ง และวิธีดั้งเดิมคือกางมุ้ง รวมทั้งในการจัดการป้องกันลูกน้ำยุงลาย โดยปฏิบัติตามหลักการของสาธารณสุข

สภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน มีการดูแลอย่างสะอาด มีธรรมชาติของร่มไม้บริเวณใกล้เคียง มีสวนหย่อมเล็กบริเวณนอกบ้าน มีชานนอกบ้านไว้นั่งพักผ่อน

แนะนำข้อความและข้อห้าม มีการจัดทำป้ายเตือนเพื่อเป็นการระงับทรัพย์สินและข้อห้ามในการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวเวลาเข้าพักอาศัย

แจ้งขอบเขตการบริการ มีการแจกแจงรายละเอียดราคาค่าบริการที่นักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายก่อนนักท่องเที่ยวเข้ารับบริการ รวมไปถึงค่าบริการท่องเที่ยวต่างๆ โดยมีรายละเอียดค่าธรรมเนียม

พื้นที่ประกอบอาหารและอุปกรณ์ครัว ครัวจะมีการหมั่นทำความสะอาดตลอดเวลา อุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวจะจัดวางในพื้นที่ที่อากาศถ่ายเทมีผ้าปิดคลุมมิดชิด ห่างไกลจากแมลงและสัตว์ต่างๆ โดยอุปกรณ์ในครัวและเครื่องปรุงอาหารสะอาดถูกหลักอนามัย มีการรับรองจากองค์การอาหารและยา (อย.) ภาชนะใส่อาหารสะอาด และปลอดภัย คือมีการเลือกใช้ภาชนะให้เหมาะสมกับลักษณะของอาหาร เช่น ถ้าเป็นอาหารร้อนก็จะใช้ภาชนะทนร้อน เป็นต้น

อาหารและน้ำ อาหารเจ้าของบ้านจะเพิ่มเติมจากอาหารปกติในชีวิตประจำวัน 1-3 อย่าง โดยดูจากปริมาณจำนวนคน โดยอาหารที่ทำมาจากวัตถุดิบจากธรรมชาติในบริเวณท้องถิ่น และจะจัดให้รับประทานอาหารพร้อมกัน เป็นการฝึกและเรียนรู้วัฒนธรรมการกินร่วมกัน อาจมีการร่วมกันทำอาหารกับเจ้าบ้านด้วย น้ำดื่มเป็นน้ำสะอาดที่มีการผ่านการรับรองมาตรฐานแล้ว

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากมีป้ายเตือนการระงับทรัพย์สินแล้ว ยังมีการจัดเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัย มีเครื่องมือสื่อสารที่มีการใช้งานได้ดี มีเครื่องมือปฐมพยาบาลอย่างพร้อมเพียง

1.1.6 กิจกรรมการท่องเที่ยว

มีผู้นำทางเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ โดยใช้การขี่จักรยานเข้าชมพื้นที่ตามเส้นทาง การเดินทางที่กำหนดไว้ หรือการพาเรือชมธรรมชาติ อาจมีการตกลงกับผู้นำทางในการเที่ยวชมก่อนได้ การแสดงกลองยาวโดยนักเรียนให้ชม มีการตักบาตรพระในตอนเช้า ซึ่งการจัดการจะเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ สำหรับผู้ที่อยากเปลี่ยนบรรยากาศในการขี่จักรยานเที่ยวชมทางตลาดน้ำก็มีจักรยานบริการ โดยเสียเก็บค่าบริการคันละ 50 บาท

กล่าวโดยสรุปว่า ศักยภาพของตลาดน้ำ ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว พบว่า มีธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชาวสวน ความสมบูรณ์ของธรรมชาติป่าจากที่ยังคงอยู่ให้ศึกษา วัฒนธรรม ความรู้ ที่สามารถศึกษาได้ การคงไว้ซึ่งวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยแบบเก่าควบคู่กันกับธรรมชาติ อากาศที่บริสุทธิ์ ตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ถือว่าตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง มีศักยภาพทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมาก

1.2 ผลการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ในการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของตลาดน้ำ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยใช้รายการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 20 รายการ ได้ผลดังนี้

1.2.1 ป้ายบอกทางเข้าถึง

เส้นทางที่ 1 การคมนาคมในการเดินทาง เข้ามาสู่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยใช้ทางด่วนสาย สะพานวงแหวนอุตสาหกรรม มาลงที่ถนนสุขสวัสดิ์ เมื่อลงทางด่วน ขับมาเรื่อย ๆ จะเห็นสามแยก พระประแดง-สุขสวัสดิ์ ให้เลี้ยวซ้าย พอถึงตลาด พระประแดงให้เลี้ยวซ้ายผ่านวัดทรงธรรม วรวิหาร ไปประมาณ 5 กิโลเมตร แต่ช่วงนี้เส้นทางกำลังมีการก่อสร้างทางด่วน ผิวถนนขรุขระ และเมื่อพบป้ายบอกทาง เข้าตลาดน้ำให้เลี้ยวขวาเข้ามาอีกประมาณ 1 กิโลเมตร ก็จะถึงสถานีอนามัยบางน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นที่จอดรถ

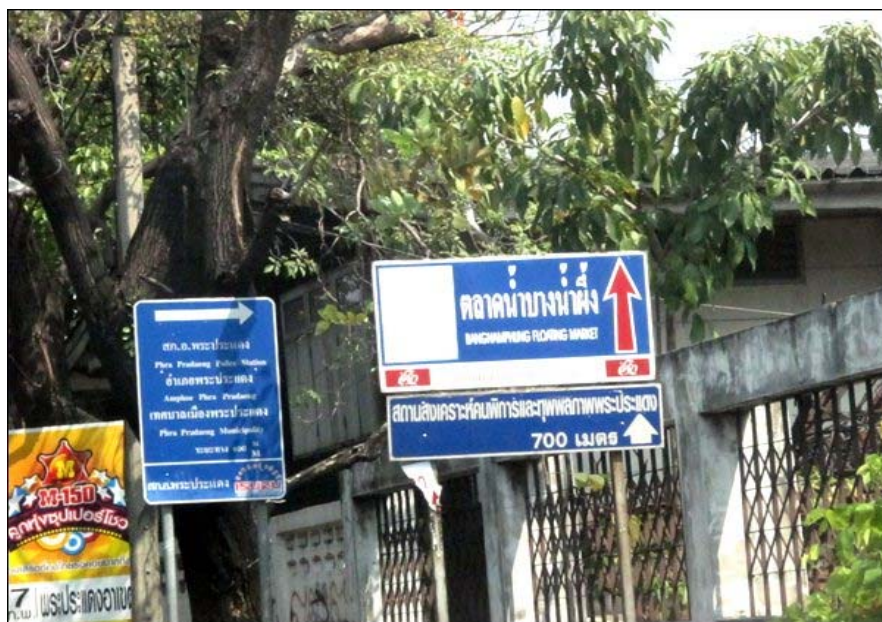
ภาพประกอบ 17 แสดงวงแหวนอุตสาหกรรม

ภาพประกอบ 18 แสดงป้ายสัญลักษณ์การเดินทาง

ภาพประกอบ 19 สัญลักษณ์เส้นทางเข้าสู่ตลาดบางน้ำผึ้ง

ภาพประกอบ 20 แสดงป้ายสัญลักษณ์การเดินทางทุกระยะ

ภาพประกอบ 21 แสดงป้ายสัญลักษณ์การเดินทางทุกระยะ

เส้นทางที่ 2 การเดินทางโดยรถประจำทาง สามารถโดยสารรถประจำทางที่วิ่งมายังพระ
ประแดงแล้วต่อรถสายบางกอกบัวและมอเตอร์ไซด์ไปยังตลาดน้ำ ปอ.138 วิ่งจากจตุจักรขึ้นทางด่วน
มาลงตลาดพระประแดงได้เลย หรือ สาย 82 วิ่งจากสนามหลวงก็มาถึง พระประแดงเช่นกัน แต่ถ้า
โดยสารรถ ปอ.140 จากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เมื่อรถลงจากทางด่วนสุขสวัสดิ์ ให้ลงป้ายแรก แล้วต่อ

รถสาย 82 เข้าตลาดพระประแดง หรือจากปากเกร็ดมีรถสาย 506 ไปยังตลาดพระประแดง ได้เช่นกัน จากตลาดพระประแดง มีรถสี่ล้อประจำทางสายบางคอบัว ถึงปากทางเข้าตลาดและต่อมอเตอร์ไซค์ รับจ้าง

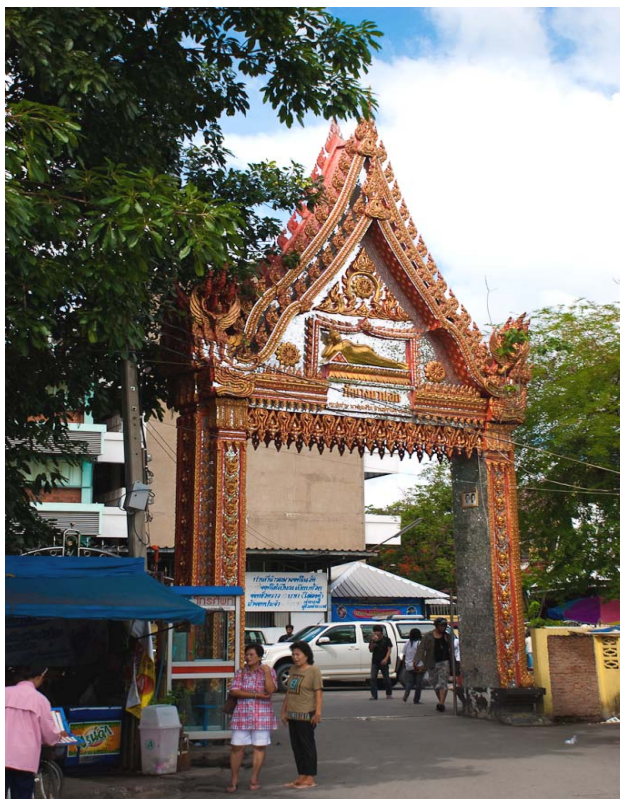

ภาพประกอบ 22 แสดงรถประจำทางท้องถิ่นที่ใช้โดยสาร

ภาพประกอบ 23 การคมนาคมโดยรถสามล้อถีบ เป็นอีกหนึ่งทางเลือก

เส้นทางที่ 3 เส้นทางบางนา ข้ามเรือแพใต้ที่ทำเรือบางนา ข้ามฝั่งไปยังฝั่งพระประแดง เส้นทางนี้สามารถนำรถจักรยานยนต์หรือจักรยานมาได้ สำหรับผู้ที่เดินทางเองนั้นใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง หรือเป็นรถโดยสารสองแถวประจำทางเข้าไปยังตลาดน้ำโดยวิ่งทางหลักของชุมชนเป็นวิธีที่สะดวกสำหรับท่านที่ไม่อยากนำรถส่วนตัวมา

ภาพประกอบ 24 แสดงวัดบางนาในสถานที่ขึ้นเรือข้ามฝาก

ภาพประกอบ 25 แสดงท่าข้ามเรือจากท่าเรือบางนาไปยังท่าเรือบางน้ำผึ้งนอก

ภาพประกอบ 26 แสดงการขึ้นลงเรือข้ามฝากจากท่าเรือบางนาไปยังท่าเรือวัดบางน้ำผึ้งนอก

ภาพประกอบ 27 แสดงการนำรถจักรยานยนต์หรือจักรยานลงเรือข้ามฝาก

ภาพประกอบ 28 แสดงรถจักรยานยนต์รับจ้างที่ให้บริการภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง

1.3 การคมนาคมภายในชุมชน

เป็นการเดินเท้าเพื่อเที่ยวชมภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งจะสะดวกที่สุดเพราะระยะทางในการเดินทางเข้าไปนั้นเป็นสะพานปูนที่กว้างประมาณ 1.50 เท่านั้นไม่อนุญาตให้นารถใหญ่หรือมอเตอร์ไซด์ เข้าไปแต่อาจมีการขี่จักรยานนำมาจอดไว้ในสถานที่ ที่จัดเตรียมไว้และเดินเท้าเพื่อเที่ยวชม

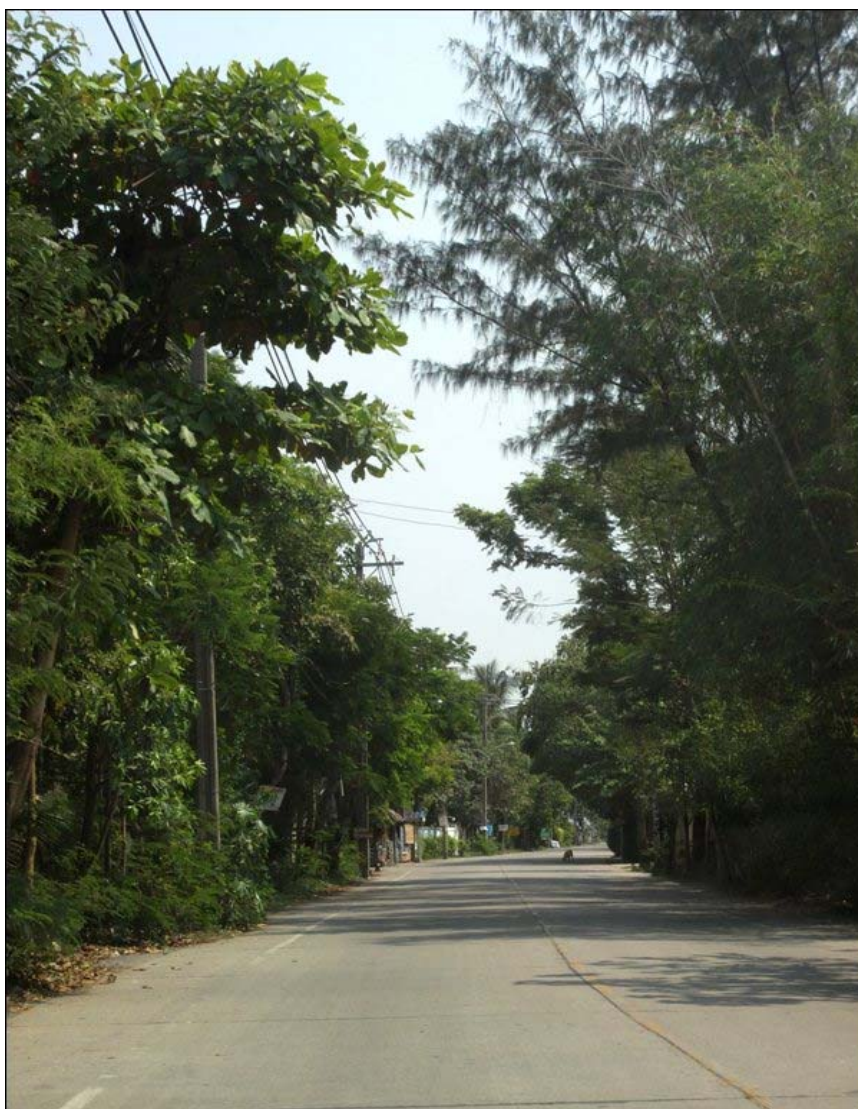

ภาพประกอบ 29 แสดงเส้นทางเข้าตลาดน้ำสำหรับผู้ที่ไม่ได้นำรถส่วนตัวมา

การคมนาคม (แสดงจำนวนและสภาพทางคมนาคมทางบก) ส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กไว้อย่างแข็งแรง ผิวการจราจรอยู่ในสภาพดี เป็นระเบียบเรียบร้อย การจราจร ยังไม่หนาแน่น ถนนสายที่สำคัญคือ ถนนสายบัวฝั่งพัฒนา เป็นถนนสายหลักของตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นถนน คสล.ขนาดกว้าง 8 เมตร เชื่อมต่อกับถนนเพชรหึงในเขตตำบลบางยอ ไปสิ้นสุดที่เขตติดต่อตำบลบางกอบัว รวมระยะทางประมาณ 3.5 กม.

- ถนนสายซอยยิ่งอำนาจ แยกจากถนนบัวฝั่งพัฒนา บริเวณหมู่ที่ 9 ไปสิ้นสุดบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา หมู่ที่ 6 เป็นถนน คสล.กว้าง 4 เมตร ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร

- ถนนสาย คสล. หมู่9(ซอยบ้านนายวิชัย เกษแก้ว) จากถนนบัวฝั่งพัฒนา เป็นถนน คสล. กว้าง 4 เมตร ระยะทาง 74 เมตร และ กว้าง 3 เมตร ระยะทาง 82 เมตร

ภาพประกอบ 30 แสดงคมนาคมโดยรอบชุมชน

จากการสำรวจเส้นทางจะเห็นได้ว่าตลาดน้ำบางน้ำผึ้งรองรับทุกเส้นทางอย่างสะดวกสบายในการเดินทางมาเที่ยวชม สามารถเชื่อมในเส้นทางหลายสายได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการติดตั้งป้ายไว้อย่างชัดเจนในการเดินทางมาอีกด้วย

ภาพประกอบ 31 แสดงถึงทางเข้าตลาดบางน้ำผึ้ง

ภาพประกอบ 32 แสดงสัญลักษณ์บอกทางไปลานจอดรถ

ภาพประกอบ 33 แสดงสถานที่จอดรถ

1.4 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

1. ไฟฟ้าชุมชนบางน้ำผึ้ง มีไฟฟ้าใช้แล้วทั้งหมดทั้งในส่วนของตลาดน้ำและส่วนของบ้านเรือนโดยรอบ อยู่ในพื้นที่การให้บริการทางด้านไฟฟ้าของ เขตอำเภอพระประแดง
2. ไฟส่องทางสาธารณะ ปัจจุบันพื้นที่ทั้งหมดในชุมชนบางน้ำผึ้งมีไฟส่องทางสาธารณะติดไว้บริเวณทางสัญจรหลัก ยกเว้นทางเข้าซอยเล็ก ที่ยังคงใช้แสงไฟจากบ้านเรือน

ภาพประกอบ 34 แสดงไฟส่องทางสาธารณะ

ภาพประกอบ 35 แสดงชุมสายการไฟฟ้า

3. ประปา ชุมชนบางน้ำผึ้ง มีน้ำประปาเข้าถึงและใช้บริการแล้วทั้งหมด ไม่มีปัญหาในเรื่องน้ำหยุดให้การบริการ อยู่ในพื้นที่ของอำเภอพระประแดงและกำลังได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ภาพประกอบ 36 แสดงการพัฒนาการวางระบบการประปา

และภายในตลาดน้ำมีการสำรองการใช้น้ำนอกเหนือจากการใช้น้ำประปาเมื่อยามจำเป็น

ภาพประกอบ 37 แสดงถังกักเก็บน้ำในชุมชนบางน้ำผึ้ง

4. โทรศัพท์ ในพื้นที่ชุมชนบางน้ำผึ้ง มีสายโทรศัพท์พาดผ่านสามารถให้บริการทางด้านโทรศัพท์อย่างเพียงพอจาก องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย และสัมปทานของบริษัทเอกชน

5. ท่อระบายน้ำ ในพื้นที่ชุมชนบางน้ำผึ้ง มีถนนคอนกรีตเป็นถนนสายหลัก และมีท่อระบายน้ำอยู่สองฝั่งถนนเพื่อระบายของเสียออกไปยังบ่อบำบัดก่อนลงแม่น้ำ

6. การกำจัดขยะ ปัจจุบันจังหวัดสมุทรปราการได้จัดรถในการให้บริการการเก็บขยะโดยให้ผู้ที่ต้องการทิ้งนำมาวางไว้หน้าบ้านของตนหรือหน้าซอย เพื่อสะดวกในการจัดเก็บและเจ้าหน้าที่ของทางเทศบาล จะเข้ามาให้การอำนวยความสะดวก

ภาพประกอบ 38 แสดงรถเก็บขยะภายในชุมชน

ภาพประกอบ 39 แสดงการตั้งถังแยกขยะในชุมชน

7. การป้องกันอัคคีภัย ปัจจุบัน จังหวัดสมุทรปราการให้ความสำคัญในการจัดตั้งอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัยไว้ตามจุดสำคัญต่างๆ เช่น บริเวณ อบต ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งและที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และมีการฝึกอบรมให้กับผู้นำชุมชนเบื้องต้นในการใช้อุปกรณ์อย่างถูกวิธีและนำไปเผยแพร่ในชุมชน

8. การรักษาความปลอดภัย ในชุมชน มีการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานในการป้องกันความปลอดภัยในการใช้กล้องวงจรปิดเพื่อคอยดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้ประกอบการในวันธรรมดาที่ไม่มีการจัดตลาดน้ำเพราะเนื่องจากตลาดน้ำมีขึ้นเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์เท่านั้นและใช้ในการระแวดระวังภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอีกด้วย

ภาพประกอบ 40 แสดงการติดตั้งกล้องวงจรปิดภายในตลาดน้ำ

1.5 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็ได้จัดให้มีชุดอาสาสมัครตำรวจบ้านโดยมีกำนันเป็นประธานและมีผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านช่วยกันดูแลและอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเข้ามาช่วยดูแลความปลอดภัยในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เจ้าหน้าที่เทศกิจและตำรวจ สภอ. พระประแดง อาสาสมัครป้องกันบรรเทาสาธารณภัยประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ก็ยังมีผู้นำชุมชนและแม่ค้าในตลาดน้ำคอยช่วยกันดูแล โดยทางเจ้าหน้าที่ของชุมชนยังได้มีเครื่องมือวิทยุสื่อสารความเร็วสูงไว้คอยให้แจ้งเตือนระหว่างกัน ในอนาคตอันใกล้ก็จะมีกล้องวิดีโอวงจรปิด (CCTV)

ติดตั้งในตลาดน้ำและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนด้วย เพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยว โดยได้รับความร่วมมือจากทางผู้ราชการจังหวัดสมุทรปราการ

1.6 การป้องกันน้ำท่วม

ภาพประกอบ 41 แสดงเขื่อนเล็กกันน้ำหนุนจากอีกฝั่งของคลอง

ชาวบ้านต้องเผชิญกับปัญหาในช่วงฤดูน้ำหลาก คือน้ำทะเลหนุนและท่วมสวนเกษตรจำนวนมาก ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย จนกระทั่งในปี 2540 กรมโยธาธิการได้สร้างเขื่อนล้อมรอบตามนโยบายให้เป็นพื้นที่สีเขียวแหล่งปอดสุดท้ายของคนกรุงเทพฯ ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างเขื่อน จึงได้รวมตัวกันหาข้อตกลงร่วมกับทางหน่วยงานของรัฐ และได้ผลสรุปว่า ถ้าคนไหนต้องการขายที่ดินคืนแก่รัฐก็สามารถทำได้ แต่หากไม่ประสงค์จะขายที่ดินคืนก็สามารถอาศัยอยู่ในที่ดินเดิมได้ และเมื่อได้ข้อสรุปเป็นที่น่าพอใจของทั้ง 2 ฝ่ายแล้ว ชาวบ้านจึงทำการเพาะปลูกกันต่อไป และทาง องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องที่ดินทำกินโดยการขอที่ดินจากชาวบ้านที่มีที่ดินมากมาให้ชาวบ้านที่ต้องการทำอาชีพเกษตรกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว

แต่เนื่องจากมีผู้ทำการเพาะปลูกกันเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดภาวะผลผลิตล้นตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำ รายได้ลดลง ส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนตกต่ำลงไปด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล

บางน้ำผึ้งจึงร่วมกับชาวบ้านทั้ง 11 หมู่บ้านในบริเวณพื้นที่ทุ่งกระเพาะหมูจัดทำเวทีประชาคมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา

1.7 โรงเรียนและสถานศึกษา กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่สัมพันธ์กับสถานศึกษา

มีโรงเรียน 2 แห่ง ได้แก่โรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งนอก และโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งใน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางน้ำผึ้งนอก มีสถานเือนามัย 1 แห่ง ได้แก่สถานเือนามัยบางน้ำผึ้ง

1. การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	2 แห่ง	จำนวนนักเรียน 128 คน
- โรงเรียนมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส)	1 แห่ง	
- โรงเรียนอาชีวศึกษา	- แห่ง	
- หอกระจายข่าว	8 แห่ง	
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3 แห่ง	
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	1 แห่ง	จำนวน 98 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์	1 แห่ง	จำนวน 30 คน

ภาพประกอบ 42 แสดงโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งใน

1.8 ศาสนสถาน

ภายในบริเวณชุมชนบางน้ำผึ้งมีหลายวัดตามรายทางที่จะผ่านไปยังตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง การเดินทางผ่านเข้ามามีทั้งวัดมอญ และวัดไทย ได้แก่ วัดบางน้ำผึ้งนอก วัดบางน้ำผึ้งใน วัดโปรดเกศ เป็นต้น เพราะชาวสมุทรปราการนั้นเชื้อสายดั้งเดิมชาวพระประแดงในจังหวัดมีทั้งชาวไทยและชาวมอญ เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมปลูกฝังการให้ลูกหลานและมีการเข้าวัดกันอย่างสม่ำเสมอ นับได้จากงานประเพณีต่างๆที่ส่วนใหญ่จะเป็นงานบุญที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญและการเข้าวัดเป็นส่วน

ภาพประกอบ 43 แสดงวัดคันลัดบริเวณทางเข้าตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ภาพประกอบ 44 แสดงวัดบางน้ำผึ้งใน

1.9 สาธารณสุขชุมชนโรงพยาบาล

บริเวณชุมชนมีการจัดตั้งสาธารณสุขเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คนในชุมชนเบื้องต้น อยู่ติดกับตลาดบางน้ำผึ้งเพียงแค่เดินมาสักร้อยเมตรจากตลาดน้ำบางน้ำผึ้งจะอยู่ทางขวาเยื้องทำน้ำจืดลงเรือ

ภาพประกอบ 45 แสดงสถานีอนามัย

ภาพประกอบ 46 แสดงบริเวณภายนอกสถานีอนามัย

บริเวณใกล้เคียงมีการให้บริการ การนัดพบโดยผู้เชี่ยวชาญโดยมีการจัดตั้งสำนักงาน และสถานที่สำหรับให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการนัดเพื่อรักษาสุขภาพในราคากันเอง โดยเป็นการกระจายรายได้ให้ชุมชนเพราะผู้ที่นัดนั้นโดยส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับการอบรมมาอย่างเชี่ยวชาญ

ภาพประกอบ 47 แสดงสถานที่นัดพบ

ภาพประกอบ 48 แสดงด้านหน้าสถานที่นวดประคบ

การรักษาความสะอาดในชุมชน ห้องน้ำภายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ภายในตลาดบางน้ำผึ้งมีจุดให้บริการห้องน้ำจำนวน 2 ที่ คือที่แรกภายใน อบต. ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และบริเวณดนตรีในสวนไว้สำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ภาพประกอบ 49 แสดงป้ายสัญลักษณ์ทางเดินไปสู่ห้องน้ำ

ภาพประกอบ 50 แสดงห้องน้ำทั้งหญิงและชาย

การประชาสัมพันธ์ข่าวในชุมชน

ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้มีศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวทุกวันทำการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง มีเอกสารและแผ่นพับแจกให้นักท่องเที่ยวทางตลาดน้ำบางน้ำผึ้งได้มีสื่อลงพื้นที่ช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทำให้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นที่รู้จักแก่ประชาชนภายในตลาดน้ำจะมีจุดรับเรื่องต่างๆ และมีเสียงตามสายประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวในส่วนทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ได้ทำงานประสานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 8 ได้ช่วยในด้านการทำตลาดและประชาสัมพันธ์โดยนำสื่อลงพื้นที่ จัดแถลงข่าวในการจัดงานสำคัญๆ เช่น งานเคาน์ตาวนด์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งประชาชนที่เข้ามาร่วมในแหล่งท่องเที่ยวและผู้จำหน่ายสินค้าจะมีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไข ปัญหาข้อผิดพลาดเดือนละ 2 ครั้ง ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกตลอดเวลาคูคลองของชุมชนที่จะเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งก็ได้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง โดยมีคุณสุรธานี ชัยเชื่อนพันธ์ เป็นผู้จัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อประสานงานด้านข้อมูลกับหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว ทั้งยังมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน ให้ความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

เพื่อความร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชนในตำบลบางน้ำผึ้ง องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งได้มีการอบรมเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและได้ลงมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เช่น โฮมสเตย์หมู่ที่ 3 ตำบลบางน้ำผึ้ง ได้ตราสัญลักษณ์ผ่านมาตรฐานโฮมสเตย์ของ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นอกจากนี้แล้วยังมีเด็กๆ ในชุมชนได้เข้ามาทำกิจกรรมในตลาดน้ำหลายอย่าง เช่น พายเรือนักท่องเที่ยวชมทัศนียภาพ 2 ฝั่งคลอง

ภาพประกอบ 51 แสดงจุดลงเรือเพื่อพายชมทัศนียภาพ

ภาพประกอบ 52 แสดงท่าลงเรือ

เด็กบางคนจะใช้เวลาว่างในวันเสาร์และอาทิตย์มาหารายได้พิเศษโดยจะมีผู้จำหน่ายสินค้าในตลาดน้ำให้เด็กเหล่านี้มาช่วยงานในร้าน เช่น ร้านหอยทอด

ภาพประกอบ 53 แสดงร้านขายห่อหมกสมุนไพรมหาพร

มาช่วยครอบครัวในการจำหน่ายสินค้าที่ตลาดน้ำบางฝั้ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง มีการจัดแบ่งพื้นที่ในการดำเนินการออกเป็นสวนต่างๆ และในแต่ละสวน สะท้อนให้เห็นความสอดคล้องของสภาพท้องถิ่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นได้ดังนี้

ภาพประกอบ 54 แสดงร้านค้าที่ระลึก

ส่วนที่ 1 ร้านจำหน่ายสินค้าชุมชนที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นการรื้อฟื้นและสืบทอดภูมิปัญญาในวิถีทางเกษตรด้านต่างๆ การถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรหมู่ที่ 6 ตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งจะมีต้นไม้ที่ทางกลุ่มปลูกเองมีต้นไม้พื้นบ้านที่หายาก และมีไม้เศรษฐกิจคือ ต้นหมากแดง ที่มีชื่อเสียงมากซึ่งเป็นแหล่งผลิตที่มีมากที่สุดในประเทศไทย ปลายางงามซึ่งเพาะเลี้ยงเอง

ผลผลิตทางการเกษตร อาทิเช่น มะพร้าวอ่อน มะม่วงน้ำดอกไม้ (เป็นผลไม้ขึ้นชื่อของตำบลบางน้ำผึ้ง เพราะมีรสชาติหอมหวาน) กล้วยหอม กล้วยน้ำว้า ชมพูมะเหมี่ยว ของสวน และผักสดนานาชนิด เช่น ผักบุ้ง ผักกระถิน ผักกูด ผักปรัง ผักตำลึง มะแว้ง ตะลิงปลิง มะกอก มะดัน มะอึก มะขาม พริกขี้หนูสวน พักข้าว เป็นต้น

ภาพประกอบ 55 แสดงผลผลิตทางการเกษตร เห็ดที่ชาวบ้านปลูก

อาหารในท้องถิ่น ซึ่งเป็นฝีมือของชาวบ้าน ทั้งหวานคาวมีให้เลือกซื้อมากมาย เช่น ขนม ถั่วย ข้าวต้มมัด ขนมเทียน ไข่กรอกโบราณ ปลาแนม หมี่กะทิ หมี่กรอบ ข้าวตู พริกกะเกลือ ขนมจาก ลูกจากเชื่อม กล้วยแขก สาเกทอด ม้าฮ่อ น้ำตาลสด ทอดมันปลาอินทรี กระตังทอง ถุงทอง ขนมกง ข้าวเม้าทอด เมี่ยงคำ ขนมใส่ไส้ ขนมตาล ขนมกล้วย ขนมมัน ขนมฟักทอง ขนมเทียน ถั่วแป็บ ลูกชุบ วุ้นอันดามัน ฝอยเงิน ฝอยทอง เม็ดขนุน ทองหยอด บ้าปิ่น ข้าวเหนียวหน้ากุ้ง หน้าสังขยา หน้ากลอย หน้าปลา อาหารคาว แกงบอน ห่อหมกหมู กะปิคั่ว ปูหลน แจงลอน ไข่กรอกโบราณ แหนมเนือง ไข่ห่อหมูยอ ปลาทุตัมเค็ม ปลาตะเพียนไร่ก้าง หอยทอดขนมครก ข้าวน้ำพริกเงาะ

ภาพประกอบ 56 แสดงผักท้องถิ่นที่ปลูกได้ในชุมชน

ส่วนที่ 2 ชุมจำหน่ายสินค้า โอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการ มีสินค้าให้เลือกมากมาย นอกจากผลิตภัณฑ์โอท็อปของตำบลบางน้ำผึ้งแล้วยังมีผลิตภัณฑ์โอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการอีกมากมาย เช่น วิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาสดหอมบางบ่อ กลุ่มแม่บ้านปากลัดพัฒนา 2 กลุ่มผู้ผลิตแม่บ้านเกษตรกรบางโปรง ภาพประดิษฐ์จากรกมะพร้าว ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากดินและผ้า ผลิตภัณฑ์การบูร กระจกกัดลาย หัตถศิลป์บางกระสอบ กลุ่มพัฒนาการแปรรูปเกษตรบางพลี วิสาหกิจชุมชนเทียนกลางสวน กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพร กลุ่มผู้ผลิตหินสี กลุ่มผู้ผลิตกลุ่มสตรี บุญศิริเปรมฤทธิ์แหลมทอง กลุ่มมอญปากลัด ทองม้วนสมุนไพร ไข่เค็มสมุนไพร ขนแกะสลักเจียก มะม่วงน้ำปลาหวาน เป็นต้น

ภาพประกอบ 57 ร้านขายสินค้าโอท็อป

ภาพประกอบ 58 ร้านขายสินค้าโอท็อป

ภาพประกอบ 59 สินค้าโอท็อปประเภทปลาสด

ภาพประกอบ 60 สินค้าโอท็อปประเภทอาหาร

ส่วนที่ 3 เรือจำหน่ายสินค้า ซึ่งจะมีเรือขายก๋วยเตี๋ยว มีทั้งก๋วยเตี๋ยวหมู ก๋วยเตี๋ยวไก่ ก๋วยเตี๋ยวเป็ด ข้าวขาหมู ก๋วยจั๊บ ก๋วยเตี๋ยวหมูตุ๋น เป็นต้น

ภาพประกอบ 61 เรือจำหน่ายสินค้า

ภายในตลาดน้ำมีเรือจำหน่ายสินค้านั้นมีที่นั่งเป็นเก้าอี้เล็กๆ ให้นั่งรับประทานกันบนฝั่งติดกับเรือแม่ค้าพ่อค้าจะประกอบอาหารกันในเรือและยกขึ้นมารับการริมฝั่งโดยมีระยะทางยาวกว่าแปดร้อยเมตรตลอดริมทางเดินเข้าตลาดน้ำโดยมีอาหารมากมายรวมไปถึงขนมต่างๆ ที่หารับประทานยากที่สำคัญทั้งราคาไม่แพงและมีรสอร่อยอีกด้วย ความปลอดภัยในการนั่งรับประทานและเก้าอี้ได้ถูกตั้งอย่างไม่ชิดริมเกินไปนักและมีรั้วกันเพื่อป้องกันการพลัดตกของผู้ที่มาใช้บริการเป็นอย่างดี รวมถึงกิจกรรมบันเทิง สร้างบรรยากาศให้แก่ผู้มาท่องเที่ยวและแม่ค้าพ่อค้าในตลาด

ภาพประกอบ 62 ร้านขายก๋วยเตี๋ยวภายในตลาด

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่หลากหลายไว้รองรับนักท่องเที่ยวดังนี้

- มุมศิลปะในสวนในสวนแห่งนี้จะเป็นแหล่งรวมความสนใจของเด็กๆ ซึ่งจะมีระบายสีบนผ้าบาร์ติก พันทืเสื้อ หล่อเทียนเจล

ภาพประกอบ 63 ศิลปะในสวน

ภาพประกอบ 64 ผ้าบาติกในสวน

- กลุ่มนวดบางน้ำผึ้ง หากนักท่องเที่ยวเมื่อยล้าสามารถนวดได้ มีบริการทั้งนวดเท้าและนวดตัว

- ขี้จักรยานขมิ้ววิถีชีวิตและทัศนียภาพ ซึ่งจะมีจุดแวะชมหลายแห่ง เช่น วัดบางน้ำผึ้งนอก ตามเส้นทางจะมีต้นลำพู ต้นตีนเป็ดน้ำ ต้นจิก ต้นโพทะเล ซึ่งเป็นต้นไม้ที่ชาวบ้านช่วยกันรักษาไว้เนื่องจากช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและช่วยรักษาดินไม่ให้ถูกทำลายจากน้ำ นอกจากนี้ยังสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนบ้านรูปสมุนไพรร

- โฮมสเตย์บางน้ำผึ้งได้ผ่านมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวัฒนธรรมชนบทของตำบลบางน้ำผึ้ง จากวิถีชีวิตไทยที่มีแต่ความสงบเรียบง่ายพึ่งพิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ทำให้มีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่สนใจวิถีชีวิตดั้งเดิม แสวงหาแหล่งท่องเที่ยว และที่พักที่ห่างไกลตัวเมือง เพื่อเข้าสู่พื้นที่ชนบทที่เต็มไปด้วยความสงบ รมรื่น ธรรมชาติที่สวยงาม เพื่อพักผ่อนจิตใจและร่างกายอย่างเต็มที่

เทศกาลงานประเพณี

เทศกาลงานประเพณีต่างๆ ของชุมชนบางน้ำผึ้งนั้นที่หลักๆ ส่วนมากจะเป็นงานเทศกาลประเพณีแบบไทยๆ อาทิ สงกรานต์เมืองปากลัด ที่สืบทอดต่อกันมา อย่างช้านานของประเพณีมอญมีการประกวดนางสงกรานต์ และมีขบวนแห่อันสวยงามที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ทุกๆ ปี และตามมาด้วยงานที่ยิ่งใหญ่ไม่แพ้กันก็คืองานลอยกระทง และงานประเพณีโยนบัว

การพักผ่อนหย่อนใจเพื่อให้มีจิตใจที่ผ่อนคลาย

เวทีดนตรีในสวน และมีการแสดงของเด็กนักเรียนต่างๆ มากมาย รวมถึงมีการจัดกิจกรรมช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น วันแม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เป็นต้น

สภาพของสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในเขต อบต

- ทรัพยากรดิน สภาพดินทั่วไปเป็นดินที่เกิดจากตกตะกอนทับถม ประกอบด้วยแร่ธาตุอันอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืช เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง

- ทรัพยากรน้ำ แม่น้ำเจ้าพระยา 1 สาย และคูคลองใหญ่น้อย อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีพและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่

- ป่าไม้ชายเลน ประกอบด้วย ป่าจาก ต้นลำภู บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งภายในตลาดน้ำยังคงสภาพพื้นที่ค่อนข้างสมบูรณ์

ภาพประกอบ 65 แสดงป่าจากบริเวณตลาดน้ำ

ปัญหาทางด้านมลพิษ

โดยส่วนใหญ่จะเกิดจากการใช้รถโดยสาร ไม่ว่าจะเป็นรถสองแถวและรถส่วนตัวรวมไปถึงรถจักรยานยนต์ ทางตลาดน้ำจึงจัดให้มีรถม้าและรถจักรยานคอยอำนวยความสะดวก

ที่พัก ร้านอาหาร

ที่พักโดยส่วนใหญ่แล้ว เป็นที่สัมผัสวิถีชีวิตที่เรียกว่าโฮมสเตย์ ที่สัมผัสชีวิตอย่างแท้จริงของชาวบ้านในชุมชนบางน้ำผึ้ง รวมไปถึงลักษณะการใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ อย่างเรียบง่าย โดยอัตราค่าที่พักก็ราคาไม่สูงจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศสนใจและเข้ามาจองที่พักเป็นจำนวนมาก เพราะมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การ ทำรูปหอม หรือการประดิษฐ์ของตกแต่งจากรูปดินเผา การทำเทียนต่างๆ ไว้รองรับแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ ในการมาพักแรมทั้งไปเช้าเย็นกลับหรือค้างคืนอีกด้วย

ร้านอาหาร บริเวณชุมชนมีร้านอาหารต่างๆ มากมาย ที่ยังคงอนุรักษ์อาหารไทยๆ เช่น ผัดหมี่กะทิ หรือแกงสายบัว ไว้ให้กับผู้ที่อยากลองลิ้ม ชิมรสชาติโบราณที่ถูกปากทุกๆ ร้านที่แนะนำชื่อว่า ร้านมะพร้าวหอม

ภาพประกอบ 66 บรรยากาศภายในร้านมะพร้าวหอม

ภาพประกอบ 67 อาหารจานเด็ดของทางร้านมะพร้าวหอม ยำคะน้ากุ้งสด

การให้ข้อมูลและการสื่อความหมายเกี่ยวกับจุดท่องเที่ยว

ระหว่างการเดินทางนั้นก็จะพบป้ายสัญลักษณ์และการสื่อความหมายเป็นระยะเพื่อทำความเข้าใจในการเดินทางได้อย่างสะดวกรวมทั้งมีสัญญาณไฟจราจรเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุ

ภาพประกอบ 68 แสดงสัญลักษณ์ป้ายสื่อความหมาย

การกำหนดเส้นทางเดินท่องเที่ยว

โดยส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวที่เดินทางมานั้น จะกำหนดเส้นทาง ณ จุดที่เดินเข้า โดยทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในตลาดน้ำนั้นแบ่งเป็นสองทางคือทางด้านสะพานปูน และทางด้านวัดบางน้ำผึ้งในโดยสามารถเดินชมตลาดและเดินย้อนกลับไปได้อย่างสะดวกสบายซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะแวะพักนั่งชมการแสดงดนตรีในสวนซึ่งเป็นเครื่องทางของจุดท่องเที่ยวบริเวณนั้นอย่างพอดี

ในการศึกษาข้อมูลจากการตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและการตรวจสอบสิ่งแวดล้อมความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งผลจากการสังเกต ผลจากการสำรวจเส้นทางไปตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง พบว่า ในการเดินทางเข้ามีเส้นทางหลายเส้นทางที่สามารถเดินทางเข้าไปได้ทั้งทางน้ำ และทางบก โดยการเดินทางบกสามารถเดินทางได้ทั้งรถส่วนบุคคล การเดินทางทางบก ก็สามารถเข้าทางตลาดพระประแดง วนใต้สะพานกาญจนาภิเษก จากนั้นเดินทางเข้าสู่ตำบลบางน้ำผึ้ง โดยการเข้าได้ 2 ทางเลือกหากท่านเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวก็จะมีป้ายบอกทางไปที่จอดรถอย่างสะดวกสบายตลอดทาง หากท่านไม่ได้ขับรถมาหรือมาทางประจำทาง หรือข้ามแพ มาทางวัดบางนา

ในก็สามารถต่อมอเตอร์ไซค์รับจ้างมาลงอีกทางซึ่งเป็นสะพานปูนซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับที่จอดรถแต่เมื่อเดินเที่ยวชมทางเดินทั้งสองที่ก็จะบรรจบกัน ณ สวนพักผ่อนกลางตลาด

เส้นทางเดินที่ 1 จากทาง อบต. บางน้ำผึ้งหรือทางจุดจอดรถยนต์ เมื่อท่านเดินทางเข้ามาตรงจุดนี้ จะเริ่มตั้งแต่ โชนของทางร้านขายต้นไม้ และตลอดเรื่อยมาจนถึงท่าลงเรือ และร้านอาหารต่างๆ มากมาย ทั้งก๋วยเตี๋ยวเรือ ขนมจีน และท่าลงเรือเพื่อเที่ยวชมบรรยากาศโดยรอบตลาดน้ำ และจุดขึ้นรถม้าที่สามารถเที่ยวชมบรรยากาศทางบกและมีทางเดินแยกต่อไปยังสวนพักผ่อนซึ่งจะมีดนตรีในสวนคอยขับกล่อมท่านที่เดินทางมาเที่ยวและแวะพักรับประทานอาหาร และสำหรับเด็กๆ ตรงจุดนี้ยังมีพื้นที่ผ้าบาติก และระบายสีตุ๊กตา รวมไปถึงการเพนท์เสื้อและกระเป๋าผ้าเป็นที่ผลิตเพลินแก่ผู้ที่ทำกิจกรรมนี้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เรียกได้ว่าสนุกสนานกันทั้งครอบครัว

เส้นทางเดินที่ 2 สะพานปูน จากศาลาท่าน้ำ เส้นทางนี้จะเป็สะพานค่อนข้างเล็ก แต่สามารถชม 2 ข้างทางได้ อย่างไม่มีสิ่งใดมาบดบังทัศนียภาพ เดินเล่นสักระยะ ก็เริ่มเข้าสู่โชนของฝากของที่ระลึก อาทิ เทียนขนม เทียนที่บรรจุทำรายละเอียดให้เหมือนขนมเพื่อใช้เป็นของที่ระลึกของฝากจากทางตลาดน้ำ และศิลปเครื่องประดับบ้านจากกะลามะพร้าว รวมไปถึงร้านขายอาหาร นานาชนิด อาทิ ร้าน ห่อหมกขนมครก และไอศกรีมมะพร้าวอันขึ้นชื่อและเส้นทางก็จะไปบรรจบกัน ณ สวนพักผ่อนนั่นเอง

2. การวิเคราะห์ SWOT ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

สำหรับการวิเคราะห์ SWOT ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสารของทางตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จากการสัมภาษณ์ การสังเกตจากการเข้าไปศึกษาข้อมูลจากสถานที่จริง แล้วนำมาประมวลผล ซึ่งผลวิเคราะห์ SWOT ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength: S)

1. อาหารและสินค้ามีให้เลือกหลากหลาย
2. ประชาชนในชุมชน พ่อค้าแม่ค้าที่มีอัธยาศัยและมิตรไมตรี
3. มีสวนเกษตรผสมผสาน และเป็นห้องเรียนธรรมชาติให้นักเรียน นักศึกษาเข้ามาศึกษาธรรมชาติ โดยสร้างจิตสำนึกและให้การศึกษาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. เป็นตลาดน้ำที่การท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน
5. ยังคงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี

จุดอ่อน (Weakness: W)

1. ห้องน้ำและที่นั่งพักไม่เพียงพอ
2. ศักยภาพของประชาชนในชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการ
3. ลักษณะการบริหารจัดการยังคงดำเนินการโดยผู้นำการก่อตั้งตลาดน้ำเป็นส่วนใหญ่

โอกาส (Opportunity: O)

1. เป็นตลาดน้ำที่อยู่ในพื้นที่ปริมณฑลอากาศดี
2. มีเส้นทางคมนาคมสะดวก
3. มีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาตลาด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสถานที่ หรือการประชาสัมพันธ์
4. มีช่องทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น โฮมสเตย์ เที่ยววัดมอญ
5. มีการออกสื่อประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ในบางโอกาส

อุปสรรค (Threat: T)

1. การเดินทางโดยใช้บริการรถสาธารณะไม่สะดวกเพราะมีจำนวนรถน้อยเกินไปในการรองรับผู้โดยสารในการเข้าถึงพื้นที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งโดยตรง
2. พื้นที่เข้าถึงตลาดแคบและเล็ก

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ในการศึกษา เกี่ยวกับการจัดการ และผลกระทบของการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ข้อมูลต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เริ่มต้นจากนายสำเนา รัตมิตต์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ได้ทราบถึงปัญหาผลผลิตทางการเกษตรไม่มีที่จำหน่าย จึงได้ทำประชาคมชาวบ้านที่ละหมู่บ้านจนครบทั้ง 11 หมู่บ้านในการจะเปิดตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เมื่อประชาคมกับชาวบ้านครบแล้ว ได้จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมกลุ่มเพื่อจำหน่ายสินค้าได้ทั้งหมด 40 ราย จึงได้ประสานสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เพื่อประสานกลุ่มผลิตภัณฑ์โอท็อปมาจำหน่ายที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และประสานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 5 ตำบล เพื่อประสานให้ประชาชนที่สนใจมาจำหน่ายสินค้าที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ซึ่งรวบรวมผู้จำหน่ายสินค้าในเบื้องต้นรวมทั้งประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้งรวมทั้งสิ้น 80 ราย จึงได้เริ่มเปิดขายในวันเสาร์ที่ 27 และวันอาทิตย์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547 และเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2547 ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีแนวคิดมาจากตลาดน้ำบางน้ำผึ้งซึ่งเป็นวิถีชาวบ้านประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมา ในสมัยก่อนการคมนาคมจะใช้การสัญจรทางน้ำเป็นเส้นทางสำคัญ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองอยู่ทั่วไป และจะเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผลไม้ ดินจะมีความอุดมสมบูรณ์มาก น้ำท่าบริบูรณ์ดี ทำให้ผลผลิตออกมามีจำนวนมาก อาทิเช่น มะพร้าว หนามมะนาว ส้มโอ มะม่วง มะปราง ชมพู่ماهเมียว กล้วยหอม กล้วยน้ำว้า ผักนานาชนิด เช่น ผักบุ้ง ใบบัวบก ใบทองหลาง ใบชะพลู ผักกระถิน เป็นต้น ชาวบ้านจึงรวมตัวกันนำผลผลิตใส่เรือมาจำหน่ายบริเวณปากคลองทำให้เกิดตลาดน้ำขึ้นมา ต่อมาเมื่อการคมนาคมเปลี่ยนไป

เส้นทางการคมนาคมจากทางน้ำเริ่มเปลี่ยนไปเป็นทางบกซึ่งมีความสำคัญและสะดวกกว่า จึงทำให้การสัญจรทางน้ำลดความสำคัญลงตามลำดับ วิธีชุมชนริมน้ำและตลาดน้ำเกิดการเปลี่ยนแปลง

ต่อมาเกิดน้ำท่วม สาเหตุเกิดจากน้ำเหนือไหลบ่าและน้ำทะเลหนุน ทำให้น้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกของชาวบ้านเสียหายเป็นจำนวนมาก พื้นที่ส่วนใหญ่ปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าและบางส่วนมีการขายให้นายทุนที่เข้ามากว้านซื้อ หน่วยราชการจึงยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือโดยการสร้างเขื่อนล้อมรอบชุมชนเกาะกระเพาะหมู ทำให้น้ำไม่ท่วมเหมือนเมื่อก่อนชาวบ้านบางส่วนจึงกลับมาประกอบอาชีพเพาะปลูกเหมือนเดิม พื้นที่รกร้างว่างเปล่าได้รับการฟื้นฟูให้กลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้งหนึ่ง และคงความอุดมสมบูรณ์ตามรูปแบบสวนเกษตรดั้งเดิม ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ผืนเดียวและเป็นผืนสุดท้ายที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวของทั้ง 6 ตำบล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรปราการและกรุงเทพมหานคร ช่วยกรองฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่มากมายนอกจากประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อคงสภาพพื้นที่สีเขียวไว้ได้อย่างยั่งยืน ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือจากองค์กรวิชาการอิสระหลายหน่วยงาน จึงมีโครงการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ ระหว่างสวนเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทยในพื้นที่ และการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนไทย เพื่อให้คุ้งกระเพาะหมูแห่งนี้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความงามตามธรรมชาติที่ไม่ไกลจากเมืองหลวงมากนัก

“ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง” โดยการจัดสร้างซุ้มจำหน่ายสินค้า ซุ้มสำหรับขายของ ซุ้มจำหน่ายสินค้าโอท็อป และสะพานปูนริมคลอง ปรับสภาพภูมิทัศน์พื้นที่โดยรอบ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมระยะเวลาการดำเนินงานทั้งสิ้น 3 ปี จึงสามารถเปิดดำเนินการได้ โดยเริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547 เปิดดำเนินการในวันเสาร์ - อาทิตย์ ตั้งแต่เวลาประมาณ 07.30 - 15.00 น. ซึ่งปัจจุบันนี้ชาวบ้านในตำบลบางน้ำผึ้ง และตำบลใกล้เคียงได้นำเอาพืชผัก ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ผลผลิตต่างๆ อาหารคาวหวานพื้นเมือง งานฝีมือต่างๆ ที่ผลิตเองมาจำหน่าย และผลิตภัณฑ์โอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นแนวคิดและนโยบายหลักของผู้ร่วมดำเนินการที่จะเน้นการท่องเที่ยวแบบผสมผสานเชิงอนุรักษ์ และเป็นการสนองตอบแนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการยกระดับรายได้ของครัวเรือน

3.1 การจัดการทางด้านพื้นที่

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง มีการจัดแบ่งพื้นที่ในการดำเนินการออกเป็นส่วนต่างๆ และในแต่ละส่วน สะท้อนให้เห็นความสอดคล้องของสภาพท้องถิ่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ร้านจำหน่ายสินค้าชุมชนที่สะท้อนความเป็นผลผลิตทางการเกษตรอาหารในท้องถิ่น ซึ่งเป็นฝีมือของชาวบ้าน ทั้งหวานความมีให้เลือกซื้อมากมาย เช่น ขนมถ้วย ข้าวต้มมัด ขนมเทียน ปุหลอน แจงลอน ไข่กรอกโบราณ แหนมเนือง ไช้ห่อหมวย ปลาทุตัมเค็ม ปลาตะเพียนไร้ก้าง หอยทอดขนมครก ข้าวน้ำพริกเงาะ

ส่วนที่ 2 ชุมจำหน่ายสินค้า โอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการ มีสินค้าให้เลือกมากมายนอกจากผลิตภัณฑ์โอท็อปของตำบลบางน้ำผึ้งแล้วยังมีผลิตภัณฑ์โอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการอีกมากมาย

ส่วนที่ 3 เรือจำหน่ายสินค้า ซึ่งจะมีเรือขายก๋วยเตี๋ยว มีทั้งก๋วยเตี๋ยวหมู ก๋วยเตี๋ยวไก่ ก๋วยเตี๋ยวเป็ด ข้าวขาหมู กวยจั๊บ ก๋วยเตี๋ยวหมูตุ๋น เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผมเองเมื่อก่อนเคยทำงานโรงงาน บ้านพอจะมีที่ทางแต่ก็ไม่รู้จะทำอะไร ตอนนี้มีตลาดน้ำเลยได้ทำอะไรทำสวนและมีเวลาอยู่กับลูกและภรรยามากขึ้นกว่าเมื่อก่อนเพราะผมเองทำงานโรงงานมา 20 กว่าปีแล้วจึงอยากพักและยังมีรายได้อยู่บ้าง ผมดีใจที่มีตลาดบางน้ำผึ้งทำให้ผมได้ใช้ชีวิตเหมือนตอนเด็กๆ อีกครั้งหนึ่งและที่นี้มักจะใส่ใจและไม่ให้มีเจ้าหน้าที่ขายของซ้ำกันมากนักมืออย่างละเจ้าหรือสองเจ้าทำให้ทุกคนที่ขายของไม่ต้องกังวล

3.2 การจัดการทางด้านการบริการ

การจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเมื่อพิจารณาถึงวิธีการและกระบวนการมุ่งรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมแล้วพบว่าตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีการดำเนินวิธีการต่าง ๆ ที่มุ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งป้องกันกำจัดมลพิษต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือในการรักษาสภาพแวดล้อมของลำคลองนั้นพบวิธีการที่สำคัญคือ **การมีกติการ่วมกัน** ชุมชนได้ยึดหลักความร่วมมือบนฉันทามติร่วมกันนั่นคือชุมชนมีกติการ่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั่นคือจะไม่ทิ้งเศษอาหารหรือขยะลงสู่ลำคลอง นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์เรื่องการใช้พาหนะที่จะไม่ใช่รถยนต์แต่ให้ใช้เรือพายแทนเนื่องจากการใช้รถยนต์ทำให้น้ำมันจากเรือไหลสู่คลองได้

ความร่วมมือบนกติการ่วมกันนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นลักษณะที่โดดเด่นของชุมชนที่ยึดหลักการสำคัญคือ **ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม** ซึ่งนอกจากกิจกรรมที่มีข้อตกลงร่วมกันแล้วการรักษาสภาพแวดล้อมโดยรอบหรือภายในตลาดน้ำ ชุมชนยังมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต การจัดการเรื่องขยะ การรักษาแม่น้ำลำคลอง ทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเล่าว่า “เมื่อก่อนนั้น ใครใช้น้ำก็ทิ้งลงคลอง แต่เดี๋ยวนี้ชาวบ้านร่วมกันทำเรื่องและขอจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างดี

การรณรงค์การใช้ภาชนะที่มาจากวัสดุธรรมชาติ

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเห็นความสำคัญในการใช้วัสดุธรรมชาติโดย ขอความร่วมมือ งดใช้โฟม และพลาสติก มุ่งเน้นให้ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง และกะลามะพร้าว

การควบคุมสัตว์ในพื้นที่ ส่วนใหญ่แล้วในตลาดจะมีสัตว์พื้นบ้านที่ใช้ชีวิตอยู่ได้สะพานทางเดินเข้าตลาดน้ำคือ ตัวเงินตัวทอง จึงมีการจัดการสร้างตาข่ายกันสำหรับใช้เป็นที่ยืนและหาอาหารโดยไม่ให้เข้ามาในตลาดบางน้ำผึ้งและเป็นการที่ยังช่วยอนุรักษ์และไม่เบียดเบียนกันอีกด้วย เพราะสัตว์ดังกล่าวมักจะวางไข่ในที่ ส่วนสัตว์อื่นๆ เช่น สุนัขก็มีการฉีดวัคซีนและให้อยู่บริเวณที่จอตรกและลานกว้างเป็นส่วนใหญ่

การควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต เป็นอีกสิ่งที่น่าสนใจสำหรับตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีการจัดขอบเขต การเข้าถึงและจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่จักรยานเที่ยวชม และเส้นทางรถม้า เส้นทางพายเรือ และมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นคนในชุมชนนั้นเองช่วยกันสอดส่องดูแลเส้นทางต่างๆให้เกิดความสะอาดปลอดภัยพร้อมแก้ไขปัญหา

3.3 การจัดการด้านกิจกรรมและกระบวนการ

สำหรับการจัดกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้และสร้างความตระหนักแก่บุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งชาวบ้านในชุมชน หรือบุคคลนอกชุมชน ได้ปรากฏกิจกรรมหรือวิธีการดังนี้

กิจกรรมที่ส่งเสริมการรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ผู้นำการก่อตั้งพยายามที่จะปลูกฝังเรื่องการรักษาความสะอาดบริเวณต่างๆทั้งบนบกและในน้ำ บนบกมีการแยกขยะอย่างชัดเจนเพื่อการทำลายอย่างถูกวิธีในน้ำมีเวรผลัดเปลี่ยนกันช้อนขยะและลอกคลองโดยชาวบ้านจะมีส่วนช่วยกันโดยไม่มีสิ่งตอบแทน แต่เป็นการร่วมมือกันเพื่อตลาดของเรามากกว่า และมีการจัดค่ายอนุรักษ์น้ำจากโรงเรียนต่างๆเข้ามาช่วยเหลือและเป็นการให้ความรู้และปลูกฝังเด็ก ๆ อีกด้วย

กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมสำคัญของตลาดน้ำ คือ การที่เด็กๆ ได้เห็นชีวิตริมน้ำซึ่งน้อยมากปัจจุบันนี้จะได้มีโอกาสสัมผัส ผู้ให้ความสำคัญกล่าวว่า “ บ้านอยู่พระโขนงเป็นตึกแถวลูก ๆ ไม่เคยเห็นชีวิตริมน้ำเลยพามาดูและพักผ่อน ลูก ๆ ชอบมากถามแม่ว่าทำไมเขาถึงอยู่ริมน้ำได้ แล้วน้ำไม่ซัดบ้านก็เลยได้มีโอกาสพูดคุยและอธิบายลูก ๆ ถึงเรื่องนี้และสัญญากับเขาว่าจะพามาอนโฮมสเตย์เพื่อเป็นประสบการณ์ของลูก ๆ “

3.4 ด้านจัดการด้านการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมพบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแห่งนี้เห็นได้ชัดในส่วนของการปฏิบัติ ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ เมื่อผู้นำการคิดและวางแผนในการจัดตั้งตลาดน้ำได้มีการเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นพ่อค้าแม่ค้า ขายของในตลาด รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมผ่านกลไกภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมนี้

แม้จะไม่ได้มีรูปแบบอย่างเป็นทางการที่จะประชุมเป็นวาระหรืออยู่ในรูปของประชาคม แต่เมื่อมีการบอกต่อขอความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมของชุมชน ชาวบ้านก็ยินดีในการให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ปรากฏเช่น การเป็นอาสาสมัครช่วยเก็บขยะในคลองและการกำจัดหญ้าที่ขึ้นรถสองข้างทาง หรือการทำกับข้าวมาช่วยกันตอนลอกคูคลองก็นับว่าเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านมาด้วยใจกันจริง ๆ

การจัดประชุม มีการจัดอย่างเป็นทางการเดือนละครั้ง ผู้นำกลุ่มจะนำเรื่องที่รวบรวมจากลูกกลุ่มเข้ามาพูดคุยโดยลูกกลุ่มก็เข้ารับการประชุมด้วยกัน ผลัดเปลี่ยนกันอภิปรายถึงเรื่องราวต่าง ๆ และยังได้มีโอกาสประกาศข่าวต่าง ๆ ที่ตนเป็นเจ้าของภาพ เช่น งานอุปสมบท งานมงคลได้เป็นต้น

3.5 ข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำคลองลัดมะยมได้ดังนี้ได้ดังนี้

1. ต้องการให้สามารถซื้ออาหารแล้วนำมาทานร่วมกันได้ในทุกร้าน ไม่ใช่ซื้อเพียงแค่อำเภอด้านหนึ่งแล้วไม่สามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้
2. ต้องการให้มีเส้นทางท่องเที่ยวแนะนำในการท่องเที่ยวจุดที่น่าสนใจภายในตลาดน้ำเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยว
3. ต้องการให้ผลัดเปลี่ยนการโฆษณาร้านไปแบบหมุนเวียนมิใช่ร้านใดร้านหนึ่งที่มีสิทธิสามารถแนะนำร้านของตนได้ควรจะเป็นทุกร้านที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือในการควบคุม
4. ต้องการให้มีจุดบริการเฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น บริการสปา นวดแผนไทย สำหรับ ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ และจัดให้มีพื้นที่ของเด็ก ๆ ที่มีการเล่นแบบไทย ๆ ให้เด็กได้เล่นกัน
5. ต้องการให้พัฒนาการขับขี่ยานยนต์รับจ้างให้ปลอดภัย และมีการจัดอบรมและให้ความรู้ในการขับขี่ยานยนต์อย่างถูกต้องโดยอาจสร้างข้อตกลงร่วมกันและปฏิบัติตาม
6. ต้องการให้มีที่นั่งพักให้นักท่องเที่ยวมากขึ้น ไม่ใช่ในแง่ของธุรกิจ

4. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งต่อชุมชน

จากการสัมภาษณ์ความเห็นของผู้ประกอบการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกี่ยวกับผลกระทบใน 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านเศรษฐกิจ

การเกิดขึ้นของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของคนในชุมชนอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของการเพิ่มขึ้นของรายได้ มูลค่าผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งการสร้างอาชีพใหม่ให้กับท้องถิ่น ซึ่งผลกระทบแต่ละด้านมีสาระสำคัญดังนี้

การเพิ่มขึ้นของรายได้ นับตั้งแต่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งได้ถูกจัดตั้งขึ้นชาวบ้านในชุมชนเริ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนตัวเองไปสู่การเป็นพ่อค้าแม่ค้าที่นำผลผลิตในพื้นที่ของตนเองมาขาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเล่าถึงผลกระทบในประเด็นนี้ว่า “เสาร์อาทิตย์ไม่ได้ทำอะไรก็ออกมาขายของสนุกดีมีรายได้เพิ่ม (ประชาชนในชุมชน คนที่ 1) หรือ ชอบปลูกผักสวนครัวปลูกแล้วก็เหลือให้เพื่อนบ้านแล้วยังมีเอาไปขายก็ดีมากเลยเพราะอยู่บ้านลูกๆ ไปโรงเรียนสามีไปทำงานแก้เหงาโดยการใช้เวลาปลูกผักก็ดีมากเลยคะ (พ่อค้าแม่ค้า คนที่ 3) มีรายได้ได้ซื้ออะไรเข้าบ้านใหม่ๆ บ้างได้ซ่อมแซมบ้านบ้างโดยไม่กระทบรายได้หลัก

การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มีพืชผลบางประเภทที่เมื่อก่อนดูเหมือนไม่มีประโยชน์ก็กลับมาทำเงิน เช่น ลูกตีนเป็ด พี่เก็บมาไม่รู้จะเอามาทำอะไรพอเอามาทำที่แขวน ก็ดูน่ารักดี ตบแต่งบ้านได้ และขายได้ (แม่ค้าร้านต้นไม้) หรือจะเป็น การทำของเล่นแบบเปเปอร์มาเช่ที่ทำมาจากกระดาษหนังสือพิมพ์ จากที่ไม่มีมูลค่าก็สามารถนำมาทำตุ๊กตากระปุกหมูแดงทั้งมีประโยชน์ทั้งน่ารัก (แม่ค้าร้านหมูแดง)

การสร้างงานสร้างอาชีพ นอกจากนี้การมีตลาดน้ำยังทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเกิดอาชีพใหม่แก่ชาวบ้านในชุมชนจากการเป็นชาวไร่ชาวนาได้เปลี่ยนบทบาทไปสู่การเป็นพ่อค้าแม่ค้าในวันเสาร์อาทิตย์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเล่าว่า “เดิมทำงานโรงงานเสาร์- อาทิตย์ มาขายเรือพาลูกค้าเที่ยว ก็ได้พูดคุยกับคนต่างจากโรงงานทำให้เราเหมือนได้เปิดโลกกว้างขึ้น

ก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยว ค่าใช้จ่าย ในการปรับปรุงพื้นที่ การทำเชือกกันทลาย และบ่อบำบัดน้ำเสียเพราะการใช้น้ำและทิ้งน้ำเสียปริมาณมากขึ้นจึงต้องทำบ่อบำบัดที่สำคัญอย่างมากและใช้งบประมาณค่อนข้างมากได้มีการประสานไปยังหน่วยงานรัฐกันอย่างต่อเนื่อง

4.2 ด้านสังคม

ผลกระทบทางด้านสังคมจากการเกิดขึ้นของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งพบในสามประเด็นสำคัญ คือด้านการพัฒนาสาธารณูปโภคด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการรวมกลุ่มเพื่อการบริหารจัดการกล่าวคือ

ด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค หลังจากมีการจัดตั้งตลาดน้ำทำให้มีการพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อเอื้อต่อการท่องเที่ยว อาทิ การคมนาคม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ เมื่อก่อนกลับมาจากทำงาน รถเข้าซอยก็ไม่มี ไฟส่องทางก็มีดี มีเป็นระยะๆ นรกแล้วมาก แต่เมื่อมีตลาดน้ำ ทางเข้าก็เปลี่ยวน้อยลงและมีรถรับส่งมากขึ้นก็สะดวกมากขึ้นด้วย “

ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมถึงผลกระทบด้านรายได้ล้วนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวบ้านในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “เมื่อก่อนไม่มีรายได้อะไรนอกจากพอบ้านทำงานมีเงินเดือน แต่เดี๋ยวนี้ปลูกอะไรก็สามารถนำไปขายได้และตลาดยังมีเสาร์อาทิตย์ทำให้มีรายได้เสริมทำให้ความเป็นอยู่ครอบครัวดีขึ้น “

ด้านการรวมกลุ่มเพื่อการบริหารจัดการ ชาวบ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล มีความใกล้ชิดกันเป็นทุนเดิมเพราะเป็นคนในพื้นที่เช่นเดียวกันอยู่ด้วยกันมาระยะเวลาอันยาวนานทำให้เกิดปัญหา จึงสามารถพูดคุยได้อย่างตรงไปตรงมา และมีการรวมกลุ่มเพื่อประชุมกันเดือนละหนึ่งครั้งเพื่อที่ว่าใครมีปัญหาใดๆ จะสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างทั่วถึงโดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม สำหรับผู้ประกอบการในตลาดน้ำและในกลุ่มจะรวบรวมและนำมาประชุมกันในวันนัดหมาย

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้นำการก่อตั้ง ที่กล่าวถึงโครงข่ายการทำงานว่า

ส่วนใหญ่เราจะเน้นการคุยกันให้มากๆและให้ความเคารพซึ่งกันและกันไม่ยากให้ทุกคนเห็นแก่ตัวอยากให้รักท้องถิ่นให้มากๆ เพราะว่าเรา ได้อะไรจากตลาดน้ำเยอะกว่าเงินทางที่ได้มา เช่น ความสัมพันธ์ที่ดีทำให้แต่ละบ้านที่อยู่กันใกล้ๆ ได้รู้จักกัน ช่วยเหลือเรื่องอื่นๆ เช่นพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมันได้มากกว่ารายได้ที่เพิ่มและทำให้เรารู้จักกัน มากขึ้นเวลามีเทศกาลอะไรก็ออกมาช่วยกันเป็นอย่างดี และสนุกสนานมาก

ส่วนการจัดการภายในหน่วยงานของรัฐจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวให้เป็นการจัดการของผู้ประกอบการก่อตั้งและประชาชนในชุมชนช่วยกันระดมความคิดและทำงานร่วมกัน

4.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการเกิดขึ้นของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งพบผลสำคัญคือการดำรงอยู่ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ แม้ความเจริญเข้าสู่ชุมชนมากขึ้นแต่ชุมชนยังคงสามารถรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพเดิมไว้ได้ กล่าวคือพื้นที่ที่เป็นสวนยังคงอยู่เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งทำมาหากินของชาวบ้าน นอกจากนี้ชาวบ้านยังเล่าให้ฟังว่า “ตามเดิมแล้วน้ำตรงนี้ก็สภาพดีอยู่แล้ว เพราะว่า อยู่ลึกออกมาจากทางแม่น้ำเจ้าพระยาและน้ำก็ขึ้นลงทำให้มีการระบายน้ำเข้าออกทุกวัน และยังมีตลาดน้ำทำให้มีความเข้าใจจากเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำในการดูแลรักษาน้ำบริเวณชุมชนมากขึ้นอีกด้วย

4.4 ด้านวัฒนธรรม

ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมผลการศึกษาในส่วนนี้พบผลที่สำคัญดังนี้

ด้านการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตว่า “จากเดิมทำงานวันจันทร์ถึงวันศุกร์ วันเสาร์และวันอาทิตย์ก็อยู่บ้านดูโทรทัศน์ไม่ทำอะไรเรื่อยเปื่อยไม่ยากออกไปข้างนอกเพราะว่าเสียค่าใช้จ่าย แต่ตอนนี้ก็เปลี่ยนจากคนทำงานเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็ทั้งได้พบเจอคนและมีรายได้ด้วยที่สำคัญลูกๆ ชอบมากในการขายของเหมือนฝึกเขาให้รู้จักค่าของเงิน

ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน การมีตลาดน้ำทำให้ความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชนดีขึ้น ทุกสัปดาห์ชาวบ้านได้มาพบปะพูดคุยกัน ปรีกษาสารทุกข์สุกดิบกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบอกข่าวถึงเรื่องต่างๆ และคุยสนุกสนานเฮฮากันในชุมชน

ด้านเอกลักษณ์ชุมชน แม้ว่าชาวบ้านส่วนหนึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของตน อย่างไรก็ตามในเรื่องของเอกลักษณ์ชุมชนนั้นชุมชนยังคงรักษาเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยืนยันในประเด็นนี้ว่า “ไม่ว่าเราจะมีการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างไรแต่ชีวิตประจำวันเรายังเหมือนเดิม ไม่ฟุ้งเฟ้อ เพียงแต่เราได้พบปะคนมากขึ้นเท่านั้นและได้มีกิจกรรมมากขึ้น มีความสัมพันธ์อันดีมากขึ้นแต่หัวใจหลักเรายังนึกถึงชุมชนเป็นสำคัญ

5. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้งโดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน

1. ด้านพื้นที่จำหน่ายสินค้า

ควรดูแลให้ขายสินค้าไม่ซ้ำประเภทเพื่อให้ผู้ประกอบการขายสินค้าได้อย่างเต็มที่และเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ประกอบการควรมีการตกลงในการจำแนกชนิดสินค้าและการจัดวางพื้นที่ไว้อย่างชัดเจนและเป็นข้อตกลงร่วมกัน

2. ด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์

เนื่องด้วยคนในชุมชนอาศัยอยู่ภายในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความเคยชินกับการปฏิบัติที่ผิดต่อหลักระบบนิเวศ เช่นการปล่อยน้ำเสีย ทิ้งขยะลงในน้ำ ทำให้ต้องมีการปลูกฝังและทำความเข้าใจกันมากขึ้นและผู้คนในชุมชน ต้องร่วมมือร่วมใจกันสอดส่องดูแลทุกๆ ด้านทั้งในเรื่องของความปลอดภัย ความสะอาด การปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมเพื่อปรับพื้นฐานและความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ

ผู้ประกอบการบางท่านมีการให้คนนอกเช่าพื้นที่การค้าขายทำให้ผิดต่อนโยบายที่อยากให้คนในชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่ในการประกอบการเท่านั้นเพราะภาครัฐมิได้เรียกเก็บค่าเช่าพื้นที่โดยหวังผลทางการค้าแต่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเสียมากกว่าสิ่งที่เราทุกคนในชุมชนจะช่วยได้ นั่นคือมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลและปฏิบัติตามกฎที่วางไว้ให้ถูกต้อง เช่นในเรื่องของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทางจอดรถ ห้องสุขา เป็นต้น

4. ด้านกิจกรรม

ผู้นำชุมชนทั้งเป็นทางการไม่เป็นทางการ ต้องมีภาวการณ์เป็นผู้นำสูงมีความเข้มแข็งน่าเชื่อถือและมีคุณธรรมสามารถมีส่วนร่วมชี้แจงปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างดีและช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีเก่าแก่ไว้เพื่อดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในการจัดกิจกรรมต่างๆ งานประเพณีที่จัดขึ้นโดยชุมชนจะได้เป็นไปอย่างราบรื่น

5. การพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

หน่วยงานของรัฐองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการทำสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและจำแนกประเภทผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวว่าเป็นลูกค้าประเภทใดบ้างและทำแบบสอบถามความพึง

พอใจโดยให้นักท่องเที่ยวสามารถทำแบบสอบถามที่ตนเองใช้บริการจากนั้นนำข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และวางแผนงานพัฒนาเพื่อป้องกันความแออัดจากการที่มีจำนวนมากเกินขีดความสามารถในการรองรับที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม นักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางมาอีก

6. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

คนในชุมชนควรปฏิบัติตามข้อบังคับที่ตกลงร่วมกันโดยเมื่อมีประชุมกันคนในชุมชนควรให้ความร่วมมือในการเข้ารับฟัง แสดงข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพราะข้อมูลที่ได้นั้นจะมีประโยชน์อย่างมากในการนำมาทำเป็นข้อบังคับใช้ได้อย่างตรงจุดและสามารถปฏิบัติได้อย่างมีความเข้าใจที่ถูกต้อง

7. ด้านสาธารณูปโภค

เนื่องจากการเข้าถึงตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นไปได้โดยง่ายแต่การคมนาคมซึ่งไม่มีการจัดระเบียบที่ดีมีการแย่งลูกค้ากันของรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างทำให้เกิดความเบื่อหน่ายจากผู้ให้บริการซึ่งควรมีการจัดการที่ดีและการยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือของภาครัฐจะทำให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้สรุปผลตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นข้อมูลที่เกิดจากการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่ตั้ง สภาพและปัญหาของทรัพยากรท่องเที่ยวตลอดจนลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวและลักษณะการจัดการ
2. ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากร ผู้นำชุมชน และประชาชน ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตลาดน้ำชุมชนบางน้ำผึ้ง เป็นข้อมูลที่ได้ศึกษาได้ศึกษาและเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและแบบสัมภาษณ์ จากประชากรและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยเลือกประชากรและกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวแทนเจ้าหน้าที่ภาครัฐและนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 5 ท่าน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 13 ท่าน กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 20 ท่าน และกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 50 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บข้อมูลหลายวิธีประกอบกันคือ

1. การศึกษาจากเอกสารรายงานที่เกี่ยวข้องกับ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และอำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ
2. การสำรวจ ใช้วิธีสำรวจพื้นที่เบื้องต้น ศึกษาสภาพกลุ่มของเป้าหมายในเบื้องต้นโดยใช้เครื่องมือในการสำรวจโดยใช้การสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal interview)
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมในการจำหน่ายสินค้าภายในตลาดน้ำ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยเข้าร่วมการประชุมแบบสังเกตการณ์ภายนอกโดยการฟังการอภิปราย
4. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ มีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้ประกอบการชาวบ้านในชุมชน และนักท่องเที่ยว

5. การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In depth interview) กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนผู้ประกอบการ ตัวแทนคนในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและแบ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาในแต่ละวัน และนำมาตรวจสอบเพื่อได้รับการแก้ไข ปรับปรุงข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปรวบรวมและต้องทำการทบทวนการนี้กลับไปมาระหว่างเก็บข้อมูลเพื่อเป็นการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลได้อย่างถูกต้องการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูลรวมเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เหมาะสมกับชุมชนบางน้ำผึ้ง จ.สมุทรปราการ

สรุปผลการวิจัย

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและภาครัฐ จัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้นอกเหนือจากรายได้ประจำวันและให้คนในชุมชนได้มีโอกาสแสดงความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ รูปหอม เทียนหอม ตลอดจนอาหารโบราณและขนมหวานมากมายให้ก่อเกิดรายได้และเป็นการทำชื่อเสียงในการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัด

ผลการศึกษาศักยภาพของตลาดบางน้ำผึ้ง

ในการศึกษาค้นครั้งนี้ชุมชนบางน้ำผึ้งหมายถึง พื้นที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง สภาพที่ตั้งดีมีความเหมาะสมกับการทำตลาดน้ำเพราะมีจุดเด่นของเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าจากที่อุดมสมบูรณ์และสร้างตลาดได้โดยไม่กระทบสภาพแวดล้อมมากนักโดยคำนึงถึงแหล่งพื้นที่เป็นหลักและไม่ทำการที่มีผลต่อสัตว์โดยการถมที่ ไม่มีนโยบายการเอาเปรียบท้องถิ่นและมีจุดแข็งคือเป็นตลาดน้ำที่แปลกใหม่โดยตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณป่าจากแตกต่างจากที่อื่นที่อยู่ริมคลองเพียงอย่างเดียว ชาวบ้านบางท่านสามารถจำหน่ายค้าขายได้โดยขณะที่อยู่หน้าถิ่นที่พักตนเองได้อยากสะดวกในเวลาทำการของตลาดไม่มีตึกสูงหรือทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสมไม่ควรมาบดบัง มีเส้นทางที่สามารถชมธรรมชาติได้โดยทางเท้าและมีเส้นทางสำหรับศึกษาวิถีชีวิตได้โดยทางจักรยานนับว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่หลายหลายและเหมาะกับคนทุกวัย สามารถเข้ามาพักผ่อนท่องเที่ยวได้และยังมีอาหารหลากหลายเป็นอาหารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์เพราะเป็นอาหารที่หารับประทานยากแล้วในปัจจุบันและยังมีกิจกรรมในสวนไว้บริการเพื่อความเพลิดเพลินไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลงและวาดภาพอีกด้วย

1. สภาพทางกายภาพการคมนาคมและสาธารณูปโภค

ชุมชนบางน้ำผึ้งมีลักษณะเป็นคูกะเพาและหมู่และมีป่าชายเลนโอบล้อมเป็นพื้นที่สีเขียวที่ร่วมกันอนุรักษ์เพราะยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ การเข้าถึง หากไม่มีรถยนต์ส่วนตัว หรือต้องการ

นำรถจักรยานยนต์ข้ามหรือจักรยานข้ามนั้นสามารถใช้ทางท่าเรือบางนาได้อย่างสะดวกสบายโดยเลี้ยวมาทางสี่แยกบางนาสรรพาวุธตรงไปสุดทางจะพบกับท่าเรือซึ่งอยู่ติดกับวัดบางนาในสามารถใช้บริการแพได้เวลาแพออกเป็นรอบ ใช้เวลาไม่นานราคา 3 บาทต่อท่าน แพข้ามมีความปลอดภัยจากนั้นสามารถนั่งมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือเหมารถสี่ล้อเล็กเข้าไปท่องเที่ยวในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งได้โดยมีรถให้บริการอย่างไม่ขาดสาย

ส่วนการคมนาคมในพื้นที่ โดยหลักชาวบ้านใช้บริการทั้งรถยนต์ส่วนตัว หรือรถจักรยานยนต์และจักรยานในการเป็นพาหนะในการเดินทางไปมาภายในชุมชนและตลาดน้ำ หากในตลาดน้ำนั้นสามารถใช้เรือพายในการคมนาคมได้อีกด้วย

สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งมีครบทั้งไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ทอระบายน้ำ การกำจัดขยะอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัยรวมทั้งยังมีโรงเรียนและสถานสถานหลายแห่ง

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพรายได้หลักของประชากรส่วนใหญ่มาจากการค้าขายและทำงานบริษัทภายในอำเภอพระประแดง เพราะชุมชนบางน้ำผึ้งอยู่ภายในอำเภอพระประแดงซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย ทำให้แรงงานและประชากรส่วนใหญ่ทำงานใกล้กับแหล่งที่อยู่ซึ่งส่วนใหญ่คือโรงงานอุตสาหกรรมและวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ก็มีรายได้มาจากการค้าขายภายในตลาดน้ำเพราะการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐจะให้โอกาสคนในพื้นที่ได้มีโอกาสจับจองพื้นที่ในการค้าขายภายในตลาดบางน้ำผึ้งได้โดยเสียค่าใช้จ่ายเพียงหลักร้อยเท่านั้นโดยเป็นนโยบายในการส่งเสริมอาชีพของหน่วยงาน รัฐบาลในการส่งเสริมการทำกินให้แก่ชาวบ้านซึ่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้หมุนเวียนและคุณภาพชีวิตดีขึ้น

3. สภาพทางสังคม

ชุมชนบางน้ำผึ้งโดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นสังคมครอบครัวใหญ่ ประกอบไปด้วย พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้องในการอยู่ร่วมกัน มีการอยู่อาศัยมาเป็นระยะเวลานาน เกินครอบครัวละ 10 ปี แต่จะมีการขยายไปเป็นครอบครัวเดียวจึงมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและยังคงให้ความสำคัญกับประเพณีไทยอาทิ ประเพณีสงกรานต์พระประแดงอันลือชื่อ การเล่นส่บ้า และการเข้าร่วมประเพณีโยนบัวที่เป็นประเพณีเก่าแก่ของทางจังหวัดได้เป็นอย่างดี

4. สภาพทางสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ชุมชนบางน้ำผึ้งโดยส่วนใหญ่บ้านเรือนเป็นไม้ กึ่งปูน โยมีการต่อเติมภายหลังและพื้นที่เดิมส่วนใหญ่จะเป็นบ้านสวน มีบรรยากาศร่มรื่นสามารถเดินทางด้วยทางน้ำและทางบกได้ ในการพายเรือถึงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นสวนกล้วยและมะพร้าว และจะมีพื้นที่บริเวณบ้านค่อนข้างมากแต่ยังมีบางพื้นที่ที่เป็นที่ลัดตาซึ่งลักษณะค่อนข้างเข้าถึงลำบากและอันตรายในบางจุด และไม่พบปัญหามลพิษทางเสียง น้ำและอากาศในบริเวณชุมชน.ทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนบางน้ำผึ้งได้แก่ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง บ้านรูป โฮมสเตย์ ของกลุ่มชาวบ้าน วัดทรงธรรม วัดคันลัด(วัดมอญ) โบสถ์เก่าวัดบางน้ำผึ้ง ทรัพยากรการท่องเที่ยวพื้นที่ใกล้เคียงได้แก่ ป้อมพระจุล หล่มฟ้าผ่า แหล่งศึกษา

ธรรมชาติป่าชายเลนโรงเรียนสาขลา สวนศรีนครเขื่อนขันธ์ วัดอาษาสงคราม วัดโมกข์ วัดจวนดำรง ราชพลขันธ์ วัดราษฎร์รังสรรค์ วัดแค

การวิเคราะห์ SWOT ของคนในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบางน้ำผึ้งจากการที่ภาครัฐได้เริ่มเข้ามาพัฒนาการท่องเที่ยวพบปัญหาหลักคือส่วนของงบประมาณมีความล่าช้าจึงทำให้ปัญหาต่างๆได้รับการแก้ไขได้อย่างล่าช้าไปด้วยและไม่ต่อเนื่องและการทุจริตของชาวบ้านบางท่านที่นำพื้นที่ของตนให้กับคนนอกพื้นที่ในการเช่าราคาแพงกว่าราคาที่ตั้งไว้

การมีส่วนร่วมในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบางน้ำผึ้ง

1. ด้านพื้นที่

มีการจัดการด้านพื้นที่ของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งดังนี้ ผู้ก่อตั้งแบ่งพื้นที่ตลาดในปัจจุบันออกเป็น 2 ส่วน คือฝั่งเหนือและฝั่งใต้ โดยฝั่งใต้จะเป็นจุดที่เดินทางได้โดยทางปูนเล็ก ซึ่งมีความคับแคบ จึงได้ทำที่จอดรถและทางเข้าให้สะดวกสบายขึ้นในฝั่งเหนือโดยเข้าทาง องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งมีทางเข้าที่รถยนต์สามารถเข้าได้และเป็นถนนลาดยาง ตลาดน้ำคลองบางน้ำผึ้งเป็นตลาดน้ำที่มีความโดดเด่นในเรื่องของการมีเอกลักษณ์ในตัว เองมากเพราะนับได้ว่าเป็นตลาดน้ำที่อยู่ในป่าจากที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์มาก

ลักษณะอีกประการหนึ่งที่สอดคล้องกับประเด็นของวิถีชีวิตริมคลองข้างต้นคือการจัดการตลาดน้ำอย่างได้ลงตัวกับวิถีชีวิตชุมชนเป็นอันมาก มีการจัดสรรไว้อย่างลงตัวไม่ว่าจะเป็นการพายเรือชมวิถีชีวิต การพักโฮมสเตย์เพื่อใช้ชีวิตและเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านริมคลองที่ดำรงชีวิตเรียบง่ายมานานนับยี่สิบปี เรียกได้ว่าการแบ่งพื้นที่ไว้อย่างชัดเจน ว่าส่วนใดสามารถทำกิจกรรมได้บ้าง ทั้งในเรื่องของเวทีแสดงกิจกรรม ดนตรี ศิลปะ การเที่ยวชมธรรมชาติ และการสร้างรายได้ก็แบ่งพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้าไม่ให้ซ้ำกันเกินสองเจ้าเพื่อสะดวกในการอยู่ร่วมกันและสอดคล้องกันในเรื่องมิตรสัมพันธ์ในชุมชนอีกด้วย

2. ด้านการจัดการ

การรักษาสภาพแวดล้อมของลำคลองนั้นพบวิธีการที่สำคัญคือ ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเมื่อพิจารณาถึงวิธีการและกระบวนการมุ่งรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมแล้วพบว่าตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีการดำเนินวิธีการต่าง ๆ ที่มุ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งป้องกันกำจัดมลพิษต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือในการรักษาสภาพแวดล้อมของลำคลองนั้นพบวิธีการที่สำคัญคือ การมีกติการ่วมกัน ชุมชนได้ยึดหลักความร่วมมือบนฉันทามติร่วมกันนั่นคือชุมชนมีกติการ่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั่นคือจะไม่ทิ้งเศษอาหารหรือขยะลงสู่ลำคลอง นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์เรื่องการใช้พาหนะที่จะไม่ใช่รถยนต์แต่ให้ใช้เรือพายแทนเนื่องจากการใช้รถยนต์ทำให้น้ำมันจากเรือไหลสู่คลองได้

ความร่วมมือบนกติการ่วมกันนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นลักษณะที่โดดเด่นของชุมชนที่ยึดหลักการสำคัญคือ ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งนอกจากกิจกรรมที่มีข้อตกลงร่วมกันแล้ว การรักษาสุขภาพแวดล้อมโดยรอบหรือภายในตลาดน้ำ ชุมชนยังมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึง การอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและขจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต การจัดการเรื่องขยะ การรักษาแม่น้ำลำคลอง ทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเล่าว่า “เมื่อก่อนนั้น ใครใช้น้ำก็ทิ้งลงคลอง แต่เดี๋ยวนี้ชาวบ้านร่วมกันทำเรื่องและขอจัดตั้งบ่อบำบัดน้ำเสียขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างดี ตอนนี้สภาพน้ำเริ่มฟื้นฟูและไม่แยลง

การรณรงค์การใช้ภาชนะที่มาจากวัสดุธรรมชาติ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเห็นความสำคัญในการใช้วัสดุธรรมชาติโดย ขอความร่วมมือ งใช้โฟม และพลาสติก มุ่งเน้นให้ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง และกะลามะพร้าว

การควบคุมสัตว์ในพื้นที่ ส่วนใหญ่แล้วในตลาดจะมีสัตว์พื้นบ้านที่ใช้ชีวิตอยู่ได้สะพานทางเดินเข้าตลาดน้ำคือ ตัวเงินตัวทอง จึงมีการจัดการสร้างตาข่ายกันสำหรับใช้เป็นที่อยู่และหาอาหารโดยไม่ให้เข้ามาในตลาดบางน้ำผึ้งและเป็นการที่ยังช่วยอนุรักษ์และไม่เบียดเบียนกันอีกด้วย เพราะสัตว์ดังกล่าวมักจะวางไข่เป็นที่ ส่วนสัตว์อื่นๆเช่นสุนัขก็มีการฉีดวัคซีนและให้อยู่บริเวณที่จอดรถและลานกว้างเป็นส่วนใหญ่

การควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต เป็นอีกสิ่งที่น่าสนใจสำหรับตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีการจัดขอบเขต การเข้าถึงและจัดเส้นทางการท่องเที่ยวที่จักรยานเที่ยวชม และเส้นทางรถม้า เส้นทางพายเรือ และมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นคนในชุมชนนั้นเองช่วยกันสอดส่องดูแลเส้นทางต่างๆให้เกิดความสะอาดปลอดภัยพร้อมแก้ไขปัญหา

3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ

สำหรับการจัดกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้และสร้างความตระหนักแก่บุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งชาวบ้านในชุมชน หรือบุคคลนอกชุมชน ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมการรักษาสุขภาพแวดล้อมในพื้นที่โดยผู้นำ ในการเป็นตัวอย่งที่จะแสดงให้เห็นชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของแม่น้ำลำคลอง ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเห็นและได้ซึมซับภาพที่เห็นและปฏิบัติตามเรื่อยมา นอกจากนี้ผลของกิจกรรมเชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จในกิจกรรมอื่นๆ เมื่อผู้นำขอความร่วมมือในการเข้าร่วมอีกด้วย กิจกรรมรักษาสุขภาพแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมรักษาสุขภาพแวดล้อมให้กับโรงเรียนในพื้นที่ และองค์กรต่าง ๆ ที่มีความสนใจเข้าร่วม โดยการช่วยกันเก็บขยะในคลองและบริเวณตลาดน้ำ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหลากหลายกิจกรรมได้ถูกจัดขึ้นในสวนเจียมตน ซึ่งใช้เป็นห้องเรียนธรรมชาติโดยมีการจัดอบรมความรู้เชิงเกษตรให้แก่นักเรียนนักศึกษาบุคคลที่สนใจทั่วไป รวมทั้งกิจกรรมเรียนรู้ที่จัดขึ้นยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกอีกด้วย

4. ด้านการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมพบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแห่งนี้เห็นได้ชัดในส่วนของการปฏิบัติ ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ เมื่อผู้นำการจัดตั้งคิดและวางแผนในการจัดตั้งตลาดน้ำได้มีการเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นพ่อค้าแม่ค้า ขายของในตลาด รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมผ่านกลไกภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมนี้ แม้จะไม่ได้มีรูปแบบอย่างเป็นทางการที่จะประชุมเป็นวาระหรืออยู่ในรูปของประชาคม แต่เมื่อมีการบอกต่อขอความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมของชุมชน ชาวบ้านก็ยินดีในการให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ปรากฏเช่น การเป็นอาสาสมัครช่วยเก็บขยะในคลองและการกำจัดหญ้าที่ขึ้นรกร้างข้างทางหรือการทำกับข้าวมาช่วยกันตอนลอกคูคลองก็นับว่าเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านมาด้วยใจกันจริงๆ การจัดประชุม มีการจัดอย่างเป็นทางการเดือนละครั้ง ผู้นำกลุ่มจะนำเรื่องที่รวบรวมจากลูกกลุ่มเข้ามาพูดคุยโดยลูกกลุ่มก็เข้ารับการประชุมด้วยกันผลัดเปลี่ยนการพูดถึงเรื่องราวต่างๆ และยังได้มีโอกาสประกาศข่าวต่างๆ ที่ตนเป็นเจ้าของ เช่นงานอุปสมบท งานมงคลต่าง ๆ

5. ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

หากมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นควรมีการจัดการในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยการจัดพื้นที่ในการเดินชมตลาดแบบมีทิศทาง มีการจัดพื้นที่พักผ่อนให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ มีคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวทั้งในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง มีการจัดตั้งศูนย์สอบถามข้อมูลและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวหากมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้นจะได้รับทราบได้โดยผ่านศูนย์ให้บริการทางเจ้าหน้าที่เพื่อที่ เจ้าหน้าที่ทำงานได้อย่างรวดเร็วและสำเร็จผลในการให้บริการนักท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบางน้ำผึ้ง

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทางรัฐหรือองค์การบริหารส่วนตำบล จะมีการให้ชาวบ้านได้มีโอกาสออกเสียงในการประชุมในแต่ละครั้งอย่างเหมาะสม

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ทางรัฐหรือองค์การบริหารส่วนตำบล มีการให้ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ประกอบการร่วมกันและแบ่งกลุ่มในการจัดทำอภิปรายอย่างต่อเนื่องทำให้ชาวบ้านที่เป็นผู้ประกอบการนั้นมีความเข้าใจมากขึ้นในระบบการทำงาน

การมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ภาครัฐมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวและชาวบ้านผู้ประกอบการมีรายได้โดยการจำหน่ายสินค้าและส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลจะดูแลส่วนการจัดกาในการเก็บค่าพื้นที่จอดรถยนต์รถจักรยานยนต์และพื้นที่เช่าขายสินค้าและได้ชื่อเสียงในการมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงให้แก่จังหวัดอีกด้วย

การมีส่วนร่วมและการประเมินผลภาคชุมชนมีการถ่ายทอดมายังผู้นำกลุ่มของผู้ประกอบการและประธานชุมชนมีการประชุมตรวจสอบกันเป็นรายเดือนและต่อเนื่องเพื่อนำมาปรับใช้และพัฒนาอย่างตรงจุด

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งต่อชุมชน

1. ด้านเศรษฐกิจ

รายได้มากขึ้นมีการสร้างงานสร้างอาชีพมากขึ้นความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนดีขึ้นเนื่องจากมีรายได้จากการขายสินค้าในตลาดน้ำ

2. ด้านสังคม

ทำให้ในครอบครัวมีกิจกรรมทำร่วมกันมากขึ้น และไม่ห่างเหินกันมีการช่วยเหลือกันในการสร้างงานมากขึ้น พูดคุยกันได้มากขึ้นภายในครอบครัว

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

ชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่องของระบบนิเวศได้เข้าใจมากขึ้นและร่วมมือปฏิบัติตามกฎที่วางไว้และช่วยกันสอดส่องดูแล

4. ด้านวัฒนธรรม

มีการร่วมกันจัดงานทางด้านวัฒนธรรมส่วนหนึ่งเป็นการทำชื่อเสียงให้กับตลาดน้ำและเป็นการอนุรักษ์ไว้ไม่ให้ศูนย์หายจากการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและชุมชน มีการจัดประกวดต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรมมากขึ้นเพื่อเป็นการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมี หน่วยงานรัฐที่ให้ความสนใจและดูแลตลาดน้ำอย่างเข้มแข็ง จากแนวความคิดของฉัตรชัย ดัวงจาด (2545) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศและหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น เช่น อบต.ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีประโยชน์มากในการร่วมนำมาใช้พัฒนาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งและสอดคล้องกับแนวคิดของวรวิญญู เวียงอำพล (2548: 45-47) กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเจ้าของพื้นที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและการท่องเที่ยวอย่างมาก ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิต ดังนั้นประชาชนเจ้าของพื้นที่จึงเป็นกลไกอีกอย่างหนึ่งในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สามารถสร้างพัฒนาการ

ท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนได้ซึ่งก็เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งได้อย่างดี การวิจัยครั้งนี้ถือปรัยผลได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ จึงจำเป็นต้องมี การวางแผน ในชุมชนที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และทำโดยต่อเนื่องโดยมุ่งพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งจะทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและต้องมีการประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องและภาครัฐมีความจำเป็นต้องวางบุคลากรในด้านการท่องเที่ยวให้เหมาะสมและทำความเข้าใจในแผนงานที่ทางภาครัฐวางไว้ได้อย่างถูกต้องและไปในทิศทางเดียวกันนอกจากนี้ต้องมีการวางแผนการป้องกันเพื่อไม่ให้พื้นที่ที่มีความเสียหายทั้งทางด้านกายภาพและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน ทั้งผู้นำชุมชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการจึงจำเป็นต้องมีภาวะที่เป็นผู้นำสูง และมีความเสียสละ มีความสนใจในทุกขั้นตอนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและช่วยกันสอดส่องดูแลมีจิตใต้สำนึกรักในท้องถิ่นที่อยู่และร่วมมือในการทำกิจกรรมในชุมชนกันอย่างพร้อมเพรียงเพื่อให้ชุมชนดำรงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมที่ดี

ข้อเสนอแนะทั่วไป เนื่องจากพื้นที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเป็นพื้นที่ป่าจากเสียเป็นส่วนใหญ่และเป็นพื้นที่ที่ยังถือว่าบริสุทธิ์ทางด้านสภาพแวดล้อมจึงต้องระมัดระวังในเรื่องของมลพิษทั้งทางน้ำและทางบกดังนั้นทั้งภาครัฐและชุมชนตลอดจนนักท่องเที่ยวต้องช่วยกันรักษาโดยการทำตามระเบียบที่วางไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อตลาดน้ำบางน้ำผึ้งจะได้อยู่คู่ชุมชนและให้เราทุกคนได้ท่องเที่ยวและชมวิถีชีวิตริมคลองกันไปอีกยาวนานด้านความพร้อมเพรียงในการประชุมถึงเรื่องราวต่างๆ ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงที่ทั้งหมดกำลังดำเนินการและติดตามผล โดยมีการดีขึ้นเป็นลำดับ

แนวทางการพัฒนา ได้ถูกมุ่งเน้น การสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน ให้รักถิ่นที่อยู่และช่วยกันด้วยจิตใจที่หวังดีต่อชุมชน โดยมีการอธิบาย และปลูกฝังโดยให้เด็กๆมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเข้าใจโดยการออกสำรวจพื้นที่และเข้าใจปัญหาในชุมชนไปพร้อมๆกับผู้ใหญ่ บางโอกาสเด็กๆจึงได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการประชุมถึงเรื่องการแสดงในสวน นับว่าเป็นสิ่งที่ดีๆ ได้มีส่วนร่วมได้อย่างตรงจุดและผู้ใหญ่ยังทราบความต้องการอย่างแท้จริงถึงกิจกรรมที่เด็กๆ ต้องการทำในสวนเพื่อนำไปพัฒนาให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีลูกหลานวัยเดียวกันได้

และการการวิจัย พื้นที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งมีลักษณะกายภาพที่ดีเหมาะสมค่าในการรักษาไว้ และยังเป็นสถานที่พักผ่อนใกล้กรุงเทพที่หายากในปัจจุบันนี้ คนในชุมชนและผู้ประกอบการจึงมีความคิดเห็นในด้านของแนวทางการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้เป็นสถานที่สีเขียวที่เพียบพร้อมและไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเมื่อมีการทำตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ต้องไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อธรรมชาติเชิงนิเวศ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้เห็นว่ามีความประโยชน์อย่างมากหากมีการทำวิจัยต่อเนื่องจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เป็นการวางแผนการจัดการ และการติดตามผลของการมีส่วนร่วมภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง เพื่อนำผลที่ได้นำมาเขียนเป็นแผนการพัฒนาและกลยุทธ์สืบต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.

กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

แก้ว นิเมะเรียง. (2540). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ. วารสารสมาคมรัฐ
ประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สำนักงาน. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ.

โครงการสานสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. (2547). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.

กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ฉัตรชัย ดั่งจาด. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:

ศึกษากรณีชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการ).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2547). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2550, จาก
www.tat.or.th

นิเทศ ดินณะกุล. (2544). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ปกรณ ปรียากร (2530). ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของชุมชนเกาะหมาก. วิทยานิพนธ์
วศ.ม. (การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
ถ่ายเอกสาร.

ปัทมาพร เลี้ยงประเสริฐ. (2549). ลักษณะการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครตาม
นโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

พิเศษ เสนาวงษ์. (2549). แนวทางการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เอกสาร
ประกอบการสอนปริญญาโทภาคพิเศษ: กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภราเดช พยัคฆ์เขียว. (2549). การท่องเที่ยวกับการพัฒนา. สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2550, จาก
www.teenet.tei.or.th/training.html

ยศ สันตสมบัติ. (2542). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2550, จาก
www.teenet.tei.or.th/training.html

- ยศ สันตสมบัติ; และคณะ. (2544). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร*. ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2535*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รัตติยา คีตานนท์. (2549). *การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงคราม*. ปรินญาณิพนธ์ วศ.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2544). *นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัลลภ ทองอ่อน. (2550). *ชุดเอกสารการสอน และหลักสูตรการพัฒนาทรัพยากรบุคคลมหาวิทยาลัยแพร่*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรายงานขั้นสุดท้าย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม. (2553). *จุลสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. 3: 2.
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2548). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2550, จาก www.teenet.tei.or.th/training.html.
- สากล สถิตวิทยานันท์. (2547). *การอนุรักษ์ชุมชนที่มีลักษณะภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนเรือนแพริมแม่น้ำท่าจีน*. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.
- สาคร กือเจริญ. (2549). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: อภิชาติการพิมพ์.
- สินธุ์ สโรบล. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ*. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรพงษ์ ปนากุล. (2550). *หลักการพัฒนาและการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สุริพร ภัทรพรนันท์. (2543). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ กรณีศึกษา เกาะลิบะ จังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สมเกียรติ กรรณวัฒน์. (2540). *การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: กองการท่องเที่ยว สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร.

- สมเกียรติ กรรณวัฒน์. (2548). *ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว กทม.* กรุงเทพฯ: กองการท่องเที่ยว
สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์; และเอนกกุล กรี่แสง. (2544). *การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา.*
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานคร. (2549). *ข้อมูลชุมชน กรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: กอง
นโยบายและแผนงาน กรุงเทพมหานคร.
- อภิชัย พันธเสน. (2549). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดพิษณุโลก.*
สารนิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อเนก นาคะบุตร. (2540). *Ecotourism: นิเวศท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.* กรุงเทพฯ:
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- อุทยานแห่งชาติ. (2551). *แนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.* สืบค้นเมื่อ
22 มิถุนายน 2551, จาก www.dnp.go.th/parkreserve/nationalpark.asp?lg=1.
- Bollen, K.A. (1980, July). Issues in the Comparative Measurement of Political Democracy.
American Sociological Review. 45: 1980.
- (1990, May). Political Democracy: Conceptual and Measurement Traps. *Studies
in Comparative International Development.* 25: 1990.
- (1993). Bollen, K.A. Liberal Democracy: Validity and Method Factors in Cross-
national Measures. *American Journal of Political Science.* 37: 19.
- Bollen, K.A.; & R.W. Jackman. (1989, April). Democracy, Stability and Dichotomies.
American Sociological Review. 54: 89.
- Cerner. (1993). *International Centre for Ecotourism Research.* Gold Coast: ICER.
- Cultural Resource. (1990). *Management System.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Cohen, J.M.; & N.T. Uphoff. (1980). *Participation's Place in Rural Development: Seeking
Clarity Through Specificity.* New York: World Development.
- Dowling, R.K. (1995). *Ecotourism Development: Regional planning and Strategies.*
Paper Presented for The International Congerence on Ecotourism; concept
design and strategy, Bangkok, Thailand.
- ERM, M.; & McCotter. (1995). *Draft Queensland Ecotourism Policy.* A Report of the
Queensland Department of Tourism Sport and Racing, Queensland.
- McIntosh, R.W. (1997). *Tourism: Principles. Practice. Philosophies.* Ohio: Grid.
- Peter, M. (1969). *International Tourism.* London: Hutchison.

Robinson, H. (1976). *A Geography of Tourism*. London: The Chaucer Press.

Thomas (1988) . *Approaches to the Archaeological Heritage*. A Comparative Study of World

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

1. เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

2. อายุ

☐

ต่ำกว่า 20 ปี

☐

20 – 30 ปี

☐

31 – 40 ปี

☐

41 – 50 ปี

☐

51 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

☐

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

☐

พนักงานบริษัท

☐

ทำธุรกิจส่วนตัว

☐

เกษตรกร

☐

นักเรียน/นักศึกษา

☐

รับจ้างทั่วไป

☐

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

1) ท่านเคยเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มาก่อนหรือไม่

เคย จำนวน ครั้งที่มา ครั้ง (รวมครั้งนี้) ไม่เคย

2) ท่านมีความพึงพอใจต่อการบริการที่ได้รับจากอุทยานแห่งชาติแห่งนี้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	พอใจ มาก (5)	พอใจ (4)	เฉยๆ (3)	ไม่ ค่อย พอใจ (2)	ไม่ พอใจ (1)
1. ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่/บุคลากรที่ให้บริการ					
1.1 เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพ เป็นมิตร					
1.2 เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว					
1.3 เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้น เต็มใจให้บริการ					
1.4 เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ หรือตอบข้อซักถามเป็นอย่างดี					
2. ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ					
2.1 การให้บริการเป็นระบบและเป็นขั้นตอน					
2.2 มีระยะเวลาการให้บริการที่เหมาะสม					
2.3 มีการให้บริการเป็นไปตามลำดับก่อน-หลังอย่างยุติธรรม					
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก					
3.1 ด้านการเดินทางมายังตลาดน้ำบางน้ำผึ้งแห่งชาติมีความสะดวก/ปลอดภัย/มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน					
3.2 มีสถานที่จอดรถเพียงพอ เหมาะสม สะดวก ปลอดภัย					
3.3 มีห้องน้ำ-ห้องสุขา ที่สะอาด/เพียงพอ/สะดวกต่อการใช้งาน					
3.4 ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มมีจำนวนเพียงพอ / ราคาเหมาะสม / ความสะอาด / คุณภาพอาหาร					
3.5 การสื่อความหมายต่าง ๆ เช่น ป้าย / สัญลักษณ์ การให้ความรู้ เอกสารแผ่นพับ					
3.6 สาธารณูปโภคพื้นฐาน (ไฟฟ้า,น้ำดื่ม/น้ำใช้,โทรศัพท์สาธารณะ) มีคุณภาพ ใช้การได้ดี					
3.7 การจัดสถานที่เพื่อใช้พักผ่อนหย่อนใจบริเวณแหล่งท่องเที่ยว (ความสะอาด / สวยงาม,การตกแต่งด้านภูมิสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ, การดูแลความปลอดภัย,การให้ข้อมูล-ความรู้,สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน)					
4. โดยรวมแล้วท่านมีความพึงพอใจต่อการมาใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวครั้งนี้มากน้อยแค่ไหน					

5. สิ่งที่ท่านคาดหวังจะได้รับจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติครั้งนี้ (เรียงลำดับจากมากไปน้อย

1 = มากที่สุด)

- ☐ ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ/ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว
- ☐ ความสมบูรณ์ในการจัดตั้งตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
- ☐ ได้พักผ่อนในบรรยากาศที่ดี อากาศสดชื่น
- ☐ ความสะดวก / สะอาด / ปลอดภัย ของสถานที่
- ☐ เจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการให้บริการด้วยความเป็นมิตร / มีความเป็นกันเอง
- ☐ เจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
- ☐ อื่น (ระบุ)

6. ในฐานะนักท่องเที่ยว ท่านคิดว่าจะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเชิงนิเวศได้อย่างไร

.....

.....

7. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สอบถาม ตำแหน่ง

วันที่สอบถาม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพูนสิริ พึ่งโต
วันเดือนปีเกิด	31 มกราคม 2526
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	83/174 ม. 7 ต.บางเมืองใหม่ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ 10270

ประวัติการศึกษา

พ.ศ 2543	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ
พ.ศ 2547	ศิลปศาสตรบัณฑิต (วิชาเอกการโรงแรมและการท่องเที่ยว) จาก มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
พ.ศ 2553	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการ การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ